

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TARİH ANABİLİM DALI
ORTA ÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE SELÇUKLU TARİHİ ÜZERİNE YAPILAN TEZLER VE
DEĞERLENDİRMELERİ (1990-2012)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat GÜZELDAL

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ali İPEK

KARS / 2013

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Murat GÜZELDAL'a ait "Türkiye'de Selçuklu Tarihi Üzerine Yapılan Tezler ve Değerlendirmeleri (1990-2012) " konulu çalışma, jürimiz tarafından Tarih Anabilim-Ortaçağ Tarihi Bilim Dalında, Yüksekisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesinin Ünvanı, Adı ve Soyadı

Doç. Dr. Ali İPEK

Yrd. Doç. Dr. Ş. Cem TÜYSÜZ

Yrd. Doç. Dr. Meheddin İSPİR

İMZA

.....

.....

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
20...06./2013. tarih ve 2013, 07 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

UYGUNDUR

11. 07. 2013

Yrd. Doç. Dr. Mustafa OZDEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR	V
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

BÜYÜK SELÇUKLU TARİHİ İLE İLGİLİ TEZLER

A- Büyük Selçuklu Devleti ile İlgili Doktora Tezleri	4
1- Büyük Selçuklu'dan Günümüze İntikal Eden Mimari Gelenek ve Bunların Günümüz Restorasyonlarında Kullanımı / Danışman: Prof. Dr. Mehmet Can Hersek	4
1- Büyük Selçuklu Devleti ile Abbasi Halifeliği Münasebetleri /Danışman: Prof. Dr. Coşkun Alptekin.....	5
2- Kafkasya ve Büyük Selçuklu Devleti'nin Kafkasya Politikası /Danışman: Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	6
3- İsfahan'da Büyük Selçuklu ve İlhanlı Dönemi Mimari Eserleri /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Top	7
4- Büyük Selçuklular Döneminde Horasan (1040-1157) / Danışman: Prof. Dr. Abdülkerim Özaydın.....	8
5- Türk Mimari Süsleme Sanatlarında Mitolojik Kaynaklı Hayvan Figürleri (Orta Asya'dan Selçuklu'ya) /Danışman: Prof. Dr. Ayla Ersoy	10
B- Büyük Selçuklu Devleti ile İlgili Yüksek Lisans Tezleri.....	12
1- Büyük Selçuklu İmparatorluğu Yükseliş Devri Fakihleri (1063-1092) / Danışman: Yrd. Doç. Dr. Celâl Erbay	12
2- Sultan Muhammed Sultan Süleymanşah Sultan Arslanşah Devrinde Irak Selçukluları Tarihi (548-572/1153-1176) /Danışman: Doç. Dr. Gülay Öğün Bezer.....	13
3- Selçuklulardan Yirminci Yüzyıla Kadar Tezhipte, Ciltte ve Mimaride Kullanılmış Zencerekler Üzerinde Motiflerin Kökenlerine İlişkin Bir Araştırma /Danışman: Prof. Dr. Selim Silivrili	14
4- İran Selçukluları Döneminde İsfahan, Rey, Kaşan ve Samarra' da Yapılmış Olan Seramiklerin Özellikleri ve Günümüze Uyarlanması /Danışman: Doç. Dr. İsmail Öztürk	15

5- Büyük Selçuklu Şehirleri ve Ulaşım - Ticaretteki Yerleri (Üç kaynağa Göre- El-Belazuri, El-Bundari, Er-Ravendi)/ Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sezai Sevim.....	15
6- Selçuklularda Toprak ve İktâ Sistemi / Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahattin Keleş.....	17
7- Alparslan Zamanında Büyük Selçuklu Devleti'nin Dini Siyaseti /Danışman: Doç. Dr. Mustafa Demirci.....	17
8- Büyük Selçuklu Devleti Vezirleri /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahim Tufantoz.....	18
9- Büyük Selçuklu Dönemi Turkuaz Sırlı Seramiklerinin Özellikleri Ve Turkuaz Sırlı Yeni Seramik Tasarımları /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Atilla C. Kılıç.....	19
10- Büyük Selçuklular Döneminde Bâtınîler ile Yapılan Mücadeleler /Danışman: Prof. Dr. Abdülkerim Özyayın.....	20
11- Son Irak Selçuklu Sultanı III. Tuğrul ve Zamanı (1177-1194) /Danışman: Doç. Dr. Osman Gazi Özgüdenli.....	21
12- Büyük Selçuklular Döneminde Horasan'da Fikri Hayat /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdolvahap Yıldız.....	22

II. BÖLÜM

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ İLE İLGİLİ TEZLER

A- Anadolu Selçuklu Devleti ile İlgili Doktora Tezleri.....	23
1- Türkiye Selçuklu Devleti Tarihinde Bir Dönüm Noktası; II. İzzeddin Keykavus Dönemi /Danışman:Prof. Dr. İlhan ERDEM.....	23
2- Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları /Danışman: Prof. Dr. Reyhan Karamağaralı.....	24
3- Anadolu Selçuklularının Anıtsal Mimarisi Üzerine Kozmoloji Temelli Bir Anlam Araştırması /Danışman: Prof. Dr. Semra Ögel.....	25
4- Selçuklulardan Osmanlılara Gence /Danışman: Prof. Dr. Enver Konukçu.....	26
5- Anadolu Selçuklu Mimarisinde Yazı Kullanımı /Danışman: Doç. Dr. Yılmaz Can.....	27
6- Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Siyaseti /Danışman: Prof. Dr. Salim Cöhçe.....	27
7- Anadolu Selçuklularında Din ve Din Kurumları /Danışman: Prof. Dr. Bahattin Kök.....	28
8- Anadolu'da Selçuklu Dönemi Yerleşme Sistemi ve Kent Model(ler)i /Danışman: Prof. Dr. Zekiye Yenen.....	29
9- Anadolu Selçuklu Veziri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin Mimari Eserleri /Danışman: Doç. Dr. Kıymet Giray.....	30
10- Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Akşit.....	31

11- Anadolu Selçuklu Devleti Merkezi Şehirlerinden Konya ve Kayseri’de Şehir Hayatı /Danışman: Prof. Dr. Hamza Keleş.....	32
12- Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisinde Bitkisel Bezeme Unsurları /Danışman: Prof. Dr. Hüseyin Yurttaş.....	33
13- Anadolu Selçuklu Saray Çinilerinde İnsan Figürü /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yaşar Erdemir	34
14- Anadolu Selçukluları Devrinde Yazılan Bir Kaynak: Niğdeli Kadı Ahmed’in El-Veledü’ş-Şefik Ve’l-Hâfidü’l-Halîk’i Cilt I /Danışman: Prof. Dr. Rıza Savaş.....	35
15- Moğol İstilasına Kadar Türkiye Selçuklularında İçtimaî ve İktisadî Hayat /Danışman: Prof. Dr. Coşkun Alptekin	36
16- Osmanlı Beyliği Mimarisinde Anadolu Selçuklu Geleneği /Danışman: Prof. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu	36
17- Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308) /Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ersan	37

B- Anadolu Selçuklu Devleti ile İlgili Yüksek Lisans Tezleri39

1- Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde Aksaray Şehri /Danışman: Doç. Dr. Aynur Durukan	39
2- Türkiye Selçuklularında İktisadi Yapı (1155-1243) /Danışman: Doç. Dr. Abdulkadir Yuvalı	39
3- Arapça ve Farsça Kaynaklardan Türkçeye Çevrilmiş Eserlerde Selçuklu Kültür Tarihi /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Kaya.....	40
4- Anadolu Selçuklu Kervansaray Mescitleri /Danışman: Doç. Dr. İlknur Kolay.....	41
5- Türkiye Selçuklularında XIII. Yüzyıldaki Tıbbî Gelişmeler /Danışman: Prof. Dr. Ali Aktan	41
6- Türkiye Selçuklu Devleti’ndeki Siyasî ve Ticarî Gelişmeler (1192-1220) /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahim Tufantoz.....	42
7- Anadolu Selçuklu Devleti’nde Üç Kardeş Devri (1246-1266) /Danışman: Prof. Dr. Kemal Göde.....	43
8- Tacü’l-Ârifin Seyyid Ebû’l-Vefâ’nın Tarihsel Yaşamı, Vefâlik Hareketinin (Tarikatının) Anadolu Selçuklu Devleti’nin Yıkılışında ve Osmanlı Beyliği’nin Kuruluşundaki Önemi Ve Ebû’l-Vefâ Menâkıb-Nâmesi’nin Edisyon-Kritik Metni /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sema Altunan.....	43
9- Türkiye Selçuklu Devleti’nin Kuruluşuna Dair Meseleler /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Süleyman Özbek	44
10- Anadolu Selçuklu Devleti ve Beylikler Döneminde Çorum Şehri /Danışman: Prof. Dr. Abdülhalik Bakır	45
11- Selçuklu Sultanlarının Tahta Çıkış Yöntemleri /Danışman: Prof. Dr. Salim Koca.....	46
12- Selçuklu Hükümdarlarının Başkomutanlık Özellikleri /Danışman: Prof. Dr. Salim Koca.....	46
13- Türkiye Selçuklularında Ziraî Hayat /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Osman Gazi Özgüdenli	47

14- Selçuklu Coğrafyasında Türklerin Savaş Sanatı (XI-XIV. yy.) /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Osman Gazi Özkuzugüdenli.....	48
15- Anadolu Selçuklu Başkentinde Dini Mimaride Devşirme Malzeme Kullanımı /Danışman: Prof. Dr. Tayfun Akkaya.....	49
16- Anadolu Selçuklu Devleti İle Harzemşahlar Devleti Münasebetleri /Danışman: Prof. Dr. Ahmet Turan Yüksel	50
17- Anadolu Selçuklu Devleti Zamanında Kurulan Sosyal Müesseselerin Devlet Yönetimine Etkileri /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali İpek	51
18- Anadolu Selçuklu Devleti'nde III. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi (1266-1284) /Danışman: Prof. Dr. Münir Atalar	52
19- Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisi Taş Yüzey Süslemelerinin İncelenmesi ve Seramik Yorumları /Danışman: Prof. Dr. Sevim Çizer ..	53
20- Anadolu Selçukluları Dönemi Kayseri Türbelerinde Taş Süslemeciliği /Danışman: Doç. Dr. Gül Tunçel	53
21- Anadolu Selçukluları Devrinde Amasya Şehri /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nevzat Topal.....	54
22- Anadolu Selçukluları Zamanında Gelişen Fütüvvet Teşkilatı ve Bu Teşkilatın Halkın Eğitimine Olan Katkıları /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zeki Atçeken	55
23- Anadolu Selçuklularının Batı Anadolu Politikası ve Bizans'la Münasebetleri /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yaşar Bedirhan	57
24- Biçim Grameri Türetme Yönteminin Anadolu Selçuklu Geometrik Bezemeleri Üzerinde Denenmesi (Örüntü Türetme Yöntemi Olarak Biçim Grameri)/Danışman: Doç. Dr. Bilal Çolakoğlu	58
25- Bizans'a Sığınan Selçuklu Hanedan Üyeleri /Danışman: Doç. Dr. İbrahim Balık	59
26- Eskişehir'deki Selçuklu Eserleri ve Kitabeleri /Danışman: Prof. Dr. Kerim Türkmen.....	60
27- II. Kılıç Arslan Zamanında Türkiye Selçuklu Devleti'nin Dış Siyaseti (1155-1192) /Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ali Çakmak	60
28- Isparta - Antalya Arasında Yer Alan Anadolu Selçuklu Hanlarından "İncir Han" /Danışman: Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı	61
29- Kâmûsü'l-A'lâm'daki Selçuklularla İlgili Maddelerin Günümüz Alfabesine Dönüşümü (Son Üç Cilt) /Danışman: Doç. Dr. Hacı Ahmet Özdemir.....	62
30- Konya ve Çevresinde Anadolu Selçuklu Dönemi Çinilerinde Kullanılan Bitkisel Motiflerin Dili ve Resim Eğitimi Açısından İncelenmesi /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tahsin Samur	63
31- Medrese Tâbirinin İlk Defa Ortaya Çıkışı, Selçuklular Zamanında Medreselerin Kuruluş Sebepleri ve Medrese Eğitimi /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zeki Atçeken	64
32- Niğde Alaaddin Camii'nin Anadolu Selçuklu Mimarisi İçerisindeki Yeri ve Önemi /Danışman: Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı	65
33- Ortaçağ'da Denizli (Selçuklu ve İnançoğulları Dönemi) /Yrd. Doç. Dr. İbrahim Balık	65
34- Selçuklu Çini ve Keramik Sanatında İnsan Figürüne İkonografik Açıdan Bir Bakış /Danışman: Doç. Dr. Yaşar Çoruhlu	66

35- Selçuklu Devlet Adamlarından Celalettin Karatay'ın Türk Eğitim Sistemine Katkıları ve Eserleri /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zeki Atçeken	67
36- Selçuklu Devleti'nde İsyanlar /Danışman: Doç. Dr. Hasan Kurt	68
37- Selçuklu Devrinde Ani Şehri (1064-1200) /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mahmut Kırkpınar	69
38- Selçuklu Dönemi Akşehir Mescitlerinin Restorasyon Sorunlarının Dört Örnekte İncelenmesi /Danışman: Yrd. Doç. Dr. O. Nuri Dülgerler	70
39- Selçuklu Dönemi Alimleri (1040-1092) /Danışman: Prof. Dr. Erdoğan Merçil	70
40- Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs Dönemi Kaplama Seramiklerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Günümüz Karo Endüstrisine Yansımaları /Danışman: Prof. Dr. Gül Özturanlı	71
41- Selçuklular Devrinde Hükümlerlik Anlayışı ve İmgesi /Danışman: Prof. Dr. Gülay Öğün Bezer	72
42- Selçuklular Döneminde Azerbaycan /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Erol Kürkçüoğlu	73
43- Selçuklular Döneminde Gayr-i Müslimler /Danışman: Prof. Dr. Nadir Özkuyumcu	73
44- Selçuklular Zamanında Kayseri'de İlmî ve Kültürel Faaliyetler /Danışman: Prof. Dr. Mikail Bayram	74
45- Selçuklularda İç Güvenlik /Danışman: Yrd. Doç. Dr. İbrahim Balık	75
46- Sivas'daki Selçuklu Medreselerinin Taş Bezeme Düzenleri /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali Bayhan	75
47- Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev Devri Selçuklu Tarihi (1266-1284) /Danışman: Prof. Dr. Ali Öngül	76
48- Sultan Sencer Devri Selçuklu Dış Siyaseti H. 512-552 / M. 1118-1157 /Danışman: Doç. Dr. H. Hüsnü Koyunoğlu	77
49- Suyüti'nin "Tarihul Hulafa" Adlı Eserine Göre XI. ve XIV. Yüzyıllarda Selçuklular (Çeviri - Değerlendirme) /Danışman: Prof. Dr. İlhan Erdem	78
50- Türkiye Selçukluları Dönemi Taht Mücadeleleri (1075-1308) /Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahim Tufantoz	79
51- Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar /Danışman: Prof. Dr. Feda Şamil Arık	80
52- Türkiye Selçukluları Mutfağı /Danışman: Prof. Dr. Eşref Buharalı	81
53- Türkiye Selçukluları ve Beylikler Devrinde Kayseri'de Kültürel Hayat /Danışman: Doç. Dr. Mustafa Demir	81
54- Türkiye Selçuklu Toplumunda Kadın (XI-XIV. yy)/Danışman: Prof. Dr. Gülay Öğün Bezer	82

SONUÇ.....83

KAYNAKÇA.....85

ÖZGEÇMİŞ.....102

ÖZET

Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçuklu Devleti zamanında Oğuzlar geniş bir coğrafyaya hâkim olmuşlar, gıpta ile bakılan medeniyetler kurmuşlardır.

Oğuzların kurduğu bu medeniyetlerde bir bütünlük göze çarpmaktadır. Başka bir deyişle kurulan her devlet bir öncekinin gelenek, görenek ve kurumlarını alıp zamanın gerektirdiği yenilikleri uygulayarak ilerlemiştir. Bu durum Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu örneğinde de aşikâr göze çarpmaktadır.

Anadolu'nun fethi mücadeleleriBüyük Selçuklu Devleti'nin girişimleriyle başlamıştır.Selçuklu TürkleriAnadolu Selçuklu Devleti'nin kurulmasından sonra, açılan bu yenitopraklara engin bir vatanseverlik duygusu ile bağlanmışlardır ve vücudagetirdikleri dini, içtimai, iktisadi müesseseler ile Anadolu'yu daha bayındır ve müreffeh bir hâle getirmişlerdir. Ayrıca yine kurdukları devlet ve yaptıkları eserlerle Anadolu'yutam bir Türk yurdu veİslam diyarı haline getirmeye çalışmışlardır.

Bu çalışmaları esnasında Oğuzlar, diğer Türk devletleriyle ve farklı milletler tarafından kurulmuş pek çok devletle mücadele etmişler, etkileşimde bulunmuşlardır. Yapılan mücadeleler sonucunda yine pek çok devleti ve medeniyeti kendilerine katmışlardır.Tabi toplumlar ve fethedilen ülkeler Selçuklu medeniyetinin ve müesseselerinin gelişmesine ve zenginleşmesine sebep olmuştur.Halk açısından çeşitlilik bir zenginlik halini almış ve sanatta,medeniyette,ilimde inkişafa vesile olmuştur. Selçuklu medeniyeti birlikte yaşama kültürü ve ortak değerler açısından iyi örnek olarak tarihteki yerini almıştır.

Geçmişten günümüze kadar gelen Selçuklu sanatı, mimari ve edebi eserleri ve bunlar hakkında yapılan çalışmalar, Selçuklu iyi örneğinin en açık delilini oluşturmaktadır.

Anahtar kelimeler:Selçuklu,Anadolu Selçuklu,Tarih,Anadolu,İslam,Ortaçağ

ABSTRACT

During the reign of Great and Anatolian Seljuks, Turks ruled over a vast area and they found civilizations that were coveted.

One is attracted by the notion of integrity of the civilizations established by Turks. In other words, each of the state inherits the qualities of the former state's traditions and institutions and they develop in adapting them to the requirements of the time, which is particularly evident in the examples of Great and Anatolian Seljuks.

Struggles for the conquest of Anatolia were launched out by the initiations of the Great Seljuk Empire. With a profound feeling of patriotism, Seljuk Turks were engaged with Anatolia whose gates were opened up to them after the foundation of the Anatolian Seljuks and they formed a more prosperous and developed Anatolia with the religious, social and economic institutions they established. Moreover, they endeavored to make Anatolia a land of complete Turkish and Islamic country.

Throughout these endeavors, they struggled and interacted with a great number of countries which were established both by Turks and by other nations. Turks dominated and ruled a majority of civilizations and countries at the end of these struggles. Naturally, societies and the countries, which were conquered, led to the development of the Seljuk civilization and its institutions. Variety became a kind of wealth for the public, which gave way to perfection in art, civilization and science. Seljuk civilization stands out as an example in history with regard to shared values and the culture of living together.

Architectural and literary works and the art of Seljuks coming from past to present and researches, works, which have been carried out about them, constitute the clearest evidence that the Seljuk Empire is a perfect example.

Key Words: Seljuk, Anatolian Seljuks, History, Anatolia, Islam, The Middle Ages

ÖNSÖZ

Dünya üzerinde ilk çağlardan beri var olan insan, yaşadığı yerlerde bir takım izler bırakmıştır. Bu izler, kimi zaman bir mağaradaki resim, kimi zaman da bir havyan derisindeki işaretlerden ibaret olmuştur.

Yazının kullanılmasıyla birlikte geçmişteki insanlar anlatmak istediklerini daha net bir şekilde muhafaza edip sonraki nesillere de aktarmaya başlamışlardır. Belki de gelecek nesillerin öğrenebileceğini bile hesaba katmadan yaşadıklarını kelimelere aktarmışlardır. Bu aktarım ise gelecek nesiller tarafından keşfedilmiş ve insanlar tarihleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olma imkânını elde etmişlerdir.

Aktarımların belli bir sistematığe oturtulması ile de bir yazıcılık geleneği başlamıştır. Genellikle toplumların kahramanlıklarını konu edinen ve toplumsal hayatı da aktaran bu yazıcılık geleneği bizim kültürümüzde “vakanüvislik” adını almıştır.

Türk toplumunun uzun süre göçebe hayat sürmesi, Türklerde vakanüvisliğin geç ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle Türk toplumunun erken dönem tarihi ile ilgili bilgiler komşu devletlerin veya Türklerin göç ettikleri yerlerdeki yerleşik devletlerin tarihlerinden öğrenilmektedir. Bu durum da bazı yanlış tarih yazımlarıyla bizi karşı karşıya bırakmaktadır.

Türkler yerleşik hayata geçtikten sonra kendi tarihlerini yazmaya başlamışlardır. Yazılan tarihi belgeler, yapılan antlaşmalar gibi birçok doküman bize Türk tarihi hakkında bilgi vermektedir. Ancak Türk tarihinin ilk dönemlerinin bilinmezliği ve son dönemleri ile ilgili de yeterli kaynağa sahip olunmaması tarihimizin bir taraflarının halen tozlu kalmasına neden olmaktadır.

Türk tarihi ile ilgili yapılacak olan çalışmaların farklı alanlara yönelik olmasının gerekliliği yaptığımız çalışma ile bir kez daha ortaya konulmuş olacaktır. Tarihi bu kadar eskiye dayanan bir milletin tarihi hakkında bu denli az bilgiye sahip olunması veya kapsam açısından az çalışma yapılmış olması bu alanda bariz bir boşluğu gözler önüne sermektedir.

Yapılacak olan çalışmalar mevcut çalışmaların kapsamından çıkarılarak, daha önce onlarca devlete örnek teşkil eden Türklerin toplumsal, kültürel, aile hayatı, birlikte yaşama kültürü vb. yönlerine dönük olmalıdır ki Türk kültürünün ne denli köklü olduğu ortaya konulabilsin ve alınan dersler günümüz problemlerinde çare olabilsin.

Yaptığımız bu çalışmada bugüne kadar Türk tarihinde önemli yeri olan Selçuklular hakkında yapılan araştırmalarla ilgili bazı örnekler sunmaya çalıştık. Vermeye çalıştığımız örnekler modern Türk tarihçiliğinde izlenen yol ve yöntemleri göstermekle beraber Selçuklu tarihi hakkında yapılan araştırmalarla ilgili bazı fikirler de vermektedir.

Çalışmamız, Selçuklu tarihi ile ilgili tezler ve Anadolu Selçuklu tarihi ile ilgili tezler olmak üzere toplamda iki bölümden meydana gelmektedir.

Tezler, doktora tezleri ve yüksek lisans tezleri olarak iki ayrı başlık altında sıralanmıştır. Bazı tezlerde ise konu kapsam ve mahiyet açısından her iki bölümde de tasnif edilebilirdi. Biz zaruri olarak herhangi birini tercih ettik. Temennimiz bu alandaki ihtiyacın fark edilmesi ve çalışmamızın kapsamlı doktora çalışmalarınavesile olmasıdır.

Çalışmamız boyunca bizden yardımını esirgemeyen Değerli Danışman Hocam Sayın Doç. Dr. Ali İPEK'e, yine katkı ve desteklerini esirgemeyen Kıymetli Hocam Yrd.Doç.Dr.Cem TÜYSÜZ'e, Kıymetli dostum, Yrd.Doç.Dr. Tamer ERYİĞİT'e ve Davut ADLIĞ'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Murat GÜZELDAL

KARS-2013

KISALTMALAR

- b.** : bin,ibn
Bkz : Bakınız
S : Sayı
Trc :Tercüme
C. : Cilt
Çev. : Çeviren
M.Ö. : Milattan Önce
s. : Sayfa
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve diğerleri

GİRİŞ

Fetih, savaş, devlet vb. kavramlar zikredildiğinde ilk akla gelen toplumlardan olan Türkler, kurmuş oldukları devletler ile birçok dünya devleti üzerinde etkili olmuşlardır. Bu konuda kaynaklarda; “Türkler askerî alanda yaptıkları ilklerle de dikkat çekmişlerdir. Mesela süvari tekniğini ilk bulan ve uygulayanlar Türkler olmuştur. Hatta Türkler bu taktiği uygulamakla kalmamışlar, komşularının da bu tekniği öğrenmelerine neden olmuşlardır. Örneğin, Çinliler M.Ö 307 yılında yapılan bir reformla hareket kabiliyeti az, ağır savaş arabalarını hizmetten kaldırarak, Hun Türklerinin gibi hafif süvari birlikleri oluşturmuşlardır.”¹ şeklinde bilgiler yer almaktadır.

Türkler İslam öncesinde cihan hâkimiyeti fikriyle, Müslüman olduktan sonra ise hem islamiyeti yaymak, hem de artan nüfusa yeni yurtlar bulmak amacı ile yeni bir heyecanla fetih hareketlerine devam etmişlerdir. Yaptıkları mücadeleler sadece kendileri tarafından değil, mücadele ettikleri devletler tarafından da kaleme alınmıştır. Hatta çağdaş filozoflardan sayılabilecek Montesquieu Türkler hakkında “Türkler olmasaydı tarih olmazdı” demektedir. Bu da Türklerin tarih de ne denli önemli bir millet olduğunu gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra savaşçılığıyla bilinen Türkler için, el-Câhiz de Türklerin ata binme ve silah kullanmaları hususunda şunları söylemiştir: “Hücum anında Türklerden bin süvari, bin düşman atlısına ok atsalar onların hepsini yere sererler. Bu türlü hücumu hiçbir ordu dayanamaz. Onlar, vahşi hayvana, kuşa, havadaki hedefe, insana, çömeltilmiş veya yere konmuş hayvandan hedeflere, avının üzerine pike yapan kuşlara ok atar. O, hayvanını hızla sürdüğü halde, öne ve arkaya, sağa ve sola, yukarıya ve aşağıya ok atar. Harici, yayına bir ok koymadan, Türk on tane ok atar. Bir dağdan inerken veya bir çukur vadinin içine girerken atını haricinin dik yere oturtulmaz, öngörülür. Türk”ün ikisi yüzünde, ikisi kafasının

¹ Salim Koca, *Türk Kültürünün Temelleri*, C II, Ankara: Başkent Matbaacılık, 2. Baskı, 2003.

² El-Câhiz, *Hilâfet Ordusu Menkıbeleri ve Türklerin Faziletleri*, Çev. Ramazan Şeşen, İstanbul: Yıldız Yayıncılık, 2. Baskı, 2002.

Türkler kurdukları devletler vasıtası ile ordu,devlet teşkilatı,bilim,sanat,hoşgörü,birlikte yaşama kültürü gibi ortak değerler anlamında dünya medeniyetine çok cihette önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Türklerin kurdukları devletler zaman zaman farklı isimler almışlardır. Bu devletlerden en önemlilerinden birisi de Selçuklulardır. Selçuklular Anadolu'nun kapılarını Türklere açmış, Türklerin Bizans'a galip gelmesi için ilk adımı atmış ve belki de İstanbul'un fethi için bile zemin hazırlamışlardır.Selçuklular kendilerinden önce kurulmuş olan İslam ve Türk devletlerinden istifade etmekle birlikte medeniyet ve kültür cihetiyle de birçok medeniyetin tecrübesini dönemlerinde geliştirerek yaşatmışlardır.

Selçuklular gerek kurucuları Selçuk Bey zamanında gerek devlet kemale erdiği dönemlerde doğudan gelen Oğuz boylarına yurt bulmak ve yeni tanıştıkları dini insanlara tanıtmak için büyük bir gayret içinde olmuşlardır. Bu da Selçukluların hem devlet müesseseleri cihetinde gelişmelerine, hem de etkili oldukları geniş coğrafyada kültürel etkinlik olarak zenginleşmelerine sebep olmuştur. Türk devletleri içinde bu denli ağırlığı olan Selçuklu Devleti ile ilgili yapılan araştırma çalışmaları nedense askerlik ve savaşıla ilgili konularda yoğunluk kazanmaktadır.

Selçuklu tarihi ile ilgili araştırmalar hakkında bir takım örnekleri sunduğumuz bu çalışmamızda yukarıdaki yargıları destekleyici bilgiler de sunulmaktadır.

Bu çalışmayı yaparken esas amacımız ülkemizde Orta Çağ tarihçiliğinin bir kısmını oluşturan Selçuklu tarihi hakkında yapılan çalışmaları gözler önüne sermektir. Bu noktada, ele alınan konular, tekrar edilen konular, ele alınması gereken konular hakkında herhangi bir görüş belirtilmemiş, karar değerli okuyuculara bırakılmıştır.

Ele aldığımız çalışma konusu, Selçuklular ile ilgili günümüzde yapılan tarihi çalışmaları içerdiği için oldukça geniş ve teferruatlı çalışılması gereken bir konudur. Ancak gerek ülkenin her yerinde yapılan çalışmalara ulaşılabilmesi gerekse ulaşılabilen bir takım çalışmaların kullanımına izin verilmemesi çalışmamızın en büyük sınırlılığını oluşturmaktadır. Belirtilen sebeplerden dolayı

çalışmamızı Ulusal Tez Merkezinde ulaşım izni verilen tezler ile sınırlandırmak zorunda kaldık.Ulaşım izni verilmeyen veya daha sonra ulaşabildiğimiz tezler ise ek kaynakça olarak ilave edilmiştir.

Bilimsel anlamda yapılan tez çalışmalarına ülkenin her yerinden ulaşılabilmesi için kurulan Ulusal Tez Merkezinde, erişime ve kullanıma izin verilen çok az sayıda bilimsel çalışma yer almaktadır.

Ayrıca yüksek lisans çalışması olarak hazırlanan çalışmamızda süre azlığı da önemli bir sınırlayıcı olmuştur.

Ancak çalışmamız bu alanda benzer bir çalışma olmadığı için yapılabilecek olan yeni çalışmalara ışık tutacağı ümidini taşımaktayız. Bu noktada yapılabilecek benzer çalışmalar için bir taslaktan öte mahiyet ve inceleme açısından da yol gösterici bir çalışma ortaya koyduğumuzu düşünüyoruz.

I. BÖLÜM

BÜYÜK SELÇUKLU TARİHİ İLE İLGİLİ TEZLER

A. Büyük Selçuklu Devleti ile İlgili Doktora Tezleri

- 1- Büyük Selçuklu'dan Günümüze İntikal Eden Mimari Gelenek ve Bunların Günümüz Restorasyonlarında Kullanımı³/ Danışman: Prof. Dr. Mehmet Can Hersek

Çalışma 180 sayfadan ve yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde genel anlamda çalışmanın kapsamı hakkında bilgi verilmektedir.

İkinci bölümde genel olarak Selçukluların tarihsel gelişimleri analiz edilmiştir. Bu gelişim analizinde üzerinde durulan esas noktalardan biri de Selçukluların İran'a doğru akınları ve buralarda hâkimiyet kurma gayretleridir.

Üçüncü bölümde Geleneksel İran Mimarisi'nin karakteristikleri değişik hanedanlıkların yönetim dönemlerine göre incelenmiştir. İran'ın geçirmiş olduğu tarihsel süreç hakkında oldukça nitelikli bilgilere yer verilen bu bölümde bahsi geçen coğrafyadahâkimiyet sürmüş olan tüm devletlere yer vermeye çalışılsa da tez konusu itibariyle ağırlıklı olarak Büyük Selçuklu Devleti'nin mimari özelliklerinden bahsedilmektedir.

Dördüncü bölümde kerpiç, tuğla ve sırlı tuğla gibi geleneksel yapı malzemelerinin üretim aşamaları, uygulanma yöntemleri ve dekorasyon teknikleri ele alınmıştır. Bu malzemelerin üretim ve kullanımında bölgesel faktörler ve dolayısıyla iklim üzerinde durulmuştur.

Beşinci bölümde geleneksel yapı harçları ve tipleri özelliklerine göre anlatılmıştır. Tarihi yapıların günümüze kadar gelmesinde en büyük paya sahip olan yapı malzemelerinin hazırlanma şekli ve hazırlanmasında kullanılan malzemelere bu bölümde yer verilmiştir.

³DavoodRezaei, *Büyük Selçuklu'dan Günümüze İntikal Eden Mimari Gelenek ve Bunların Günümüz Restorasyonlarında Kullanımı*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.

Altıncı bölümde söz konusu edilen bilgilerindeğerlendirilmesi suretiyle Büyük Selçukluların yapı geleneklerinin çağdaş restorasyonlardaki kullanım olanakları tartışılmıştır.

Yedinci ve son bölümde yapılan bir değerlendirme ile geleneksel yapıım bilgisinin gerekliliği vurgulanmıştır. Sonuçta ise yeni restorasyon ve koruma çalışmaları için öneriler sunulmuştur.

Çalışmada günümüz mimarisi ile Selçuklu mimarisinin karşılaştırılması yapılmış ve günümüzde kullanılan mimari dokunun Selçuklu zamanındaki benzerlerine yer verilmiştir. Çalışma bu yönüyle Türk milletlerinin geçmişle olan bağlantılarını mimari alanda da sürdürdüğünü göstermesi açısından oldukça önemlidir.

2- Büyük Selçuklu Devleti ile Abbasi Halifeliği Münasebetleri⁴/Danışman: Prof. Dr. Coşkun Alptekin

Çalışma 231 sayfadan meydana gelmektedir. Çalışmanın konusu, Büyük Selçuklu Devletinin kuruluşundan, yani Tuğrul Bey zamanından, Sultan Sencer devrinin sonuna kadar cereyan eden hâdiseleri ihtiva etmektedir. Sultan Sencer devrinde Irak'ta hüküm sürmeye başlayan tâbi Irak Selçuklu Sultanı Mahmud ile Sultan Mesud devri olaylarına da çalışmada yer verilmiştir.

Kendi içinde bölümlerden meydana gelen bu çalışmada Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluşu ve bu kuruluşta amil olan kişilerden bahsedilerek çalışmaya başlanmıştır. Daha sonra kurumsallaşma ve bunun getirisi olarak devletleşme süreçleri ele alınmıştır. Bunun ardından Türk fetih anlayışı uyarınca yapılan mücadelelere de yer verilmiştir.

Bu mücadelelerin ardından İslamiyet ve Selçuklu Devleti münasebetleriyle birlikte, benzer çalışmalarda da olduğu gibi bu dönemde İslamiyet'in temsilcisi olan Abbasi Halifeliği'nin içinde bulunduğu durum hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgi aktarımının ardından Selçukluların bu konudaki faaliyetleri aktarılmıştır.

⁴ Hasan Hüseyin Adaloğlu, *Büyük Selçuklu Devleti ile Abbasi Halifeliği Münasebetleri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1996.

Çalışma İslam dini ve Türklerin bu dine hizmetleri açısından yapılan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Ancak her çalışmada olduğu gibi kendine has bir takım farklılıklar barındırmaktadır.

3- Kafkasya ve Büyük Selçuklu Devleti'nin Kafkasya Politikası⁵ **/Danışman: Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı**

Çalışma 307 sayfa sayısının yanı sıra, giriş, altı ana bölüm ve bir de sonuçtan meydana gelmiştir. Girişte Selçuklu Devletinin Kafkaslara verdiği önem üzerinde durulmuş, Kafkasya'nın coğrafi, siyasi, etnik ve ekonomik yapısı ele alınarak değerlendirilmiştir. Kafkasya adının menşei ve kimler tarafından bölgeye bu ismin verildiği araştırılmış, bölgenin coğrafi yapısı, jeopolitik önemi, insanlık ve kültür tarihi açısından ele alınıp genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca, Kafkasya'nın ticari yapısı ve önemli ticaret yolları hakkında bilgi verilmiştir. Tarihin ilk çağlarından itibaren Selçuklulara kadar bölgenin ticari hareketliliği ve bundan dolayı insan topluluklarının bölge üzerindeki hâkimiyet mücadelesi anlatılmıştır.

Yine burada, Kafkasya'nın etnik yapısı üzerinde durulmuş ve bu manada, birçok dilden, dinden ve ırktan milletlerin Kafkasya ile irtibatı ve hâkimiyeti, anlatılmış, bunun yanında Gürcü, Ermeni, Arap ve Türk kaynakları çerçevesinde bölgenin Türklüğü değerlendirilmiştir.

Bu kısımda üzerinde durulan bir başka konu da, Selçuklular devrine kadar bölgenin siyasî durumu olmuştur. Bölgenin coğrafi ve jeopolitik önemi nedeniyle birçok milletin bölge üzerinde hâkimiyet kurmak için mücadelelere girişildiği ve bu yüzden bölgenin siyasî yapısının sık sık değiştiği anlatılmaktadır.

Çalışmada ilk olarak, Selçuklu Türkmenlerinin Kafkaslara yönelik ilk akınları, yersiz yurtsuz kalan Türkmenlere yurt bulmak amacıyla yönelik olarak yönünü batıya dönmüş olan Selçukluların Çağrı Bey komutasında Kafkaslar bölgesinde ilk defa girişleri incelenmiştir.

⁵ Yaşar Bedirhan, *Kafkasya ve Büyük Selçuklu Devleti'nin Kafkasya Politikası*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1999.

Devamında Selçuklu Devleti'nin inkırazıyla ortaya çıkan feodal devletler ve özellikle Irak ve Horasan Selçukluları devletinin güçlenmesi, Kafkasların bu defa Irak Selçuklularının hâkimiyeti altına girmesi anlatılmıştır. Bu bölümde, özellikle Irak Selçuklularının Büyük Selçuklu Devleti'nin bir devamı ve ona tâbi olan bir siyasi teşekkül olarak Kafkasya'ya yönelik politikaları üzerinde durulmuştur.

Daha sonra Selçuklu Devleti'nin Kafkasya'ya Yönelik Siyasi, ekonomik ve dini politikalarının esasları çerçevesinde Selçuklu Sultanlarının Kafkaslara yönelik politikalarını ele alınıp etraflıca değerlendirilmiştir. Ayrıca bu bölümde üzerinde durulan bir başka konu da; Selçukluların İslam dünyasına yönelik İslam birliği siyaseti ile, İslam dünyasının siyasî birliğini sağlama politikaları Kafkasya'ya yönelik politikaları ekseninde ele alınıp değerlendirilmiştir.

Selçuklular devrinde Kafkasların kültürel yapısı incelenmiş, Selçuklu Sultanlarının Kafkasya'da uyguladığı kültür politikası üzerinde durulmuştur. Selçuklular devrinde bölgenin ilmi dokusu, bölgede yetişen ilim adamları, şairler ve bölgenin ilmi hayatı genel manada ele alınıp incelenmiştir. Bu bölümde üzerinde durulan bir başka konu da, Selçuklu Devletinin Kafkaslara yönelik imar politikası ve Selçuklular devrinden kalma mimari eserler olmuştur.

Çalışma oldukça kapsamlı ve bilgi içeren bir çalışmadır. Selçukluların bölgesel yaklaşımlarının analiz edilebilmesi için elden geçirilmesi gereken faydalı bir çalışmadır.

4- İsfahan'da Büyük Selçuklu ve İlhanlı Dönemi Mimari Eserleri⁶/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Top

Toplam 506 sayfadan meydana gelen çalışmada öncelikle kısaca İran hakkında bilgi verildikten sonra, İsfahan'ın tarihi ve coğrafi durumu ele alınmıştır. Tezin ikinci bölümünü oluşturan kısımda Tarihi boyunca İsfahan'da hüküm sürmüş devletler kronolojik olarak değerlendirilmiştir. Büyük Selçuklu ve

⁶ Kemal Özkurt, *İsfahan'da Büyük Selçuklu ve İlhanlı Dönemi Mimari Eserleri*, Van: Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2005.

İlhanlılar dönemlerinden genişçe bahsedilmiştir. Yine aynı bölümünde, İsfahan'daki kültürel yapı ile birlikte Büyük Selçuklu ve İlhanlı dönemlerinden günümüze kadar gelen mimari eserlerin bulunduğu yerleşimler hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünü yapıların incelenmesi (Katalog), oluşturmaktadır. Bu bölümde, eserlerin sıralanmasında şu yöntem takip edilmiştir: Bir yapı türünün -örneğin camiler- önce Selçuklu eserleri, tarihi bilinenler kronolojik sıraya, tarihi belli olmayanlar ise, karmaşık yapıdan sade yapıya doğru sıralanmış, sonra İlhanlı döneminin camileri aynı yöntemle ele alınmıştır. Böylece camiler başlığı altında önce Selçuklu sonra İlhanlı camileri verilmiş sonra bir başka bölüme geçilmiştir.

Dördüncü bölümde varlıklarını kaynaklardan öğrendiğimiz ancak günümüze gelemeyen yapıların plan ve fotoğraflarına ilgili bölümde yer verilmiş, bulunmayanlar ise sadece kaynaklardan alınan bilgiler ile yetinilmiştir.

Çalışmanın altıncı bölümünde incelenen yapıların türlerine göre Plan ve Mekân Anlayışı, Malzeme ve Teknik, Yapı Elemanları, Mimari Elemanlar, Süsleme özelliklerine göre değerlendirilerek sonuca ulaşılmıştır.

Çalışma mimari alanda yapılmış bir çalışma olmakla beraber bu alanda yapılan diğer çalışmalarla benzerlik gösterse bile konunun işlenişinde oldukça detaylı ve titiz bir yöntem takip edilmesi bakımından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

5- Büyük Selçuklular Döneminde Horasan (1040-1157)⁷/ Danışman: Prof. Dr. Abdulkerim Özaydın

Çalışma 383 sayfadan ve dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Büyük Selçukluların tarih sahnesine çıkışlarına yer verilmekle beraber aynı dönem içinde Horasan'ın siyasi durumu konusunda da bilgiler aktarılmaktadır. Yine bu bölümde Selçuklu Devleti'nin kurucusu Selçuk Bey'in

⁷Cihan Piyadeoğlu, *Büyük Selçuklular Döneminde Horasan (1040-1157)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2008.

faaliyetlerine yer verilmiştir. Bu faaliyetler genel anlamda devleti geliştirme amaçlı fetih faaliyetleridir. Selçuk Bey'in bu faaliyetlerine karşılık Gazneli Sultanı Mahmud'un faaliyetleri de aynı bölüm içinde yer almaktadır. Bölümün devamında, devletin kuruluşunun ardından yapılan fetih faaliyetleri ve Horasan'ın fethi konuları yer almaktadır.

İkinci bölüm birinci bölümün devamı niteliğindeki konuları barındırmaktadır. Devletin kuruluşunun ardından fetihlere başlayan Selçukluların, bu fetihleri Horasan bölgesine kadar taşınmaları ve burayı da fethetmeleri konusunun ardından Selçuklu hâkimiyetinde Horasan adıyla genelleyebileceğimiz konulara ikinci bölümde yer verilmektedir. Yine bu bölümde ele alınan konu detaylandırılmış ve Selçuklu öncesi Selçuklu sonrası şeklinde karşılaştırılabilecek nitelikte bölgesel değerlendirme yapılmıştır.

Üçüncü bölüm genel anlamda Türk kültürünün fethedilen bölgelere yansımaları konu alan bir bölüm olmakla beraber bu kültürel faktörün Horasan özeline indirgenmesi ile konu aktarımı yapılmıştır. Bu bölümde Selçuklu hâkimiyetinde Horasan'da ekonomik ve iktisadi hayat konularına yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde yer alan konu ilmi ve kültürel hayat konusudur. Bu konu başlığı altında genel anlamda eğitim faaliyetleri yer almaktadır. Eğitim faaliyetleri kapsamında sadece okullarda ders verilmesi değil medrese vb. eğitsel faaliyetlerin yürütüldüğü yapıların inşası da anlatılmaktadır.

Anadolu'da Selçukluların yerleşme faaliyetlerinin bir kısmını kapsayan çalışma genel anlamda dar bir çerçevede konuyu ele almış gibi görünmektedir. Ancak sınırlı bir coğrafi çevre ve burada yerleşen büyük bir devleti konu alan çalışmada coğrafi alanın darlığı burada yapılan faaliyetlerin sayısının da az olmasını sağlamış bu şekilde de daha az faaliyetten çalışma kapsamında daha detaylı bir şekilde bahsedilmiştir. Çalışma benzer çalışmalara göre oldukça detaylı bir bilgi aktarımıyla dikkat çekmektedir.

6- Türk Mimari Süsleme Sanatlarında Mitolojik Kaynaklı Hayvan Figürleri (Orta Asya'dan Selçuklu'ya)⁸/Danışman: Prof. Dr. Ayla Ersoy

Çalışma 310 sayfa ve üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm, bozkır üslubu olarak adlandırılan hayvan üslubunun ayrıntılı olarak incelenmesine, üslubun doğuşuna dair görüşlere, üslubun özelliklerine ve görüldüğü sanat eserlerine ayrılmıştır. Bu bölümde hayvan üslubunun çıkış noktası ile ilgili çeşitli görüşlere yer verilmiştir. Bu görüşler içerisinde en önemlisi hayvan üslubunun, Türklerin ilk yerleştikleri yerler olarak bilinen, Tanrı Dağları ve Altay Dağlarından, Baykal Gölü çevresine kadar olan bölgede görüldüğüdür.

İkinci bölümde, Orta Asya Türk kültüründe hayvan üslubunun yeri incelenmiştir. Hayvancılıkla geçinen ve göçebe hayatı yaşayan Hunların, hayvan üslubunun en güzel örneklerini vermiş olduklarından bahsedilmiştir. Gündelik yaşamda hayvanlara olan bağımlılık ile sanatsal üslup ilişkilendirilmiş, dokumalarda, keçelerde, kılıç, mızrak ve bıçaklarda, at koşum aletlerinde vb. malzemelerde de aynı üslubun kullanıldığından bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde ise hayvan üslubu içerisinde yer alan natüralist ve fantastik figürler Türk hayvan takvimi ile de ilişkilendirilmektedir. Ayrıca bölümde, Türklerin tarih boyunca kullanmış olduğu takvimlerin içerisinde en eskisi olan “On iki hayvanlı Türk Takvimi” hakkında bilgi verilmektedir. Türk hayvan takvimi on iki yıllık bir devrenin her birinin ayrı bir hayvan ile adlandırılması sonucu meydana geldiğinden, Türk topluluklarında ve Çin’de hayvan takviminde yer alan hayvanların buldukları yıl ile ilgili kişiler üzerinde karakter ve fiziksel olarak etkili olabileceği inancı hakkında da bilgiler yer almaktadır.

Her toplumun bünyesinde yer alan efsaneler ve bunlarda yer alan canlılar bakımından farklılık gösterdiği bilinmekle beraber bu canlıların doğaüstü canlılar olduğu düşüncesi ortak noktadır. Çalışmada Orta Asya'dan Selçuklulara kadar efsanevi canlıların Türk süsleme sanatlarındaki yerinden bahsedilmektedir. İlk

⁸Şenay Aslan, Türk Mimari Süsleme Sanatlarında Mitolojik Kaynaklı Hayvan Figürleri (Orta Asya'dan Selçuklu'ya), İstanbul:Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2010.

bakışta çok genel kapsamlı bir çalışma gibi gözükse de bu çalışmada Türklerin Orta Asya'dan çıktıktan sonra kültürlerinde ne gibi değişimler olduğu veya Orta Asya'daki diğer milletlerle olan ortak unsurlardan dolayı o milletlerden ne kadar etkilendiği veya onların ne kadar etkilendiği hakkında ipuçları yer almaktadır. Bu haliyle çalışma Türklerin kültürel miraslarına sahip çıkma konusundaki hassasiyetlerini göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

B- Büyük Selçuklu Devleti ile İlgili Yüksek Lisans Tezleri

1- Büyük Selçuklu İmparatorluğu Yükseliş Devri Fakihleri (1063-1092)⁹/ Danışman: Yrd. Doç. Dr. Celâl Erbay

Çalışma 169 sayfadan ve bir giriş ve iki ayrı bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde, araştırma konusuyla yakından ilgili olması sebebiyle, Selçuklulara gelinceye kadarki fıkıh tarihinin bir özeti verilmiştir. Bu şekilde hem geçmişte fıkıh konusu hakkında bir fikir sahibi olunması sağlanmış hem de çalışmanın devamında Selçuklular zamanındaki fıkıh çalışmaları ile düşünsel anlamda bir karşılaştırma yapılabilmesi sağlanmıştır.

Bu girişin ardından çalışmanın birinci bölümünde, Selçuklularda, siyasi ve ilmi durum, fıkıh tesiri bakımından devrin siyasi yapısı ve hukuki alandaki gelişmeler incelenmiştir. Bu şekilde Selçuklularda fıkıh gelişimini etkileyen faktörler veya fıkıhtan etkilenen faktörler ortaya konulmuştur.

İkinci bölümde ise, devrin fakihleri, genel olarak ilmi şahsiyetleri ve ortaya koymuş oldukları fıkıh eserleri tanıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışma, Türklerin İslamiyet dini ve bu dine hizmet eden bilim insanlarına yaklaşımları, kendi içlerinde İslam Dini ile ilgili bilimlere olan yaklaşımları hakkında bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca Selçuklular zamanında fakihlerin halk üzerinde veya siyasi oluşumlar üzerindeki etkilerini de göstermektedir.

⁹Ömer Menekşe, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Yükseliş Devri Fakihleri (1063-1092)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslam Hukuku Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1992.

**2- Sultan Muhammed Sultan Süleymanşah Sultan Arslanşah
Devrinde Irak Selçukluları Tarihi (548-572/1153-
1176)¹⁰/Danışman: Doç. Dr. Gülay Öğün Bezer**

Çalışmada, konu olarak işlenen Irak Selçuklu sultanlarıyla ilgili müstakil bir kaynak olmadığından, genellikle Umumi İslam tarihleri, bölge tarihleri ve bibliyografya türü kaynaklardan istifade edilmiştir. İstifade edilen bu kaynaklar orijinal haliyle çalışma sahibinin çeviri ve yorumuyla aktarılmamış, bunun yerine kaynakların Türkçe tercümeleri kullanılmıştır. Çalışma her Sultana ayrı bir bölüm ayrılmak sureti ile tasnife tabi tutulmuştur. Her bölümde kendi içerisinde meliklik, sultanlık, ölüm ve şahsiyet gibi alt kısımlara ayrılarak incelenmiştir.

Hakkında inceleme olmayan bir konuda araştırma yapılmış olması bakımından oldukça faydalı olan bu çalışma, kaynak yetersizliği vb. nedenlerle gerektiği kadar detaylı bilgi içermemektedir. Ancak her koşulda, yeni bir bilgi toplamı ortaya koymuş olması bakımından önemli bir çalışmadır.

Bu çalışmada şimdiye kadar her hangi bir hususi araştırmaya konu edilmemiş olan Irak Selçuklu Devleti'nin en buhranlı döneminde tahta çıkan; Muhammed b. Mahmud, Süleymanşah b. Muhammed Tapar ve Arslanşah b. Tuğrul devirleri ile ilgili bilgiler aktarılmıştır. Bu çalışmadan önce Irak Selçuklu hükümdarlarının bir kaçı ile ilgili çalışmalar yapılmış olması nedeniyle, bu çalışma diğerlerini tamamlar bir niteliktedir denilebilir.

¹⁰Adnan Çevik, *Sultan Muhammed Sultan Süleymanşah Sultan Arslanşah Devrinde Irak Selçukluları Tarihi (548-572/1153-1176)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1995.

3- Selçuklulardan Yirminci Yüzyıla Kadar Tezhipte, Ciltte ve Mimaride Kullanılmış Zencerekler Üzerinde Motiflerin Kökenlerine İlişkin Bir Araştırma¹¹/Danışman: Prof. Dr. Selim Silivrili

Çalışma Selçuklulardan başlayarak XX. Yüzyıla kadar Türklerde sanatsal açıdan meydana gelen gelişmeleri kapsamaktadır.

Özellikle İslamiyet'in kabulünün ardından, bu doğrultuda gelişen dinî mimari ve bu mimari içindeki süsleme sanatı çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Toplamda 110 sayfadan meydana gelen çalışma kendi içine bölümlerden meydana gelmektedir. İlk olarak Türklerde mimari açıdan kullanılan üsluplara değiniliktten sonra yukarıda da bahsettiğimiz gibi dinî faktörlerin ardından bu üslupların gelişimi ele alınmaktadır. Mimari süsleme ile ilgili olarak temel kavramlara ve bunların açıklamalarına da yer verilmektedir. Ayrıca bunların ortaya çıkışları, anlamları vb. özellikleri de aktarılmaktadır.

Çalışma ilk örneklerinden başlayarak motifleri günümüze kadar takip etmekte ve bu süreçteki deformasyon veya gelişmeleri de aktarmaktadır.

Geçmişten günümüze tarihimizdeki süslemeleri aktarması bakımından oldukça faydalı bir çalışmadır. Ayrıca motif olarak kullanılan simgelerin anlamlarını vererek de bu objelere farklı bir bakışla bakmamızı sağlamaktadır.

¹¹Mesude Hülya Şanes, *Selçuklulardan Yirminci Yüzyıla Kadar Tezhipte, Ciltte ve Mimaride Kullanılmış Zencerekler Üzerinde Motiflerin Kökenlerine İlişkin Bir Araştırma*, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları, Ana Sanat Dalı, Tezhip Bölümü, Sanatta Yeterlik Tezi, 1995.

4- İnan Selçukluları Döneminde İsfahan, Rey, Kaşan ve Samarra' da Yapılmış Olan Seramiklerin Özellikleri ve Günümüze Uyarlanması¹²/Danışman: Doç. Dr. İsmail Öztürk

136 sayfadan meydana gelen çalışmada 10 – 13. yüzyıllar arasında kullanılan süsleme, bezeme malzemeleri araştırılmıştır. Bu araştırma dönemde bu malzemelerin en iyi şekilde yapıldığı İnan kültüründen başlatılmıştır.

İnan ve İnan'a bağılı şehirlerde üretilen malzemelerin kullanılma şekillerine yer verilmiştir. Bunlarda yer alan sembollerin ne anlamlar taşıdığı, hangi malzemelerin hangi yapılarda nasıl kullanıldığı vb. uygulamalara yer verilmiştir. Bunun ardından bu kültürün Türklere aktarımı veya geçişi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Bu geçişin ardından malzemelerin Türk devletlerinde nasıl şekillendiği, orijinalliğini koruyup koruyamadıkları vb. hususlar anlatılmıştır.

Türklerin süsleme, mimari vb. alanlarda kendilerine özgü olduğunu aktarması açısından oldukça faydalı bir çalışmadır. Ayrıca komşu kültürlerin birbirlerinden nasıl etkilendiklerini, etkilenme alanlarını vb. de ortaya koymaktadır.

5- Büyük Selçuklu Şehirleri ve Ulaşım - Ticaretteki Yerleri (Üç kaynağa Göre- El-Belazuri, El-Bundari, Er-Ravendi)/ Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sezai Sevim¹³

Toplamda 170 sayfadan meydana gelen çalışmanın birinci bölümünde, Belazuri'ye İnan, Aşağı Türkistan (Maveraünnehir) ve Azerbaycan bölgelerindeki Türklerin yoğun olarak yaşadıkları şehirlerin gerek İslam öncesinde gerekse Müslüman - Arap fetihleriyle birlikte nasıl bir fiziki yapıya sahip oldukları anlatılmıştır. Ardından da fetihlerin bu coğrafyaya yayılması sürecinde Türklerin

¹²Serap Savaş, *İnan Selçukluları Döneminde (10.-13.y.y.) İsfahan, Rey, Kaşan ve Samarra' da Yapılmış Olan Seramiklerin Özellikleri ve Günümüze Uyarlanması*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1998.

¹³Salih Özçamca, *Büyük Selçuklu Şehirleri ve Ulaşım - Ticaretteki Yerleri (Üç kaynağa Göre- El-Belazuri, El-Bundari, Er-Ravendi)*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana .Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

de aktif olarak yer aldıkları bu coğrafyada şehir ve şehircilik faaliyetleri ele alınmıştır.

İkinci bölümünde ise yine Belazuri'nin eserini esas alarak Selçuklulara kadarki süreçte Türk - İslam şehirlerinin, merkezden dışa doğru bir yol takip etmek suretiyle, fiziki yapısı değerlendirilmiştir. Böylelikle, bir süre sonra Selçukluların eline geçecek olan şehirlerin nasıl bir fiziki görünüme sahip oldukları aktarılmaya çalışılmıştır. Başka bir deyişle Selçuklu öncesi ve sonrası durumlar yansıtılmıştır.

İlk iki bölümde üçüncü bölüm için bir alt yapı oluşturulduktan sonra bu bölümde özellikle Ravendi ve Bundari'nin eserlerine dayanılarak Selçukluların tarih sahnesine çıkışlarından devletlerini kuruncaya kadar geçen süreçte onların yerleşik hayata geçiş aşamaları üzerinde durulmuştur. Devlet kurulduktan sonra da Selçuklu Sultanlarının yerleşikliğe bakışları incelenmiştir. Ardından da yine bu üç kaynağa göre haklarında ayrıntılı ve dikkate değer bilgiler verilen şehirlerin, Selçuklu öncesinde ve sonrasındaki gelişimi birer madde halinde ve kronolojiye uygun olarak incelenmiştir.

Dördüncü bölümde yine aynı kaynaklara dayanarak, bu şehirleri birbirine bağlayan ulaşım ağından ve onun birer alt başlıkları olan kara ve deniz yollarından, transit yollar üzerindeki ribatlardan, köprülerden, derbentlerden ve yolların emniyeti için alınan güvenlik önlemlerinden bahsedilmiştir. Özellikle bu bölümdeki bilgiler X. yüzyıl Arap coğrafyacılarının vermiş oldukları ayrıntılı yol bilgileri karşılaştırmalı olarak aktarılmıştır.

Son bölümde ise kaynaklardaki iktisadi hayat ve ticaretle ilgili kayda değer bilgileri özellikle paralar ve para ölçü birimlerinin Selçukluya uzanışı, servet birikimi ve Selçukluların kullanmış olduğu sanayi ürünleri incelenmiştir.

6- Selçuklularda Toprak ve İktâ Sistemi¹⁴/ Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahattin Keleş

228 sayfadan oluşan çalışmanın birinci bölümünde, Selçuklulara kadar geçen sürede Türk, İslâm ve konu ile ilgili diğer devletlerin toprak sistemleri ele alınmıştır. Bunun ardından Selçuklu toprak sistemi de ayrı bir bölüm olarak aktarılmıştır.

Selçuklulardaki toprak sisteminin ele alındığı ikinci bölümde, Selçuklu toprak sistemi bütün yönleriyle incelenirken Selçuklu toprak anlayışının oluşumu, uygulanışı ve çeşitleri gibi konular üzerinde durulmuştur

Çalışmanın üçüncü bölümünde ana konuyu teşkil eden iktâ sisteminin aktarımına ön bilgi olması açısından genel bir iktâ sistemi açıklaması yapılmıştır. Bu bölümde iktânın tanımı, özellikleri ve çeşitleri gibi değişik konular işlenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise Selçuklu iktâ sistemi hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Bu son bölümde konu, Selçuklularda iktânın önemi, amaçları, gelişmesi ve faydaları gibi çeşitli yönleri ele alınmıştır.

7- Alparslan Zamanında Büyük Selçuklu Devleti'nin Dini Siyaseti¹⁵/Danışman: Doç. Dr. Mustafa Demirci

Üç bölümden meydana gelen çalışma toplamda 147 sayfadan meydana gelmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde Selçukluların Abbâsi Halifeliği ve Fâtımîler ile olan siyasi ve kültürel ilişkilerine yer verilmiştir. Devletlerarası ilişkilerin Selçuklu Devletinin din politikasına nasıl yansıdığı ve bunu nasıl şekillendirdiği konularına ışık tutulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde Selçukluların ortaya çıktıkları bölge ve dönemde hangi din ve mezheplerin bulunduğu, mezhepler arası mücadeleler ve bunların devletin dini siyasetine nasıl yön verdiği konuları aktarılmıştır. Özellikle, Şâfî olan

¹⁴Abdurrahman Uçmaz, *Selçuklularda Toprak ve İktâ*, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

¹⁵Ahmet Dayandı, *Alparslan Zamanında Büyük Selçuklu Devleti'nin Dini Siyaseti*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Nizâmülmülk'ün devletin dinî siyasetinde ne derece etkin olduğu konularına değinilmiştir. Bu yer verme konusunda, devlet yönetiminde bulunan şahısların, devletlerin içinde buldukları durumu etkiledikleri gibi devletin siyasi, ekonomik ve dini yönlerine de şekil verdikleri görüşü dayanak olarak kabul edilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise Alparslan döneminde yapılan ilmî ve kültürel çalışmalara yer verilmiştir. Bu dönemde Nizâmülmülk'ün eliyle kurulan medreselerin, devletin din konusunda nasıl bir politika izlediği hakkında ipuçları verdiği konularına değinilmiştir. İslâm dünyasını Ehl-i sünnet üzerinde yeniden oluşturan Selçukluların, kendi hâkimiyetlerini kurmuş oldukları bu medreselerle sağlamlaştırdığı yönünde bir takım aktarımlar yapılmıştır. Bu açıdan bu bölümde de genel anlamda medreselerin siyaseti nasıl etkilediği, devletin nasıl bir politika izlediği ve bunun İslâm dünyasına yansımaları araştırılmıştır.

8- Büyük Selçuklu Devleti Vezirleri¹⁶/Danışman: Yrd. Doç. Dr. AbdurrahimTufantoz

169 sayfadan oluşan çalışmatüç bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde öncelikle, İslâmiyet öncesi Türk devletlerinde hükümet teşkilatı hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgilendirme şeklinde tezin ana konusu olan vezirlik kavramı göz ardı edilmemiştir. Vezirlik kavramı çerçevesinde ele alınan teşkilatlanma içinde, İslâmiyet döneminde vezirliğin nasıl ortaya çıktığı, Abbasî, Emevî ve Fatımî dönemleri ile Türk-İslâm Devletlerindeki vezirlik hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgilendirmede devlet içinde vezirlerin konumları ve siyasete yön vermeleri konuları üzerinde de durulmuştur.

Birinci bölümde Büyük Selçuklu Devleti vezirlerinin görev ve yetkilerinden bahsedilmiştir. Yine bu bölümde kuruluş dönemi vezirleri kronolojik sıraya göre aktarılmıştır. Bu vezirlerin kuruluş aşamasında yaptığı faaliyetler vb. konular üzerinde de durulmuştur.

¹⁶Mehmet Cevat Karaoğlu, *Büyük Selçuklu Devleti Vezirleri*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

İkinci bölümde devletin yükselme dönemi olan Alp Arslan ve Melikşah dönemi vezirleri araştırılmıştır. Bu vezirler hakkındaki bilgiler aktarılırken elde edilen bilgiler belirli bir sıralamaya tabi tutularak verilmiştir.

Üçüncü Bölümde ise Büyük Selçuklu Devleti'nin duraklama ve çöküş döneminde görev alan vezirler hakkında bilgi verilmiştir.

9- Büyük Selçuklu Dönemi Turkuaz Sırlı Seramiklerinin Özellikleri Ve Turkuaz Sırlı Yeni Seramik Tasarımları¹⁷/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Atilla C. Kılıç

Çalışma toplamda 233 sayfa ve iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Büyük Selçuklu Devleti döneminde seramik üretimi konusu üzerinde durulmuştur. Üretimde kullanılan hammaddeler, form ve bezeme özelliklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca bu bölümde çalışmaya belki de gerçek değerini katan bir unsur göze çarpmaktadır, çalışmada kullanılan kaynaklardaki analizler ve bilgiler doğrultusunda çalışma içindeki bilgileri teyit maksadıyla kuvarslı seramik bünye ile turkuaz sır denemeleri yapılmıştır. Çalışmada özellikle Büyük Selçuklu dönemi seramiklerinin kimyası üzerinde durulmuştur. Konu, turkuaz sırlı seramiklerle sınırlandırılmış ve İran'da 12.-13. yüzyıllarda üretilmiş seramikler üzerinde yoğunlaşmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise denenen bünyeler ve sırlar kullanılarak yeni tasarımlar yapılmıştır.

¹⁷Ezgi Örgen, *Büyük Selçuklu Dönemi Turkuaz Sırlı Seramiklerinin Özellikleri Ve Turkuaz Sırlı Yeni Seramik Tasarımları*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

10-Büyük Selçuklular Döneminde Bâtınîlerle Yapılan Mücadeleler¹⁸/Danışman: Prof. Dr. Abdulkerim Özyayın

137 sayfadan meydana gelen çalışma beş bölümden meydana gelmektedir.Girişi bölümünde öncelikle Bâtınîlik kavramını açıklanmaya çalışılmıştır. İsmi menşei ve neden kullanıldığı hakkında bilgiler aktarıldıktan sonra, Bâtınîler'e değişik yerlerde verilen farklı isimlerden bahsedilmiştir. Devamında yine aynı bölüm içinde Bâtınîlerin Hasan Sabbâh döneminden önceki inanç sistemleri hakkında bilgiler aktarılmıştır.

Birinci bölümde, Sultan Tuğrul Bey'in ve Sultan Alp Arslan'ın özellikle Şîilere olan yaklaşımları hakkında bilgi verilmiştir. Bu konuda Şîilik ve bu kavramın Anadolu'da uyandırdığı çağrışımlar, halk üzerindeki etkileri ve Şîilerle münasebetlerden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde Hasan Sabbah'ın hayatı hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Faaliyetleri, yeni daveti gibi konular incelendikten sonra devlet içinde oldukça sözü geçen biri olan Selçuklu veziri Nizâmü'l-Mülk'ünBâtınîlikle olan mücadelelerinden bahsedilmiştir. Vezirin etkisiyle dönemin Selçuklu sultanı Sultan Melikşah'ın da Bâtınîler ile olan mücadeleleri hakkında yine bu bölümde bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölüme geçildiğinde izlenen sistematik bozulmamış ve yeni sultan olan Sultan Berkyaruk döneminde Bâtınîler ile olan mücadelelerden bahsedilmiştir. Bu bölümde Bâtınîlerin gittikçe güçlendikleri ve eylemlerinin de daha can alıcı bir boyuta ulaştığından bahsedilmektedir. Ayrıca toplumda Bâtınî olarak değerlendirilip yanlış muamele gören insanların olduğundan da bahsedilmektedir.

Dördüncü bölümde Sultan Muhammed Tapar zamanında Bâtınîler ile yaşanan mücadeleler yer almaktadır. Bu dönemde Bâtınîler üzerine yapılan seferler ve bu seferlerin sonuçlarına değinilmektedir.

¹⁸Pınar Kaya, *Büyük Selçuklular Döneminde Bâtınîler İle Yapılan Mücadeleler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Son bölümde de Sultan Sencer devrinde Büyük Selçuklular ile Bâtınîler arasındaki mücadeleler konusunda bilgiler verilmiştir.

11-Son Irak Selçuklu Sultanı III. Tuğrul ve Zamanı (1177-1194)¹⁹/Danışman: Doç. Dr. Osman Gazi Özgüdenli

93 sayfadan meydana gelen çalışma giriş bölümüyle beraber beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Irak Selçuklu Devleti'nin kuruluştan Sultan III. Tuğrul dönemine kadar olan tarihi hakkında bilgiler yer almaktadır.

Birinci bölümde, Sultan III. Tuğrul'un çocukluk dönemi ve tahta geçişiyle ilgili bilgiler yer almaktadır.

İkinci bölümde, sultan tahta geçmesiyle beraber devlet hâkimiyetini tam anlamıyla ele geçirmek için yaptığı mücadelelerden bahsedilmektedir. Bu mücadele kapsamında, Sultan III. Tuğrul'un Atabeg Kızıl-Arslan ile mücadelesi, Dâ-y-Merg Savaşı, Sultan III. Tuğrul'un hapsedilmesi ve Atabeg Kızıl-Arslan'ın devlete hâkim olması gibi konulara yer verilmektedir.

Üçüncü bölümde, Sultan III. Tuğrul'un ikinci saltanat dönemi anlatılmaktadır. Bu bağlamda bölüm içinde, Sultan III. Tuğrul'un Kutluğ İnanc Mahmûd ile mücadelesi, Sultan III. Tuğrul'un Harezmsâh Tekiş ile mücadelesi hakkında detaylı bilgiler vardır.

Dördüncü bölümde ise sultanın ölümü ile ilgili bilgiler yer almakla birlikte, şahsiyeti, özel hayatı vb. konular da aktarılmaktadır.

¹⁹Ufuk Erkoç, *Son Irak Selçuklu Sultanı III. Tuğrul ve Zamanı(1177-1194)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

12- Büyük Selçuklular Döneminde Horasan'da Fikri Hayat²⁰/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdulvahap Yıldız

Çalışma toplamda 206 sayfa ve üç bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde Horasan adının anlamı, coğrafi yapısı ve bölgenin önemli şehirleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. İlk bölüm kapsamında Horasan'ın Büyük Selçuklu dönemine kadar olan siyasî, iktisadî, sosyal, ekonomik, dinî ve kültürel süreci, İslamiyet'ten önceki dönem, Müslüman Arap devletleri dönemi ve Türk devletleri idaresi altındaki dönemler adlı başlıklar altında bölümlere ayrılarak aradaki farklar ve değişim süreci hakkında bilgiler sunulmuştur.

İkinci bölümde ise Büyük Selçukluların bölgeye hâkim olma süreci ve dönemin sultanlarının bölgedeki faaliyetleri ayrı ayrı başlıklar altında verilerek bölgedeki siyasî gelişmeler anlatıldıktan sonra, Selçukluların İslamiyet'in yegâne koruyucusu durumuna geçmesiyle birlikte bölgede hız verdiği ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Büyük Selçuklu dönemindeki ilmi ve fikrî yapının oluşum süreci ve bu sürece katkısı bulunan kurum ve kişiler hakkında bilgiler yer almaktadır. Bunun için de öncelikli olarak Büyük Selçuklular dönemi Horasan bölgesinde doğrudan ya da dolaylı olarak devlet tarafından yaptırılan medreseler ve bunların yaygınlaştırılma faaliyetleri, bu medreselerin açılıp yaygınlaştırılmasında çok büyük pay sahibi olan Nizamü'l-Mülk ve açtığı Nizamiye Medreselerinin önemi, medreselerdeki eğitim ve yapılan ilmî faaliyetler hakkında bilgilere yer verilmiştir. Gelişen ilmî yapının yanı sıra fikrî hayatın gelişmesinde ve sonraki dönemlerin fikrî yapısının gelişmesinde büyük etkisi olan tasavvufun ortaya çıkışı ve gelişim aşamaları ve Büyük Selçuklu Devleti'nin bu gelişmelerde oynadığı rol konusunda da bilgilere yer verilmiştir. Bununla beraber dönemin fikri hayatının gelişiminde rol oynayan başta İmam Gazalî olmak üzere önemli ilim ve fikir adamlarının hayatları, eserleri ve Selçuklu ilmî ve fikrî hayatına katkılarını içermektedir.

²⁰Türker Uygur, *Büyük Selçuklular Döneminde Horasan'da Fikri Hayat*, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

II. BÖLÜM

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ İLE İLGİLİ TEZLER

A. Anadolu Selçuklu Devleti ile İlgili Doktora Tezleri

1- Türkiye Selçuklu Devleti Tarihinde Bir Dönüm Noktası; II. İzzeddin Keykavus Dönemi²¹ /Danışman: Prof. Dr. İlhan Erdem

Çalışma 258 sayfadan meydana gelmektedir. II. İzzeddin Keykavus dönemi Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi için önemli olayların yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde yaşanan olaylar Türk tarihinin seyrinde önemli gelişmelere yol açmıştır. Türkiye Selçuklu Devleti'nin Moğol baskısı altına girmesi, çocuk yaştaki üç şehzadenin hükümdar olması, devlet adamlarının yönetimdeki etkisinin artması, Yakın-Doğu'da gelişen siyasi olayların merkezinde Türkiye Selçuklu Devleti'nin yer alması, devletin ekonomik sıkıntılardan dolayı dış borç alması, iktâ sisteminde bozulmanın başlaması ve Balkanlara Müslüman Oğuzların ilk iskânı bu dönemde gerçekleşmiştir.

Çalışmada yukarıda bahsedilen olayların araştırılıp incelenmesi, Türkiye Selçuklu Devleti ve Türk tarihi açısından önemlerinin vurgulanması ve o dönemin tarihinin farklı açılardan değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmada ele alınan konular genel anlamda üzerinde çalışılan konulardır. Ancak mevcut çalışmada eser sahibi kendi görüşlerinden ziyade her konu için konu hakkında araştırma yapmış kişilerin yorumlarına yer vermiştir. Çalışma bu haliyle araştırmacıların konular hakkındaki fikirleri üzerinden de karşılaştırma yapma imkânı sağladığı için oldukça değerlidir.

²¹Mehmet Suat Bal, *II. İzzeddin Keykavus Dönemi (1246-1262)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi, 2004.

2- Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları²²/Danışman: Prof. Dr. Reyhan Karamağaralı

Çalışma 692 sayfadan meydana gelmektedir. Çalışmada, Uygur cildi ile Osmanlı cildi arasında bir köprü durumunda olan Anadolu Selçuklu cildi araştırılmıştır. Bu çalışma için Türkiye'nin birçok ilinde bulunan ve oldukça geniş yelpazesi olan kurumların kütüphanelerindeki yazma eserler incelenmiştir.

Çalışmada en büyük sıkıntılardan biri olarak, Selçuklu cildinin, henüz özellikleri bilinmediğinden, ancak bizzat görülerek tespit edilmesi gerekliliği olarak belirtilmiştir. Bu gereklilikten ötürü yapılan taleplerin geri çevrilmesi bazı konularda çalışmanın kataloglar üzerinden yürütülmesine neden olmuştur.

Oldukça ince elenip sık dokunulan çalışmada örnek olarak kullanılan tüm yazma eserler teker teker incelenmiş, her bir örneğin zencirek, köşebent, şemse, sertâb, miklep ve kapak içleri ayrı ayrı ele alınmış, özellikleri tespit edilmiş ve bunların bazılarının tipolojileri çıkarılmıştır. Ayrıca, mevcut eserlerin bir katalogu yapılmıştır.

Araştırmanın sonuna, Anadolu Selçuklu ve İran, Irak, Mısır, Fas, Endülüs ciltlerinin mukayesesi için “Anadolu Selçuklu Cildleri ile Muasırı Türk-İslâm Cildleri'nin Mukayese ve Değerlendirilmesi” başlıklı bir bölüm ilâve edilmiştir.

Türklerin İslamiyet'i kabulleriyle birlikte oldukça büyük bir merhale kat eden cilt sanatı hakkında derinlemesine bilgi veren bir çalışmadır. Ciltleme ile ilgili olarak alınabilecek bilgilerin yanı sıra Türklerin cilt sanatında da kendilerine has üslûplar ortaya koyduğunu göstermektedir.

İlk bakışta Selçukluların değişik süsleme şekilleri ile ilgili bilgiler verildiği düşünülen bu çalışma kendi alanında oldukça detaylı bilgiler içeren ve Türklerin kültürel mirası hakkında bilgiler veren bir çalışmadır. Selçuklularda kullanılan cilt kapak şekilleri ve bunların diğer Türk devletlerine yansıma şekilleri hakkında bilgiler veren çalışma, detaylı bilgiler içermesi cihetiyle değerlidir.

²²Ahmet Serim Arıtan, *Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Sanat Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1992.

3- Anadolu Selçuklularının Anıtsal Mimarisi Üzerine Kozmoloji Temelli Bir Anlam Araştırması²³/Danışman: Prof. Dr. Semra Ögel

Çalışma 366 sayfadan meydana gelmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde, Anadolu Selçuklu mimari süslemesinin içerdiği insan, hayvan ve bitki figürleri süsleme motifleri incelenmiştir. Bunların motif olmalarının ötesinde, taşıdığı anlamlar irdelenmiştir. Bu figürlerin anlamları ve biçimsel özellikleri çalışılmıştır. Öte yandan bu simgelerin içinde yer aldıkları mimari bütünlükle aralarında kurulabilecek anlamsal ilişkiler ortaya konmamıştır.

İkinci bölümünde, Anadolu Selçuklu mimarisinin içerdiği -geometrik motifler dışındaki- figür-simgeleri değerlendirilerek, bu simgelerin somutluğunda Anadolu Selçuklu mimarisinin içerdiği anlamlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın üçüncü bölümünde Orta Çağ ve öncesi insanının kozmos anlayışını açıklayabilmek için, onun kurduğu kozmolojik dizge araştırılmış; ayrıca mimari biçimlerle ilişkilendirilebilecek kozmolojik kavramlar ve bu kavramların biçimler ile ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde açıklanmış olan figür simgelerin gönderdiği kavramlar, üçüncü bölümde sergilenen kavramlar için birer ipucu olarak değerlendirilmiştir. Buna ek olarak üçüncü bölümde bilgi kuramsal bir olgu olarak kavramın doğası araştırılmış ve bu çalışmanın yaklaşım biçiminin temelini oluşturan kavramsal bütünlük açıklanmıştır. Bu şekilde, İslam öncesine ya da farklı coğrafyalara ait kozmolojilerde kullanılan kavramların tez içinde örneklenme nedeni ortaya konmuştur.

Dördüncü bölümde ise Anadolu Selçuklu mimarisinin içerdiği figür-simgeler ve biçimlerin esinlediği anlamlar ile Avrupa geç Ortaçağ mimarisinin içerdiği figür-simgeler ve biçimlerin esinlediği anlamlar karşılaştırılmıştır. Aralarındaki benzer noktalar Akdeniz çevresinde Ortaçağ'da

²³Ali Uzay Peker, *Anadolu Selçuklularının Anıtsal Mimarisi Üzerine Kozmoloji Temelli Bir Anlam Araştırması*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996.

farklı kültürel halkalar içinde gelişen ortak bir kavramsal temelin varlığı ile açıklanmıştır.

Çalışmanın en büyük özelliği, adından da anlaşılacağı gibi, kozmolojik kavramlara yer verilmesidir. Gök bilimi olarak tanımlanabilecek kozmoloji kavramının Selçuklulardaki anıtsal mimariye yansıma şekillerine yer verilen çalışma, Türklerin gök biliminde ne kadar ileri oldukları konusunda bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir.

4- Selçuklulardan Osmanlılara Gence²⁴/Danışman: Prof. Dr. Enver Konukçu

Çalışma 230 sayfadan meydana gelmektedir. Bu çalışma Selçuklular döneminden Osmanlılara kadarki zaman içinde Gence ve yöresindeki olayları içermektedir.

Çalışmada ilk olarak Gence'nin günümüzdeki konumundan bahsedilmiştir. Hangi devlet sınırları içinde yer aldığına ve tarihte ne gibi pozisyonlarda bulunduğuna değinilmiştir.

Bunun ardından Gence'nin tarih boyunca ne gibi bir stratejik öneme sahip olduğu konusu irdelenmiştir. Bu irdelenmeden sonra tarih boyunca buraya hâkim olmak isteyen devletlerin bir sıralaması yapılmıştır. Genel olarak Türk devletlerinin buraya yerleşmiş olduğundan bahsedildikten sonra buranın neden bu kadar cazibe merkezi bir yer olduğu konusu tartışılmıştır. Ayrıca Gence'nin ekonomik açıdan nasıl bir yer olduğuna da değinilmiştir.

Daha önce genel anlamda birçok Türk yerleşkesiyle ilgili çalışmalar yapılmasına rağmen özel anlamda Gence'yi konu edinen bir çalışma olması ve Türklerin yerleşme mantıkları, yer seçimlerini etkileyen faktörler vb. açısından kısmî bilgiler içermesi bakımından faydalı bir çalışmadır.

²⁴Gürsoy Solmaz, *Selçuklulardan Osmanlılara Gence*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1997.

5- Anadolu Selçuklu Mimarisinde Yazı Kullanımı²⁵/Danışman: Doç. Dr. Yılmaz Can

Çalışma 307 sayfadan meydana gelmektedir. Genel anlamda Anadolu Selçuklu mimarisi, hususan süsleme ile ilgili bilgiler vermektedir. Mimari yapı içinde kullanılan süsleme şekillerinden başlayarak bu şekiller içinde yazının kullanımına değinilmektedir.

Kullanılan yazının anlamı, mekânsal anlamda yazı kullanımı ve çeşitleri ve benzer konular ile ilgili bilgiler içeren çalışmada temel alınan nokta İslam dini üzerinden mimarinin ne şekilde etkilendiğidir. Dini motifler içinde yer alan Arapça yazının süslemede de kullanılmaya başlaması çalışmanın temel taşı oluşturmaktadır.

Bu alanda yapılan benzer çalışmalarda nedense yazı ile ilgili süsleme boyutu bir nebze de olsa göz ardı edilmiştir. Bu çalışmada da bu konuya dikkat çekilerek yazının önemine atfen konu ele alınmıştır.

Benzerlerinden farklı bir yönü olması ve bu yönüyle de benzer çalışmalarda eksik kaldığını düşündüğümüz bir alanı tamamladığı için çalışma önemlidir.

6- Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Siyaseti²⁶/Danışman: Prof. Dr. Salim Cöhçe

299 sayfadan meydana gelen çalışma klasik bir giriş ile Türkiye Selçuklularının Anadolu'ya girişlerini aktararak başlamaktadır. Bu başlangıcın ardından genel anlamda politikalara değinilmektedir.

Dönemin özellikle Anadolu üzerinde belirleyici bir gücü olan Bizans Devleti ve bu devletin Selçuklular için çıkardığı zorluklara değinilmiştir. Çalışma, konu olarak pek işlenmemiş olsa bile kaynak açısından oldukça yeterli kaynağa sahip olan bir çalışma konusudur. Bu nedenle de araştırmacılar kaynak sıkıntısı

²⁵Recep Gün, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Yazı Kullanımı*, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1999.

²⁶Ali Üremiş, *Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Siyaseti*, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2001.

çekmemişlerdir. Ancak burada sorun olarak kaynakların iyi şekilde seçilme problemi ortaya çıkmıştır.

Çalışmada, dikkate değer olan bir başka konu ise Doğu Anadolu'nun Selçuklular açısından önemine değinilmesi ve buradan hareketle Selçuklulardan Osmanlı'ya Doğu Anadolu Bölgesi'nin öneminin aktarılmasıdır. Selçuklu-Osmanlı etkileşimini ortaya koyması açısından ve Anadolu'nun bölgesel olarak ne denli önemli olduğunu göstermesi açısından faydalı bir çalışmadır.

7- Anadolu Selçuklularında Din ve Din Kurumları²⁷/Danışman: Prof. Dr. Bahattin Kök

513 sayfadan meydana gelen çalışma, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, daha sonraki bölümlerin alt yapısını oluşturan konulara yer verilmiştir. Buna göre Türklerin Müslüman olma süreci anlatılmış, daha sonra Anadolu'nun İslamlaşmasında yankısını bulacak olan sufi hareketlerin bu süreçteki rollerine değinilmiştir. Ayrıca Selçukluların menşei ve Müslüman olmaları hususu ele alınmıştır.

İlk bölümde Anadolu'nun Müslümanlaşma süreci incelenmiş, bu süreçte hizmeti bulunan tasavvuf unsurları ve etkileri ele alınmıştır. Bu arada Selçuklulardan önce Anadolu'da var olan İslamiyet hakkında bilgi verilmiş, söz konusu coğrafyanın Türkler tarafından İslamlaştırılmasına etki eden sebepler üzerinde durulmuştur. Anadolu'nun İslamlaştırılmasında etkili olan dini akım ve mezheplerin tesirlerine de aynı bölümde yer verilmiştir.

İkinci bölümde Anadolu Selçuklularında dinin yeri konu edinilmiştir. Bu bölümde devlet ve din ilişkileri, devletle İslamlaşma arasındaki bağlar ve devlet görevlilerinde aranan dini-ahlaki özelliklere yer verilmiştir. Daha sonra Anadolu Selçuklularının dini tutumları ele alınmış ve burada sultanların dini duyguları, halifelerle olan diyalogları, din ve tasavvuf büyükleriyle olan ilişkileri incelenmiştir. Bunlardan başka Anadolu Selçuklularının İslam'ı savunmaları,

²⁷Seyfullah Kara, *Anadolu Selçuklularında Din ve Din Kurumları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2002.

halkın dini hayatının kontrol edilmesi, devlet ve devlet yetkililerinin seyitlere bakışı da işlenen konular arasında yerini almıştır.

Üçüncü bölümde, Anadolu Selçuklularının din nitelikli sosyal ve kültürel yapısı ile, aynı vasıfları taşıyan kurumlara ayrılmıştır. Burada devletin resmi din anlayışı, sosyal, medeni ve hukuki konularda dinin referans alınması, sultanların Müslüman ve gayrimüslimlere karşı davranış biçimleri, Anadolu'da meydana gelen ihtida olayları, Müslüman halk ile gayrimüslim halk kitlelerinin birbirleriyle ilişkileri ele alınmıştır. Daha sonra dini bir kurum olarak vakıfların Anadolu'da oynadığı rol, camiler ve buna bağlı olarak Anadolu'da ihdas edilen imamlık, hatiplik ve hafızlık kurumları, medreseler ve müderrislik kurumu, kadılık kurumu, tekke ve zaviyelerle zaviye şeyhliği kurumu, bütün bunlara ilave olarak han ve kervansarayların dini mahiyet ve işleyişleri konularına yer verilmiştir.

Türklerin Müslüman olduktan sonra din için yaptıkları hizmetleri ve din alanında kurumsallaşmanın ne şekilde gerçekleştiğini göstermesi açısından çalışma dikkate değerdir.

8- Anadolu'da Selçuklu Dönemi Yerleşme Sistemi ve Kent Model(ler)i²⁸/Danışman: Prof. Dr. Zekiye Yenen

408 sayfadan meydana gelen çalışmanın birinci bölümü zaman ve mekân boyutunda Selçuklu döneminin özgün sosyal-kültürel-ekonomik ve siyasal-yönetimsel koşullarında mekânsal ve tarihsel çerçevenin tanımlanmasına ve Anadolu'da Selçuklu dönemi yerleşme sistemine ilişkin kaynaklar ve yöntem tartışmalarının irdelenmesine ayrılmıştır.

İkinci bölümü eş zamanlı kuramsal yaklaşımların/modellerin çözümlemesi adı altında Selçuklu dönemi kentsel mekân organizasyonlarını etkileyen/biçimlendiren ve eş zamanlı olarak gerçekleşen kent modellerinin incelenmesine ayrılmıştır.

²⁸Koray Özcan, *Anadolu'da Selçuklu Dönemi Yerleşme Modeli ve Kent Sistem(ler)i*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2005.

Üçüncü bölümdeI.olarak Anadolu coğrafyasının devir alınan tarihsel yerleşim mirası ya da kökenleri kapsamında Türk öncesi Roma-Yunan kökenli Doğu Roma/Bizans kent kültürünün tanımlanması yapılmıştır.Ayrıca bu bölümde II. olarak Anadolu coğrafyasına taşınan ya da aktarılan kültürel miras boyutunda, Türklerin Anadolu öncesi Orta Asya ve İran kent kültürleri anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde Selçukluların devraldığı ve geçmiş yerleşim kültürü deneyimlerini aktardıkları Anadolu coğrafyasında organize ettikleri yerleşme sisteminin bileşenleri olarak tanımlanan savunma ve üretim-dağıtım sistemleri ile yerleşme ve toprak kullanım sistem ve politikaları açıklanmıştır.

Araştırmanın Selçuklu dönemi kent model(ler)i olarak adlandırılan son bölümünde ise Selçuklu döneminde Türk-İslâm yerleşim süreci kapsamında örgütlendiği öngörülen Anadolu-Türk kentlerinin mekânsal ve demografik çözümlmelerinden hareketle yerleşim tipolojisi ve modeli ile mekânsal organizasyonlarını biçimlendiren unsurlar açıklanmıştır.

Çalışma Türklerde şehirleşme ve şehircilik faaliyetlerini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca şehirler, şehir fetihleri ve bu fetihleri yaparken dikkat edilen hususları gözler önüne sermesi bakımından da önemli bir çalışmadır.

9- Anadolu Selçuklu Veziri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin Mimari Eserleri²⁹/Danışman: Doç. Dr. Kıymet Giray

Çalışmada, Sahip Ata'nın mimari faaliyetleri külli bir bakışla ele alınmaya çalışılmıştır. Sahip Ata'nın mimari faaliyetlerine yer vermedeki gerekçe ise bütüncüllük, başka bir deyişle bu kısmın atlanmasının eksikliğe neden olacağının düşünülmesidir.

²⁹Alptekin Yavaş,*Anadolu Selçuklu Veziri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin Mimari Eserleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2007.

Sahip Ata'nın, Sultan veya Moğollarla, ayrıca sosyal hayatın yönlendiricisi din adamlarıyla olan ilişkileri de çalışmada yer yer aktarılmıştır. Ayrıca Sahip Ata binalarının, Ortaçağ kent kültürüne katkısı değerlendirilmiştir.

Çalışma, özelde bir devlet adamının mimarlık ürünlerini irdelemekle birlikte, aynı zamanda, söz konusu dönemin kültür ve sanat özelliklerini de konu olarak işlemektedir. Bu anlamda hem genel hem de özel bilgiler aktarımı çalışmayı farklı kılmaktadır.

10- Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri³⁰/Danışman: Yrd.

Doç. Dr. Ahmet Akşit

155 sayfadan meydana gelen çalışma; giriş, beş bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde Aksaray'ın coğrafi yeri, isminin menşei, şehrin kuruluşu ve kısa tarihçesi verilmiştir.

Birinci bölümde, şehrin genel görünümü ve yol sisteminden bahsedilerek fizikî unsular değerlendirilmiştir. Bugün mevcut olmayan, Aksaray Kalesinin sınırları tespit edilmeye çalışılmıştır. Sur içi ve sur dışı fizikî unsurlar tespit edilmeye çalışılarak fizikî yapı anlatılmıştır.

İkinci bölümde, şehrin, bir Türk-İslam şehri olmasını temin eden vakıf müessesesi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde vakıf eserlerine tek tek yer verilerek tanıtılmıştır. Öğretim kurumları ve ilmî faaliyetler de bu bölümde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde şehrin demografik durumu ele alınmıştır. Bu bölümde, şehirde, Selçuklular zamanında, gayri Müslim unsura rastlanmadığı; nüfusunun 6 bin civarında olduğu tespit edilmiştir.

Dördüncü bölümde, Selçuklu taşra idaresinde, Aksaray vilayetinin durumu değerlendirilmiş; idarî birimin adı, vilayetin sınırları ve alt idarî birimleri tespit edilmiştir. Vilayetin önce melikler ve sonra subaşilar tarafından idare edildiği, yönetimde ise şehir divanı üyeleri ve ulemanın etkili olduğu tespit edilmiştir.

³⁰Nevzat Topal, *Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri*, Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2006.

Beşinci bölümde, şehirdeki ekonomik faaliyetler anlatılmış, esnaf grupları ve çarşılar, para, fiyat hareketleri ve vergiler hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışma tek şehir üzerinden ele alındığı için yetersiz gibi görünse de asıl itibarıyla tam anlamıyla şehirleşme faaliyetlerini tek şehir üzerinden ele aldığı için faydalı bir çalışmadır.

11- Anadolu Selçuklu Devleti Merkezi Şehirlerinden Konya ve Kayseri’de Şehir Hayatı³¹/Danışman: Prof. Dr. Hamza Keleş

Çalışma beş bölümden meydana gelmektedir. Giriş kısmında; şehirlerin adları, coğrafi konumları ve durumları, Anadolu Selçuklu hâkimiyetine girmeden önceki tarihsel süreçlerini incelenmiştir.

Birinci bölümde; “Konya ve Kayseri’de Siyasi ve İdari Durum” başlığı altında, önce siyasi durum olarak şehirlerin fethi ve Selçuklular daha sonra Danişmendliler ile yaşanan Moğol İstilasını sebebiyle başlayan Dönemi incelenmiştir. Ayrıca şehirlerin Selçuklu döneminde idari yapılanması, hükümdarlık, saray teşkilatı, merkez ve taşra teşkilatları hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde; şehirlerin fiziki yapılanması ve imar çalışmaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Orta Çağ döneminde kurulan şehirlerde özellikle Anadolu şehirlerinde güvenliği sağlamak için yapılmış kaleler ve surların öneminden hareketle konu “Kale ve Sur” başlıkları altında ayrı ayrı incelenmiştir. Bölümde mahalleler ve burada yaşayan nüfusun demografik yapısı, Müslümanlar ve Gayrimüslimler olarak sınıflandırılmıştır. Gayrimüslimleri sınıflandırılırken Yahudi, Rum, Ermeni, Hıristiyan vb. halk olarak ayırmadan tek bir başlık altında toplanmıştır. Ayrıca nüfusun yerleşmeyi sağlarken göz önünde bulundurduğu temel etkenler ve bunları değiştiren nedenler detayları ile anlatılmıştır. Yine aynı bölümde saray ve üst kademe yöneticilerin oturduğu yönetim merkezi bölgesi ya da darü’l imaretler de ele alınarak aktarılmıştır.

³¹Recep Tekcan, *Anadolu Selçuklu Devleti Merkezi Şehirlerinden Konya ve Kayseri’de Şehir Hayatı*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2012.

Üçüncü bölümde ise ekonomik hayat kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Burada özellikle Kayseri’de kurulan ve uluslararası fuar görünümünde olan Yabanlu Pazarı gibi pazarlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca bölgede bulunan diğer şehirlerdeki ticari faaliyetler de çalışmada alt başlıklar halinde detaylı bir şekilde verilmiştir. Bunun dışında çarşı ya da pazarlar ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve kendi içerisinde bir hiyerarşisi olan ve duruma göre bir araya gelen esnaf teşkilatlanması da yine bu bölümde değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde ise içtimai ve kültürel hayat kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. İçtimai ve kültürel hayat kapsamında sağlık kuruluşları, dini eğitim veren mektepler ve ihtisas eğitimi veren medreseler, hastaneler, hamamlar, zaviyeler ve tekkeler de ele alınmıştır.

Beşinci bölüm yani son bölümde ise şehir hayatı, dini ve ilmi faaliyetler anlatılmıştır.

Benzer anlamda çok dar bir coğrafyayı veya tek şehirle ilgili faaliyetleri konu alan çalışmalar olmakla beraber bu çalışma benzerlerinden farklılık göstermektedir. Çalışmada hem iki şehir karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır hem de ele alınan iki şehir de merkezi özellikte olan şehirlerdir. Bu anlamda çalışma hem Türklerde başkent olan şehirlerdeki faaliyetleri hem de bu şehirlerarasındaki benzerlikleri göstermesi açısından önemlidir.

12- Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisinde Bitkisel Bezeme Unsurları³²/Danışman: Prof. Dr. Hüseyin Yurttaş

641 sayfadan meydana gelen çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş mahiyetinde olup değerlendirmeye tabi tutulacak eselerin sahibi olan devlet ve beyliklere yer verilmiştir. Bu bağlamda Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu tarihi ve çağdaş sanat çevreleri, Karahanlı sanatı, Gazneli sanatı, İran’da Büyük Selçuklular’ın sanatı, Suriye ve Irak’ın 12.ve 13.yüzyıl sanatı, Memlük sanatı, Anadolu Selçuklularıyla çağdaş beylikler dönemi, Artuklu Beyliği,

³²Şükriye Karadaş, *Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisinde Bitkisel Bezeme Unsurları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2011.

Saltuklu Beyliği, Mengücekli Beyliği, Daniřmendli Beyliği gibi konularda bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, mimarinin yapı özelliklerine değinilmektedir. Bu bağlamda kullanılan malzemelerle ilgili bilgiler verilmektedir. Malzemelerin kullanım yerleri ve temin edildikleri yerlerin yanı sıra hangi yapıda hangi malzemelerin tercih edildiği ve bunların işlenmesinde ve kullanılmasında hangi aşamaların olduğu aktarılmaktadır.

Üçüncü bölüm katalog bölümüdür. Bu bölümde örnek eserler ele alınarak incelenmiş ve fotoğraflanmıştır. Türkiye’de Anadolu Selçuklu izi görülen tüm şehirlere ait mimari eserleri bu bölümde görmemiz mümkündür.

Son bölümde ise değerlendirmeler yapılmaktadır. Yapılan değerlendirmeler yüzyıllar bazında karşılaştırma şeklindedir.

Mimaride kullanılan süsleme alanında benzer çalışmalar görülse de bu çalışmada ele alınan bezeme unsurları tüm detaylarına yer verilerek incelenmeye çalışılmıştır. Bitkinin özelliği, kullanım alanları veya dinsel alanda bir özelliği olup olmaması yönünde bile ele alınması çalışmanın oldukça emek harcanarak hazırlandığının göstergesidir. Bu anlamda çalışma dikkate değer bir çalışmadır.

13- Anadolu Selçuklu Saray Çinilerinde İnsan Figürü³³/Daniřman: Yrd. Doç. Dr. Yaşar Erdemir

650 sayfadan meydana gelen çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde genel anlamda tezin tanıtımı yapılmaktadır. Tezle ilgili bilimsel aşamalardan bahsedilmekle birlikte ilgili konularda bilgi toplamak isteyen insanlar için yararlanabilecekleri kaynaklardan da bahsedilmiştir.

İkinci bölümde konuya giriş yapılmış ve genel bir çerçeve ile Türk sanatında insan figürü ele alınmıştır. Bu genel başlık altında Orta Asya Türk devletleri ve bunların sanatlarında insan figürünün kullanımı, Türk – İslam devletleri ve bu devletlerin sanatlarında insan figürünün ne şekilde hangi

³³Lale İskenderzade, *Anadolu Selçuklu Saray Çinilerinde İnsan Figürü*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2010.

ürünlerde kullanıldığı anlatıldıktan sonra bu kategoriye girse bile Büyük Selçuklu Devleti'ne de aynı içeriğe bağlı kalınmak şartıyla ayrı bir yer verilmiştir. Bu bölümde son olarak çalışmanın ana konusu olan Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilgili ürünleri ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise konu tamamen figür özelliklerine kaydırılarak devletlerden bağımsız ele alınmaya başlanmıştır. Ayakta, oturan vb. şekilde figürlerin ne anlamlar taşıdığı konusunda ayrıntılı değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmada ele alınan insan figürü ve bunun işlenme şekilleri esas itibariyle İslam dinine geçişin ardından dini etki nedeniyle pek de kabul görmeyen bir süsleme şeklinin nasıl kullanıldığını göstermektedir. Çalışma hem konusu hem de konuyu ele alış biçimi ve işlemeyle güzel bir çalışmadır.

14- Anadolu Selçukluları Devrinde Yazılan Bir Kaynak: Niğdeli Kadı

Ahmed'in

El-Veledü's-ŞefikVe'l-Hâfidü'l-Halîk'iCilt

I³⁴/Danışman: Prof. Dr. Rıza Savaş

371 sayfadan meydana gelen çalışma giriş bölümü dışında iki bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde, Selçuklular döneminde Anadolu'nun umumî vaziyeti ve Niğde, ilk örneklerinden itibaren Farsça tarih yazımı ve Anadolu'daki durum, Anadolu Selçuklu tarihi yazımında kaynak olarak el-Veledü's-Şefikve'l-Hâfidü'l-Halîk konuları hakkında bilgiler yer almaktadır.

Birinci bölümde, öncelikle eserin yazarının hayatına değinilmektedir. Hayatı konusu büyük bir titizlikle ele alınmış ve çocukluğundan evliliğine kadar her konuda bilgi verilmiştir. Devamında ise eseri ile ilgili derleme bilgilerine yer verilmiştir. Eserin derlenme toparlanma şekli, benzer eserler vb. konulara bu kısımda yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise kitabın çevirisi yer almaktadır. Burada kitaptaki orijinal sıralamaya sadık kalınmıştır.

³⁴Ali Ertuğrul, *Anadolu Selçukluları Devrinde Yazılan Bir Kaynak:Niğdeli Kadı Ahmed'in El-Veledü's-ŞefikVe'l-Hâfidü'l-Halîk'iCilt I*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2009.

Çalışma başlı başına bir kaynak özelliği göstermektedir. Dönemin şartları içinde kaleme alınan bir eserin çevirisi olan bu çalışma, özellikle Selçuklu devletleri açısından kaynak azlığı nedeniyle çalışmaların birbirinin benzeri olması veya yanlı olabilecek bazı tahlillere ışık tutabilmeyi sağlayabileceği için değerli bir çalışmadır.

15- Moğol İstilasına Kadar Türkiye Selçuklularında İçtimaî ve İktisadî Hayat³⁵/Danışman: Prof. Dr. Coşkun Alptekin

257 sayfadan meydana gelen çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde göçebe hayat inceleme konusu edilmiştir. Öncelikle yerleşiklerin göçebelere bakışı ve Türkmenlerin Anadolu'yu yurttutmasüreci ele alındıktan sonra, nazari olmakla birlikte içtimaî ve iktisadî yapıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Daha sonra da göçebelerle yerleşiklerin ilişkileri incelenmiştir.

İkinci bölümde, göçebe Türkmenlerin yerleşik hayata geçiş safhaları ve ilk Türk yerleşiminden bahsedilmiştir. Daha sonra Selçuklu Türkiye'sindeki kırsal hayat, kaynaklardaki bilgiler ölçüsünde incelenmiş ve daha çok toprak idaresi, ziraat, vergiler ve hayvancılık üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde ise Selçuklu Türkiye'sinde, Türk orta sınıfının teşekkülü, esnaf ve zanaatkârlar, sınaî faaliyetler ile ticaret ve şehir ekonomisinin esasları olan para ve ölçü sistemleri ele alınmıştır.

16- Osmanlı Beyliği Mimarisinde Anadolu Selçuklu Geleneği³⁶/Danışman: Prof. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu

Çalışma 479 sayfadan ve dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm giriş mahiyetinde olup araştırmanın kapsamından başlanarak, sınırlılıklar ve konunun önemine atıfta bulunan bilgilere yer verilmiştir.

³⁵M. Said Polat, *Moğol İstilasına Kadar Türkiye Selçuklularında İçtimaî ve İktisadî Hayat*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1997.

³⁶Sema Gündüz, *Osmanlı Beyliği Mimarisinde Anadolu Selçuklu Geleneği*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2006.

İkinci bölümde, Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Beyliği'nin mimari oluşumunda bani, yapım yöneticileri ve sanatçılar konularına değinilmektedir. Bu bölüm altında banilerin toplumsal alandaki statülerine de yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Osmanlı Beyliği dini mimarisinin biçimlenmesinde Anadolu Selçuklu geleneği hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde yapıların tüm mimari özelliklerine yer vermekle beraber, yapılar yapısal unsurlarına göre belirli sınıflamalara tabi tutulmuşlardır.

Son bölümde ise Osmanlı Beyliği mimarisinde, Anadolu Selçuklu geleneğinin örnek kent ölçeğinde değerlendirilmesi konusuna yer verilmiş ve bu konuda Amasya örnek alınarak burada yer alan yapılarla ilgili özelliklere değinilmiştir.

Bu çalışma da Türklerde kültürel miras ve bunun Türk devletleri içinde aktarımını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca çalışmada devletlerin birbirlerinin devamı olarak değerlendirilmelerinde ne şekilde bir yol izleneceği konusuna da ışık tutulmaktadır. Bu yönleriyle çalışma oldukça başarılı ve değerli bir çalışmadır.

17-Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308)³⁷/Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ersan

Çalışma 290 sayfadan ve üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Sultan I. Mesud dönemi konu edilmektedir. Bunun yanı sıra bölüm içinde, Şahinşah-Mesud mücadelesi ve Şahinşah'ın sonu, Bizans'ın durumu, İmparator II. İoannesKomnenos'un Denizli (Laodikeia) üzerine seferi, İmparator II. İoannesKomnenos'un Türkler üzerine ikinci seferi ve Uluborlu (Sozopolis)'nün zaptı,Sultan I. Mesud - İmparator I. Manuel Komnenos arasındaki münasebetler, Sultan II. Kılıç Arslan dönemi gibi konular hakkında bilgi verilmiştir.

³⁷Yusuf Ayönü, *Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308)*, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2007.

İkinci bölümde, Sultan I. GıyaseddinKeyhüsrev ve II. Rükneddin Süleymanşah dönemi, I. GıyaseddinKeyhüsrev'in ilk saltanat döneminde Selçuklu-Bizans münasebetleri, II. Rükneddin Süleymanşah döneminde Selçuklu-Bizans münasebetleri, I. GıyaseddinKeyhüsrev'in ikinci saltanat döneminde Selçuklu-Bizans münasebetleri, I. GıyaseddinKeyhüsrev'in ikinci saltanat döneminde Selçuklu-İznik İmparatorluğu münasebetleri gibi konular yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, Sultan II. GıyaseddinKeyhüsrev dönemi, II. GıyaseddinKeyhüsrev döneminde İznik İmparatorluğu ile münasebetler, Moğol hâkimiyeti dönemi, Pervane Mu'înü'd-Dîn Süleyman dönemi, imparatorluk merkezinin İstanbul'a taşınmasından sonra yaşanan gelişmeler gibi konular yer almaktadır.

Günümüzde daha çok Osmanlı Devleti ile olan münasebetleri ile bilinen Bizans'ın Selçuklular ile münasebetleri ve bu münasebetlerin sebeplerinin incelendiği çalışma, Bizans gibi devletlerin düşmanlarına veya diğer devletlere karşı uyguladığı siyasetlerin ne kadar eskilere dayandığını göstermesi açısından önemlidir.

B. Anadolu Selçuklu Devleti ile İlgili Yüksek Lisans Tezleri

1- Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde Aksaray Şehri³⁸/Danışman: Doç. Dr. Aynur Durukan

390 sayfadan oluşan çalışmada konu olarak Aksaray şehri seçilmiştir. Şehrin tarihî yapısı ve dokusuna değinildikten sonra günümüzdeki durumundan da bahsedilmiştir.

Çalışma bölümler halinde ilerlemektedir. İlk olarak Anadolu Selçuklu Devleti zamanında Anadolu'da imar faaliyetlerine genel olarak değinilmiştir. Bu faaliyetlerin etkilendikleri ve etkilendikleri alanlardan da kısaca bahsedilmiştir. Bundan sonra beylikler zamanında Anadolu'da benzer durumların ne şekilde olduğu aktarılmıştır. Bu genellemeler daha sonra Aksaray şehri özelinde birleştirilmiştir.

Şehirlerin, kültürlerin özü olduğu tezinden yola çıkarak bir çalışma hazırlanmıştır. Anadolu ve öncesinde Türk yapı kültürünün birbirine yansımalarını göstermesi açısından başarılı bir çalışmadır.

2- Türkiye Selçuklularında İktisadi Yapı (1155-1243)³⁹/Danışman: Doç. Dr. Abdulkadir Yuvalı

Çalışma özellikle bu konuda neredeyse hiçbir eser ortaya konulmamış olmasından dolayı oldukça zor bir araştırma safhasının ardından ortaya konulmuştur. Özellikle araştırma konusu olan bu dönem iktisadiyatı ile ilgili yazılan birkaç makaleden başka doğrudan yapılan bir herhangi çalışma mevcut değildir.

Özellikle tetkik eserlerden ve ulaşılabilirdiği kadarıyla da ana kaynaklardan istifade edilerek hazırlanan bu çalışmada dönemin iktisadi yapısı üç ana başlık halinde incelenmiştir. Bunlar başlıklar ticaret, tarım ve sanayidir.

³⁸Muhammet Görür, *Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde Aksaray Şehri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1991.

³⁹Şakir Batmaz, *Türkiye Selçuklularında İktisadi Yapı*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994.

107 sayfadan oluşan çalışmada birinci bölümde özellikle para darlığı, pazarlar ve fuarlar, ticaret merkezleri ile halktan toplanan vergiler ve devletin ticarete verdiği önem üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise köylünün yetiştirdiği ürünler, toprağı tasarruf hakkı, Türkmenlerin ekonomiye katkıları ve hayvancılıktan bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde de sanayi ürünlerinden Selçuklu sınırlarında çıkarılan madenlerden ve bu dönemin önemli bir esnaf teşkilatı olan Ahilik hakkında bilgi verilmiştir.

Bu araştırmada özellikle ekonomilerin temel taşı kabul edilen para, vergi, ithalat, ihracat gibi konularda ana kaynaklara inilememiştir. Bu nedenle tetkik eserlerde dahi muhtelif şekillerde rivayet edilen bu konular aynen aktarılmıştır. Ayrıca maliye teşkilatı, burada çalışanlar, vazifeleri gibi konular hakkında fazla malumata yer verilmemiştir.

Çalışma, oldukça kısıtlı bir alanda yapılan bazı incelemeleri bir araya getirmesi bakımından ve bunlara katkılar sağlaması bakımından oldukça önemlidir.

3- Arapça ve Farsça Kaynaklardan Türkçeye Çevrilmiş Eserlerde Selçuklu Kültür Tarihi⁴⁰/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Kaya

114 sayfadan oluşan çalışma birbiri içinde bölümlerden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, yararlanılan kaynaklar ve yazarları hakkında bilgi verilmiştir. Bu kısım tezin başlangıç aşamasında konuyu bilen kişiler için yararlanılan kaynakların ehemmiyet derecesine göre teze yaklaşma açısından önemlidir.

İkinci bölümde, idari hayat başlığı altında saray hayatı, hükümdara verilen unvanlar, hükümdarlık alametlerinden bahsedilmiştir. Bu kısımda verilen bilgiler benzerlerinden pek de farklılık arz etmemekle beraber tezin doğrudan konusuyla örtüşen bir konu olduğu için tekrarı isabetli olmuştur.

⁴⁰Eyüp Turut, *Arapça ve Farsça Kaynaklardan Türkçeye Çevrilmiş Eserlerde Selçuklu Kültür Tarihi*, Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2003.

Üçüncü bölümde ise, sosyal hayattan, ilim hayatından, dini hayattan ve dönemin isyanlarıyla, yaşanan iç karışıklıklardan, ayrıca hayvancılık, hastalıklar, yiyecek ve içecekler, adet ve geleneklerden bahsedilmiştir. Bu kısımda da yine benzer çalışmalarda yer alan bilgiler verilmektedir.

4- Anadolu Selçuklu Kervansaray Mescitleri⁴¹/Danışman: Doç. Dr. İlknur Kolay

Çalışma esas itibariyle Anadolu Selçuklularında kervansaray mimarisi ve bu mimari içinde dini bir yapı olan mescit mimarisini açıklamak amacıyla yapılmıştır. 435 sayfadan meydana gelen çalışma kendi içinde kısımlara ayrılan çalışmanın birinci bölümünde kervansaraylar ve bunların tarih içinde Türkler tarafından hangi isimlerle anıldıklarına ve bunların da manalarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde Anadolu Selçuklu Devleti'nde kervansaray yapıları içinde bulunan mescitlerin, bu yapılar içindeki konumları, yapılma şekilleri vb. konular üzerinde durulmuştur.

Devamında mescitlerin süsleme, işleme vb. yapı özellikleri üzerinde durularak bu özelliklerin ne şekilde yansıtıldığına değinilmiştir. Ayrıca yapılarda yer alan bezeme olarak tabir edebileceğimiz unsurların mevcut dönemdeki benzer müstakil yapılarla olan bağlantıları da irdelenmiştir. Dönem içindeki irdelenmenin yanı sıra dönem dışında da ne şekilde benzerlikler görüldüğüne değinilmiştir.

5- Türkiye Selçuklularında XIII. Yüzyıldaki Tıbbî Gelişmeler⁴²/Danışman: Prof. Dr. Ali Aktan

245 sayfadan meydana gelen çalışmada, bugüne kadar üzerinde pek de araştırma yapılmayan bir konu tercih edilmiştir. Benzer konularda Türk dünyasının, dünya tarafından bilinen şahsiyetleri hakkında araştırma yapılmış ve bu kişilerin tüm çalışmaları, hayatları vb. gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

⁴¹Ayşe Denkhalbant, *Anadolu Selçuklu Kervansaray Mescitleri*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.

⁴²Erhan Yoska, *Türkiye Selçuklularında XIII. Yüzyıldaki Tıbbî Gelişmeler*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

Ancak bu çalışma genel bir tıp gelişiminin yanı sıra özel anlamda Selçuklularda tıp konusunu ele alarak pek irdelenmemiş bir konuya ışık tutmuştur.

Kendi içinde bölümlerden oluşan bu çalışmada öncelikle Türklerde tıp ilminin yeri ve bunun uygulama alanlarına yer verilmiştir. Tıp ilmi ile ilgili mekânların adlarına yer verilerek buralar anlatılmıştır.

Hemen devamında Türklerin geçmişten itibaren tıp ilmiyle ne derece ilgili olduklarından bahsedilmiştir. Bu ilgede mensup olunan din faktörünün ne derece önemli olduğu da vurgulanmaya çalışılmıştır. Türklerin İslamiyet’i kabullerinin ardından tıp biliminde önemli bir mesafe kat ettiklerine de çalışmada yer verilmiştir.

6- Türkiye Selçuklu Devleti’ndeki Siyasî ve Ticarî Gelişmeler (1192-1220)⁴³/Danışman: Yrd. Doç. Dr. AbdurrahimTufantoz

152 sayfadan oluşan çalışmanın giriş kısmında yararlanılan eserler aktarılmış. Ancak bir noktada sıkıntı yaşandığından bahsedilmiş ki o da II. Kılıç Arslan’ın ülkeyi oğulları arasında paylaşmasından sonraki dönemle ilgili yaşanan bir sıkıntıdır. Bu dönemle ilgili olarak kaynaklarda bir bütünlük olmadığından, meliklerin faaliyetleri hakkındaki bilgilere ulaşmakta zorluk çekildiğinden bahsedilmiş.

Araştırma konusu olan siyasî ve ticarî faaliyetlerdeki paralellik sebebiyle bütünlüğü bozmamak için bu iki faaliyet alanına ait ayrı ayrı iki bölüm oluşturmak yerine bu iki konuyu beraberce ele alınmış. Çalışma içinde birinci, ikinci şeklinde bir ayırım yapılmamıştır. Ancak çalışma yine de bir bölümlendirmeye tabi tutulmuş ve bölümler ise “gelişme” ve “olgunlaşma” süreci olarak tasarlanmıştır.

Ayrıca konuyla ilgili olarak kaynaklarda çelişkili bilgilere rastladığı vurgulanarak bu bilgiler de olduğu gibi aktarılmıştır.

⁴³Hamza Kancura, *Türkiye Selçuklu Devleti’ndeki Siyasî ve Ticarî Gelişmeler (1192-1220)*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

7- Anadolu Selçuklu Devleti'nde Üç Kardeş Devri (1246-1266)⁴⁴/Danışman: Prof. Dr. Kemal Göde

131 sayfadan oluşan çalışmada Anadolu Selçuklu Devleti için dönüm noktası niteliğini taşıyan üç sultanın döneminden bahsedilmektedir. Bu dönemde Selçukluların faaliyetlerine geniş yer verilen çalışmada üzerinde durulan temel konu Selçuklu-Moğol ilişkileri olmuştur.

Selçukluların Anadolu hakimiyetinde Moğolların ne derece etkili olduğu konusunda oldukça geniş bilgilere yer verilen çalışmada Selçuklu sultanları arasındaki münasebetlere de yer verilmektedir. Sultanlar arasında kardeşlik bağı ve bu bağın dışı yansıması konuları da çalışmada yansıtılmıştır.

8- Tacü'l-ÂrifinSeyyidEbû'l-Vefâ'nın Tarihsel Yaşamı, Vefâilik Hareketinin (Tarikatının) Anadolu Selçuklu Devleti'nin Yıkılışında ve Osmanlı Beyliği'nin Kuruluşundaki Önemi Ve Ebû'l-VefâMenâkıb-Nâmesi'nin Edisyon-Kritik Metni⁴⁵/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sema Altunan

484 sayfadan oluşan çalışmanın birinci bölümünde Ebû'l-Vefâ adıyla anılan Tâcu'l-ÂrifinSeyyidEbû'l-Vefâ'nın tarihi yaşantısı tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak dönemin kaynaklarının Ebû'l-Vefâ hakkında fazla bilgi vermemesi nedeniyle bu konuda daha çok XIV.yy.ın sonunda kaleme alınan ve Ebû'l-Vefâ'nın hayatını efsanevi unsurlarla anlatan Tâcu'l-ÂrifinSeyyidEbû'l-VefâMenâkıb-nâmesine başvurulmuştur. Bu da incelemenin Ebû'l-Vefâ'nın hayatını anlatan kısmının dar bir çerçeveye sıkışmasına neden olmuştur.

İkinci bölümde, daha çok Orta Dönem Anadolu Vefâliğinin mimarları olan; Dede Karkın ve Bâbâlyâs-ı Horasânî'nin üzerine eğilmeye çalışılarak orta

⁴⁴Kansu Ekici, *Anadolu Selçuklu Devleti'nde Üç Kardeş Devri (1246-1266)*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

⁴⁵Ömer Kaçmaz, *Tacü'l-ÂrifinSeyyidEbû'l-Vefâ'nın Tarihsel Yaşamı, Vefâilik Hareketinin (Tarikatının) Anadolu Selçuklu Devleti'nin Yıkılışında ve Osmanlı Beyliği'nin Kuruluşundaki Önemi ve Ebû'l-VefâMenâkıb-Nâmesi'nin Edisyon-Kritik Metni*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

dönem Vefâî dervişlerinin Osmanlı Devleti'nin kuruluşundaki yerini irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde çalışmanın ana kaynağını oluşturan Tâcu'l-ÂrifinSeyyidEbû'l-Vefâmenâkıb-nâmesi nüshalarının içerik analizleri yapılmıştır. Menâkıb-nâmedeki, tarihsel bilgilerin gerçekliğini sorgulayarak özellikle bu menâkıb-nâmenin: “Osmanlı tarih kaynağı olma açısından önemi nedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bunun yanında, menâkıb-nâmeyi, muhtelif tarihlerde ve mekânlarda yazılan menâkıb-nâmelerle; dil, şekil, muhteva ve işlenen konular açısından kısacası yapı bakımından ortak ve farklı yanları da tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde Tâcu'l-ÂrifinSeyyidEbû'l-Vefâmenâkıb-nâmesinin şekil kritiği basit transkripsiyon yöntemiyle hazırlanmıştır.

9- Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kuruluşuna Dair Meseleler⁴⁶/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Süleyman Özbek

203 sayfadan oluşan çalışma adından da anlaşılacağı üzere Türkiye Selçuklu Devleti'nin kuruluşunu konu edinmektedir. Bu konunun genişliğine binaen çalışma da kendi içinde bölümlerden meydana gelmekle birlikte hemen her bölümde bir önceki bölüme atıflarda bulunmaktadır.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulmasında büyük bir role sahip olan ve selef olarak adlandırılabilir olan Büyük Selçuklu Devleti'ne dair konularla çalışmaya başlanmıştır. Bu devletin ne şekilde geliştiği, faaliyetler yaptığı vb. konulara da dikkat çekildikten sonra bazı önemli meselelere de değinilmiştir.

Bunun ardından Anadolu'ya geliş konusuna değinilmiş ve buradan da Türkiye Selçuklu Devleti'nin kuruluş aşaması aktarılmaya çalışılmıştır. Devletin kuruluşu ile ilgili pek çok kaynakta yer alan bilgilerin ortak noktalarına da değinilmiştir.

⁴⁶Muzaffer Sağlık, *Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kuruluşuna Dair Meseleler*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

10- Anadolu Selçuklu Devleti ve Beylikler Döneminde Çorum Şehri⁴⁷/Danışman: Prof. Dr. Abdülhalik Bakır

199 sayfadan oluşan çalışmanın giriş kısmında Çorum ve çevresinin genel yapısı, Çorum'un Anadolu şehirleri içindeki durumu hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca Anadolu - Türk şehirlerinin sosyal ve fiziki gelişimlerine de değinilmiştir.

Birinci bölümde Çorum şehrinin adı ve tarih coğrafyası, Türk hâkimiyetinde önceki Hitit, Roma ve Bizans devletleri zamanında, Çorum ve çevresinin siyasi tarihini, Türk hâkimiyetine geçişini, Danışmendli, Selçuklu ve Beylikler devri siyasi mücadeleleri, bu mücadelelerde, Çorum tarihinin yeri ve önemi anlatılmaktadır.

İkinci bölümde Çorum ve çevresinin sosyal yapısı, sosyal müesseseleri, zaviye ve vakıfları, bu vakıfların kim tarafında ne zaman ve nerede kurdukları faaliyetleri, bölge insanı için önemlerine değinilmiştir. Çorum şehrinin Türkleşmesi, buraya göç eden Türkmen aşiretlerin isimleri, Çorum'un hangi kasaba ve köyüne yerleştikleri de ayrıntıları ile açıklanmıştır. Kültürel yapısı, dönemin fikir hareketleri ve bu hareketlerin Çorum ve çevresine olumlu ya da olumsuz yansımalarına, Anadolu Selçuklu ve Beylikleri devrinde Çorum şehrinin ve çevresinin, iktisadi yapısına, ticari faaliyetlerine, ticaret yollarına da değinilmiştir.

Üçüncü bölümde Çorum ve çevresindeki kaza ve köylerin mimari yapıları, bu yapıların bölgedeki yerleşimler için ne ifade ettikleri ve önemleri, idari, dini ve sosyal yapılar ve bu yapıların özellikleri ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

⁴⁷Ali Gökşen, *Anadolu Selçuklu Devleti ve Beylikler Döneminde Çorum Şehri*, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

11- Selçuklu Sultanlarının Tahta Çıkış Yöntemleri⁴⁸/Danışman: Prof. Dr. Salim Koca

93 sayfadan oluşan çalışmaya, giriş bölümünde hanedan kavramının anlamına değinilerek başlanılmıştır. İlk Türk devletlerinde tahta geçiş usullerinden bahsedilmiştir. Bu usuller içinde Göktürk Devleti gibi çok eski devirlere dayanan devletlerden bahsedilmiş ve bu devletlerden günümüze ulaşan vesikalara yer verilmiştir. Bu aktarım esnasında ilk Türk devletlerinin inanışlarının hanedan ailesinin oluşmasına ve bu ailenin yönetimde kalmasına ne denli etki ettiği noktaları da ele alınmıştır.

Bunun ardından diğer devletlerle ilgili bilgilere de yer verilmekle birlikte genel anlamda ortak bir siyasi iradenin hâkimiyeti sezdirilmeye çalışılmıştır. Selçuklu sultanlarından bahsedilirken, tahta çıkışların geçmiş Türk devletleriyle ne denli benzerlik gösterdiği vurgulanmakla beraber farklılıklara da dikkat çekilmiştir.

Hanedan ailelerinin yaşadığı sıkıntılar da çalışma içinde ayrı bir yer tutmaktadır. Ailede yönetime aday olan bireyler ve bunlar arasındaki çatışmaların devlette ne gibi problemler doğurduğu konuları da aktarılmıştır. Yer yer parçalanmalara varan çatışmaların Türk devletlerinde ne şekilde etkili olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca hanedan ailesinden olmasalar bile bir takım çevrelerin yönetim üzerindeki tesirleri de aktarılmaya çalışılmıştır.

12- Selçuklu Hükümdarlarının Başkomutanlık Özellikleri⁴⁹/Danışman: Prof. Dr. Salim Koca

130 sayfadan oluşan çalışmanın ilk bölümünde devleti ve orduyu idare eden Türk hükümdarlarının askerî ve idarî alanda ayrıca ilim alanında aldıkları eğitimden bahsedilmiştir. Bu anlamda ortaya çıkan lalalık müessesesi ve bunun

⁴⁸Gökhan Tüzün, *Selçuklu Sultanlarının Tahta Çıkış Yöntemleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

⁴⁹Nilay Ağırnash, *Selçuklu Hükümdarlarının Başkomutanlık Özellikleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

yönetimde etkisine de değinilmiştir. Her hükümdarın bir meslek öğrenmesi de dikkat çekilen bir başka husustur.

İkinci bölümde Türk başkomutanlarının yakın çevresinde yer alan kişilerden bahsedilmektedir. Bu çevre genellikle idari ve askerî çevrelerden müteşekkil olmakla birlikte hükümdar üzerinde etkili olan çevrelerdir. Bunlar ele alınırken ne denli etkili oldukları konularına da değinilmekle beraber bu konudaki iddialar bazı örneklemelerle de açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde Türk başkomutanlarının sahip oldukları özelliklere detaylı anlamda bir bakış vardır. Bu özelliklerin neler olduğu ve komutanlar arasında ortak özelliklerin olup olmadığı konuları irdelenmiştir.

Dördüncü bölümde Türk başkomutanlarının strateji ve taktik anlayışları araştırılmıştır. Savaş taktikleri ve bunlar üzerinde etkili olan çevresel vb. şartlara değinilmiştir. Ayrıca komutanların, kendilerinden önceki komutanların tecrübelerinden yararlanıp yararlanmadıkları konularıyla beraber genel bir Türk savaş taktiği tarzıyla hareket edip etmediklerine de değinilmiştir.

Beşinci bölümde de Türk başkomutanlarının uyguladıkları askerî geleneklerden bazıları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu gelenekler genel anlamda geçmişten gelen bir takım öğretilerdir. Burada, yapılan uygulamaların anlamına da değinilmeye çalışılmıştır.

13- Türkiye Selçuklularında Ziraî Hayat⁵⁰/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Osman Gazi Özgüdenli

172 sayfadan oluşan çalışma iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde Türkiye Selçukluları zamanında kullanılan ziraat araç ve gereçleri ile uygulanan ziraî teknikler incelenmiştir. Bu konuda uygulanan yöntemlerin günümüzde ne denli benzerlerinin görüldüğü konularına pek değinilmemiştir. Araç-gereçler konusunda da modelleme yapıma yoluyla imitasyon eklemeler yapılması

⁵⁰Ali Çakmak, *Türkiye Selçuklularında Zirai Hayat*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

çalışmayı daha verimli kılacakken bu konuda da herhangi bir girişim olmamıştır.

İkinci bölüm ise Türkiye Selçukluları zamanındaki ziraat ürünlerine ayrılmıştır. Bu dönemde yetiştirilen zirai ürünlere çok fazla yer verilen çalışmada, ziraatın merkezi olan köylerle ilgili ve buralardaki yaşamla ilgili bilgilere çok fazla yer verilmemiştir. Ayrıca devletin ziraattaki temel girdisi olan vergiler gibi konular hakkında detaylı bilgi verilmemiştir.

14-Selçuklu Coğrafyasında Türklerin Savaş Sanatı (XI-XIV. yy.)⁵¹/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Osman Gazi Özkuzugüdenli

166 sayfadan oluşan çalışmada ilk olarak Türklerin göçebe yaşam tarzlarından bahsedilmektedir. Bu yaşam tarzı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan savaşçı yapının Türkler üzerindeki varlığından bahsedilmektedir. Bunun ardından göçebe birliklerin yerleşik hayata uyumu konularına değinilmektedir.

Toplumsal anlamda bir yerleşiklik ve bunun askerî yansımalarının ne şekilde olduğu da çalışmanın devamında irdelenmektedir.

Çalışmanın ana kısmını ise çalışmaya ismi verilen savaş taktikleri oluşturmaktadır. Türkler tarafından kullanılan savaş taktikleri incelenmiş ve bunların uygulanış şekillerine yer verilmiştir. Bu taktiklerin geçmişten Selçuklulara aktarılma şekilleri ve Selçuklularda yeniden hayat bulma şekillerine de değinilmektedir.

⁵¹Nurullah Özdal, *Selçuklu Coğrafyasında Türklerin Savaş Sanatı (XI-XIV. yy.)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

15- Anadolu Selçuklu Başkentinde Dini Mimaride Devşirme Malzeme Kullanımı⁵²/Danışman: Prof. Dr. Tayfun Akkaya

293 sayfadan oluşan çalışma dört ana bölüm ve bir katalog bölümünden oluşmaktadır. İlk bölüm mahiyetindeki giriş bölümünde, tez çalışmasının gerekliliği ve tezde uygulanan metot konularında takip edilen yöntemler hakkında bilgiler verilmiştir..

İkinci bölümde, “Konya ve Çevresinde Yerleşim Tarihi”, “Türk Fethi Öncesi Konya ve Çevresi”, “Anadolu Selçuklu Başkenti Konya” ve “Anadolu Selçuklu Mirası Başkent” alt başlıkları ile üç farklı dönemde Konya’da genel olarak yerleşim tarihi incelenmiştir. Bu bölümde sadece dönem farklılıklarına değil devlet ve dolayısıyla din farklılıkları konularına da değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, “Devşirme Malzeme ve Kullanımı” ana bölüm başlığı altında; “Devşirme Malzemenin Tanımı” ve “Akdeniz Çevresinde Devşirme Malzeme Kullanımı” olarak iki bölüm başlığı yer almaktadır. İkinci bölüm başlığı altında da “Geç Roma Mimarisinde Devşirme Malzeme”, “Bizans Mimarisinde Devşirme Malzeme” ve “İslam Mimarisinde Devşirme Malzeme” alt birim başlıkları yer almaktadır. Genel olarak bu başlıklar altında devşirme malzeme, bazı kullanım örnekleri doğrultusunda tanımlanmaya çalışılmış, Akdeniz çevresinde farklı zaman dilimleri içerisinde var olmuş medeniyetlerde devşirme malzeme kullanımı örnekleri ile birlikte ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde, “Anadolu Selçuklu Mimarisinde İfade Biçimi Olarak Devşirme Malzeme” ana bölüm başlığı altında, “Bütünün Yeniden Yapılandırılması”, “Devşirme Malzemenin Anadolu Selçuklu Mimarisinde Kullanımı” ve “Beylikler ve Osmanlı Mimarisinde Devşirme Malzeme” olmak üzere üç bölüm belirlenmiş ve bu başlıklar doğrultusunda konu incelenmiştir.

“Bütünün Yeniden Yapılandırılması” olarak belirtilen bölüm başlığı altında “Gayri Müslimlerin Kültürel Evrim İçerisindeki Konumu” ve “Kültürel Evrim Sürecinde Yapılar ve Fiziksel Çevre” alt başlıkları ile konu hakkında bilgiler detaylı ve sistematik bir şekilde verilmiştir.

⁵²Zeki Boleken, *Anadolu Selçuklu Başkentinde Dini Mimaride Devşirme Malzeme Kullanımı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

“Devşirme Malzemenin Anadolu Selçuklu Mimarisinde Kullanımı” bölüm başlığı altında da “Şehir Surları”, “Kervansaraylar”, “Cami ve Mescitler”, “Medrese ve Tarikat Yapıları”, “Türebeler” ve “Köprüler” birim başlıklarına yer verilmiştir.

Genel olarak bu bölümde, devşirme malzeme kullanımı, Selçukluların dönüştürmekte oldukları Anadolu'nun fiziksel çevresi ve yerli halkı ile kurdukları ilişkiler boyutunda ele alınmıştır. Bu noktada, bütünden parçaya doğru giden süreçte, Anadolu Selçuklu mimarisinde farklı türlerde yapılarla devşirme malzeme kullanımı örneklendirilmiştir. Diğer taraftan Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde inşa edilen bazı yapılarda, devşirme malzeme kullanımı incelenerek Anadolu Selçukluları sonrasında durum belirlenmeye çalışılmıştır.

Son bölüm niteliğindeki katalog bölümünde devşirme malzeme kullanılan yapılar “Yeri ve Konumu”, Yapım Tarihi”, “Bani”, “Mütevelli”, “Sanatçı/Sanatçılar”, “Plan”, “Dış Tasvir ve Cepheler”, “Süsleme Özellikleri”, “Onarımlar ve Günümüzdeki Durumu” ve “Kullanılan Devşirme Malzemeler” alt başlıkları altında incelenmiştir.

16- Anadolu Selçuklu Devleti İle Harzemşahlar Devleti Münasebetleri⁵³/Danışman: Prof. Dr. Ahmet Turan Yüksel

116 sayfadan oluşan çalışma giriş bölümüyle beraber toplam dört bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde çalışmanın hazırlanmasında izlenen yol aktarıldıktan sonra sırasıyla Alaaddin Keykubad'a kadar Anadolu Selçukluları, I. Alaaddin Keykubad dönemi, Celaleddin Harzemşah'a kadar Harzemşahlar, Celaleddin Mengüberdi dönemi ve Harzemşahlarda teşkilat, kültür ve medeniyet konularına yer verilmiştir.

Birinci bölümde, Yassıçemen öncesi Harzemşahlar ve diğer devletlerin münasebetleri şeklinde bir ana konu belirlenmiştir. Bu konu altında yine konuyla ilişkili olarak, Harzemşahların Abbasi Halifesi Nasır ile olan ilişkileri,

⁵³Buket Yaşa Şahin, *Anadolu Selçuklu Devleti İle Harzemşahlar Devleti Münasebetleri*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Harzemşahların Anadolu Selçuklularıyla olan ilişkileri, CelaleddinHarzemşah'ınİsmaililerle olan ilişkileri konularına yer verilmiştir.

İkinci bölümde Yassıçemen Savaşı ve sonrası konu olarak belirlenmiştir. Bu Bölümde Savaşın başlaması ve gelişmesi, Moğol istilasından önce Anadolu'nun siyasi durumu ve Anadolu'da Moğol etkileri konularına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Harezmşahların Anadolu Selçuklu hakimiyetine alınmaları konularına değinilmiştir. Bunun yanı sıra bu bölümde Selçuklulardan ayrılan Harezmşahlıların Eyyubilerden el-Cezire hükümdarı Melik Salih'in hizmetine girmeleri, Urfa civarındaki Harzemşahlıların tekrar Anadolu Selçuklu hizmetine bağlanmaları, Şam meliklerinin Sultan Gıyaseddinden yardım istemeleri, Urfa ve Harran'ın Halep Eyyubilerinden alınması ve Mecdel Savaşı gibi konular hakkında da bilgilere yer verilmiştir.

17- Anadolu Selçuklu Devleti Zamanında Kurulan Sosyal Müesseselerin Devlet Yönetimine Etkileri⁵⁴/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali İpek

92 sayfadan meydana gelen çalışma giriş bölümü ve buna ek olarak hazırlanan iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmayla ilgili genel bir çerçeve çizildikten sonra konu detayları diğer bölümlerde aktarılmaktadır.

Birinci bölümde, Anadolu Selçukluları zamanında kurulan sosyal müesseseler başlığı altında vakıflar, camiler, medreseler, kervansaraylar, şifahaneler, tekkeler ve ahilik konuları aktarılmaktadır. Bu aktarımda fazla bir detaylandırmaya gidilmemiş genel anlamda bir bilgilendirme yapılmıştır.

İkinci bölümde konular birinci bölüme atfedilerek açıklanmıştır. Bu bölümde sosyal müesseselerin devlet yönetimine olan etkilerinden bahsedilmektedir. Bu bölümde de bir önceki bölümdeki sıralama takip edilmiş ve aynı müesseselerin devlet yönetimine olan etkileri açıklanmıştır.

⁵⁴Ersin Bulut, *Anadolu Selçuklu Devleti Zamanında Kurulan Sosyal Müesseselerin Devlet Yönetimine Etkileri*, Kars: Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

18- Anadolu Selçuklu Devleti'nde III. GıyaseddinKeyhüsrev Dönemi (1266-1284)⁵⁵/Danışman: Prof. Dr. Münir Atalar

239 sayfadan oluşan çalışma giriş bölümü ve beraberinde yer alan dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, III. GıyaseddinKeyhüsrev hakkında bilgiler verilmektedir. Bu bilgiler arasında doğumu, ailesi, çocukluğu, saltanatı gibi konulara da yer verilmektedir.

İkinci bölümde, Pervane Muinüddin Süleyman öldürülünceye kadar Anadolu'da siyasi ve askerî durumdan bahsedilmektedir. Bu başlık altında, Anadolu'da Selçuklu- Moğol ve Memlük mücadelesi, Ecay'ın tutumunun değişmesi ve Baybars ile temasa geçilmesi, Ecay'ın Anadolu'dan alınması, Baybars'ın Ermeniler üzerine hareketleri ve 1275 Kilikya Seferi, Pervane ve Tokuy Noyan'ın Abaka Han'ın huzuruna çağırılmaları ve Ecay'ın şikâyet edilmesi, Ecay'ın Anadolu'dan alınması, Bire Kuşatması, Selçuk Hatun'un Moğol Hanlığı'na eş olarak götürülmesi, Hatiroğlu Şerefeddin İsyanı, başlaması ve gelişmesi, Pervane Muinüddin'in Moğol noyanları ile Anadolu'ya dönmesi, Baybars'ın Anadolu seferi ve bu seferin sonucu, Karamanoğlu Mehmed'in isyan başlatması ve Konya üzerine hareket etmesi konularına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, 1277'den Sultan III. GıyaseddinKeyhüsrev'in ölümüne kadar Anadolu'da siyasî ve askerî durum, Şehzade Kongurtay'ın Türkmenler üzerine gitmesi, Gıyaseddin Mesud'un ortaya çıkışı ve Moğol Hanlığı'na gitmesi, Mengü Timur'un Anadolu'ya hareket etmesi, Abaka Han'ın ölümü ve Ahmet Tekudar saltanatının başlaması, Türkmenlerin ayaklanması ve Kongurtay'ın öldürülmesi, III. GıyaseddinKeyhüsrev'in azledilmesi konularına yer verilmiştir.

Son bölümde ise genel anlamda kurumsallaşma ve kurumlardan bahsedilmektedir. Devlet kurumları ve teşkilatlanmalar ayrı başlıklar halinde aktarılmıştır.

⁵⁵Yasemin Çatal, *Anadolu Selçuklu Devleti'nde III. GıyaseddinKeyhüsrev Dönemi (1266-1284)*, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

**19- Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisi Taş Yüzey Süslemelerinin
İncelenmesi ve Seramik Yorumları⁵⁶/Danışman: Prof. Dr. Sevim
Çizer**

235 sayfadan oluşan çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde genel anlamda Anadolu Selçuklu döneminde sosyal, kültürel siyasal yapı ve taş süsleme sanatının kaynakları konusuna değinilmiş ve bu bağlamda dönemde var olan diğer devlet ve beyliklerden de konu şeklinde bahsedilmiş bahsedilmeyen bazı beylik ve devletlere ise parça içlerinde atıfta bulunulmuştur.

İkinci bölümde, Anadolu Selçuklu dönemi taş yüzey süslemenin gelişimi ve süsleme elemanları konusunda bilgiler verilmiştir. Bu bölümde genel geometrik bezemelere öncelikle yer verilmekle birlikte bitkisel süslemelerde kullanılan motifler ve karma motiflere de yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Anadolu Selçuklu dönemi yapılarının sınıflandırılmasına ve sınıflandırılan bu yapıların tipik örneklerine yer verilmiştir.

Çalışma içinde fotoğraf ve çizimlerin kullanılmış olması bilgilerin somut olarak anlaşılması açısından oldukça faydalı bir uygulamadır.

**20- Anadolu Selçukluları Dönemi Kayseri Türbelerinde Taş
Süslemeciliği⁵⁷/Danışman: Doç. Dr. Gül Tunçel**

333 sayfadan oluşan çalışma dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, giriş ana başlığı altında; konunun tanımı ve sınırları, araştırma yöntemi, konu hakkında yapılan araştırma ve yayınlar ve Kayseri tarihi tanıtılarak, çalışmanın yöntemi belirtilmiştir.

İkinci bölüm, tezin katalog örneklerini ihtiva etmektedir. Burada Kayseri'deki Selçuklu dönemine ait 15 türbedeki süslemeler incelenmiştir. Katalog örnekleri 12. yüzyılın sonlarından 13. yüzyıl sonlarına kadar olan

⁵⁶Nusret Algan, *Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisi Taş Yüzey Süslemelerinin İncelenmesi ve Seramik Yorumları*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Ana Sanat Dalı, Sanatta Yeterlik Tezi, 2008.

⁵⁷Şükrü Dursun, *Anadolu Selçukluları Dönemi Kayseri Türbelerinde Taş Süslemeciliği*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

dönemde, Selçuklular tarafından yapılmış türbelerin süslemelerinin anlatımından oluşmaktadır. Burada her bir türbe, ait olduğu yapının inşa tarihi, yaptıranı, mimarı, malzeme ve mimari özellikleri hakkında genel bilgiler verildikten sonra yapıdaki yeri, teknik ve süsleme özelliklerine göre ayrıntılı biçimde tasvir edilmektedir.

Üçüncü bölüm, Selçuklu türbelerinin tasarım ve süsleme özelliklerine göre yapılan genel bir değerlendirmeden oluşmaktadır. Değerlendirmede, Kayseri Anadolu Selçuklu Türbelerindeki süslemeler, malzeme ve teknik, taş süslemenin uygulandığı alanlar ve kronolojik gelişimi, taş süslemede görülen motif ve kompozisyonlar bakımından ele alınarak gruplara ayrılmıştır. Ayrıca türbelerde görülen süslemeler, diğer Anadolu Selçuklu yapılarında görülen benzer süslemelerle karşılaştırılmıştır.

Dördüncü bölümde, tez çalışması sonucunda, Anadolu Selçuklu Türbelerinde görülen süslemelerin gelişimi hakkında bilgi verilerek, Selçuklu türbelerinde süsleme çözümlenmesine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

21- Anadolu Selçukluları Devrinde Amasya Şehri⁵⁸/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nevzat Topal

79 sayfadan meydana gelen çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Girişte ilk olarak şehrin coğrafi durumundan bahsedilmektedir. Bu durum şehrin stratejik açıdan öneminin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Devamında şehrin isminin menşei ve yurt olarak geçmişinin ne kadar eskiye dayandığı konularına değinilmektedir. Bu bölümün son kısmında ise şehrin Türk hâkimiyetinden önce ve sonraki tarihinden bahsedilmiştir.

Birinci bölümde; yine şehir konusuna değinilmiş ancak bu defa tarihsel açıdan değil fiziksel açıdan bir inceleme yapılmıştır. Mekansal açıdan yapılan bu inceleme savunma durumlarında şehrin elverişliliği ile de ilişkilendirilmeye

⁵⁸Ülkü Duman, *Anadolu Selçukluları Devrinde Amasya Şehri*, Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Çağ Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

çalışılmıştır. Ayrıca bu durumun zaman içindeki değişimi de belgeleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde; şehirde bulunan vakıf müesseseleri, cami, mescit, medrese, tekke, zaviye, türbe, çarşı, han gibi şehrin sosyo-kültürel yapısını etkileyen unsurlar üzerinde durulmuştur. Bunların şehir içindeki yerleşim şekilleri ve etraflarında şekillenen sosyal yapılardan bahsedilmiştir. İnsanların buralardan faydalanma şekilleri veya kuruluşlarında devlet ve halk desteklerinin ne şekilde olduğundan bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde; Selçuklu devri taşra idaresinde vilayet yapısı ve Amasya'nın idaresi aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde ele alınan taşra idaresi başlı başına bir çalışma konusu olduğu için yeterince detaylara yer verilememiştir.

Son bölümde ise şehrin ekonomisi ve esnaf grupları hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu gruplar içinde Müslim - gayrimüslim şeklinde bir ayırım yapmadan değerlendirme yapılmışsa da yabancı kökenli esnafın ne denli aktif olduklarına da dikkat çekilmiştir.

22- Anadolu Selçukluları Zamanında Gelişen Fütüvvet Teşkilatı ve Bu Teşkilatın Halkın Eğitimine Olan Katkıları⁵⁹/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zeki Atçeken

Çalışma 131 sayfa ve yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ilk olarak Ahilik ile doğrudan ilgili olan fütüvvet kavramı ilişkilendirilmiştir. Daha sonra bu iki kavram bir arada ele alınarak, fütüvvetçiliğin sosyal bir kurum olarak ortaya çıkışı ve gelişim süreci açıklanmıştır. Bu süreçte toplumun tepkileri veya destekleri konularına da değinilmiş ve halk üzerindeki etkilerinden de bahsedilmiştir.

İkinci bölümde, Anadolu'da Ahiliğin ortaya çıkışını hazırlayan nedenler üzerinde durulmuştur. Bu nedenler irdelendikten sonra Ahiliğin kurucusu olan

⁵⁹Semih Çeker, *Anadolu Selçukluları Zamanında Gelişen Fütüvvet Teşkilatı ve Bu Teşkilatın Halkın Eğitimine Olan Katkıları*, Konya:Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Ahi Evren'in hayatından bahsedilmiştir. Çocukluğu, tahsili, evlilik hayatı vb. konularda ele alınan bu kısımdan sonra Ahiliğin en önemli sosyal birleştiricilerinden olan Bacıyân-ı Rûm müessesesi işlenmiştir. Bu bölümün son kısmın Ahi fütüvvetnâmelerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Ahiliğin icra ettiği temel fonksiyonlar ele alınmıştır. Bu fonksiyonlar, siyasî ve askerî fonksiyonlar, sosyo-ekonomik fonksiyonlar, ahlâkî fonksiyonlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Her fonksiyonun halk üzerindeki etkileri ayrı ayrı ele alınmakla beraber yönetime olan etkilerine de değinilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde, Ahi birliklerinde yönetim anlayışı konusuna değinilmiştir. Buradaki hiyerarşiden bahsedildikten sonra bunun benzer kurumlardaki hiyerarşilerle olan benzerlik veya farklılıkları da gösterilmiştir. Ahiliğin ne denli disiplinli bir işleyişe sahip olduğu hakkında düzenli bir başlığa yer verilmese de genel çerçevede bundan bahsedilmiştir.

Beşinci bölümde, Ahiliğin halkın eğitimine olan katkılarından bahsedilmektedir. Burada sadece Ahilik tarafından verilen meslek eğitimleri üzerinde durulmamış, Ahilikte kişilere verilen insani değerler üzerinde de durulmuştur. Bu değerlerin toplumsal anlamda nasıl etkiler meydana getirdiği ve insanların bu değerler nedeniyle Ahiliğe olan bakış açılarına da değinilmiştir.

Altıncı bölümde, Ahi birliklerinde gerçekleştirilen törenlerin özelliklerine değinilmektedir. Ahiliğe giriş, kalfa olma ve ustalıkla son bulan meslek eğitiminin nasıl gerçekleştiği ve insanların bu safhalarda düzenlenen törenlere olan ilgilerine değinilmiştir.

Son bölümde ise Ahiliğin Anadolu Selçukluları dönemindeki Mevlevîlik ve Bektaşîlik ile olan ilişkileri ifade edilmiştir. Bu da o dönemde toplumsal etkileri olan oluşumların birbirleriyle olan ilişkileri hakkında bilgi edinebilmek açısından önemlidir.

23- Anadolu Selçuklularının Batı Anadolu Politikası ve Bizans'la Münasebetleri⁶⁰/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yaşar Bedirhan

Çalışma toplamda 108 sayfa, mahiyet olarak giriş ve üç bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde, Anadolu Selçuklu sultanlarının izledikleri başarılı politikalarla göçebe Türkmenlere yurt bulmaları, onları, Anadolu'da sistemli bir şekilde iskân ettirmeleri üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde, Anadolu Selçukluları ile Bizans'ın ilk siyasi münasebetleri, Selçuklu Türklerinin Anadolu'ya ilk akınları anlatılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey ile Alp Arslan zamanında yapılan akın ve savaşlara değinilmiştir. Anadolu'nun fethi için önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilen Malazgirt zaferiyle Anadolu'nun kapılarının Türklere açılması ve bunu takiben Kutalmışoğullarından Süleyman Şah'ın Anadolu'ya gelmesi Bizans sınırında İznik merkez olmak üzere Anadolu Selçuklu Devletini kurması belirtilmiştir. Süleyman Şah'ın Dragos Çayı anlaşması (1081) ile Anadolu Selçuklu devletinin varlığını Bizans'a hukuken kanıtlanması üzerinde durulmuştur. Ayrıca Süleyman Şah'ın Büyük Selçuklu Devletiyle girdiği mücadeleyi yenik düşmesinin ardından Ebul Kasım dönemi ve Çaka Beyliği döneminde Selçuklu-Bizans ilişkileri ele alınmıştır. Ebul Kasım döneminde Selçukluların Kios (Gemlik) limanında bir tersane kurarak deniz kuvveti oluşturma yönünde ilk ciddi faaliyetleri açıklanmıştır.

İkinci bölümde, Haçlı Seferleri döneminde Selçuklu Bizans ilişkileri ele alınmış; I. Kılıç Arslan'ın, Danişmenliler'den aldığı destekle Haçlılara karşı mücadele etmesi, Selçukluların İznik'ten Konya'ya çekilmesine yer verilmiştir. Haçlı seferleriyle, Selçuklu Türklerinin Batı Anadolu'ya doğru başlattıkları fetih hareketlerinin kesintiye uğraması üzerinde durulmuştur. Aleksios Komnenos'un Sultan Şahin Şah döneminde Akşehir mücadelesi ve Sultan Mesud'un Bizans İmparatoru Manuel'e karşı Konya savunması anlatılmaya çalışılmıştır. Bizans'ın saldırılarına karşı Anadolu Selçuklu Devleti'nin direnmesi, Bizans karşısında Anadolu'da tutunmayı başarmaları ele alınmıştır. II. Kılıç Arslan döneminde

⁶⁰Nihal Taşçı, *Anadolu Selçuklularının Batı Anadolu Politikası ve Bizans'la Münasebetleri*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Bizans'a karşı Miryokefalon Savaşı'nın kazanılmasına değinilmiştir. Türkler, bu zaferle, Bizans ordusunu imha edercesine bozguna uğratmış Malazgirt'ten sonra Türk tarihinin ikinci büyük zaferini kazanmıştır. Böylece Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşmiştir.

Üçüncü bölümde, yükselme döneminde Selçuklu Bizans ilişkileri incelenmiş, I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Bizans'a sığınması, sürgün hayatı, Konya kuşatması, Batı Anadolu'da nüfuz mücadelesi ve 1207 yılında Antalya'yı sürekli ve ısrarlı kuşatma sonucunda alarak devleti doğal sınırlarına ulaştırması üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Sultan I. İzzetin Keykavus döneminde, Sinop'u fethetmesi devletin sınırlarını bir daha değişmemek üzere kuzeyde ve güneyde denizlere ulaştırması üzerinde durulmuştur.

24- Biçim Grameri Türetme Yönteminin Anadolu Selçuklu Geometrik Bezemeleri Üzerinde Denenmesi (Örüntü Türetme Yöntemi Olarak Biçim Grameri)⁶¹/Danışman: Doç. Dr. Bilal Çolakoğlu

104 sayfadan oluşan çalışma beş bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde, çalışma ile hedeflenen tasarım düşünceleri ortaya konmuş, çalışmanın yöntemi ve kapsamı anlatılarak çalışmanın genel çerçevesi çizilmiştir.

İkinci bölümde, analiz yöntemi olarak seçilen biçim grameri türleriyle birlikte tanımlanmış, bugüne kadar bu yöntem kullanılarak yapılan çalışmalar ortaya konmuştur.

Üçüncü bölüm, üzerinde irdeleme yapılan konu hakkında genel bir bilgilendirmeyi içermektedir. Bu bağlamda geometrik bezeme konusu, en genel çerçevesiyle İslam sanatındaki yerinden başlanılarak, Türk sanatı ve oradan da Anadolu Selçuklu özeline inilerek irdelenmiştir. Geometrik bezeme ile ilgili genel bilgilendirmenin ardından, Anadolu Selçuklu dönemi geometrik bezemelerinin malzeme ve bölgesel özelliklerine ve bu dönemde yapılmış olan geometrik bezeme örneklerine yer verilmiştir.

⁶¹Aslı Bökü, *Biçim Grameri Türetme Yönteminin Anadolu Selçuklu Geometrik Bezemeleri Üzerinde Denenmesi (Örüntü Türetme Yöntemi Olarak Biçim Grameri)*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Dördüncü bölüm, biçim grameri çalışmasının yapıldığı kısımdır. Bu bölümde, Anadolu Selçuklu dönemine ait geometrik bezeme örneklerinden seçilen beş örnek, biçim grameri yöntemi ile analiz edilerek örüntülerin gramer kuralları çıkarılmıştır. Yapılan bu analiz çalışmasının ardından, çıkarılan gramer kurallarıyla türeyebilecek yeni örüntü örneklerine yer verilmiştir. Bu çalışma sonucunda biçim grameri ile örüntü türetmede iki yöntemin olabileceği öngörüsü yapılır. Çalışmada, belirlenen bu yöntemler açıklanarak örneklendirilmiştir.

Beşinci bölümde ise çalışmada ulaşılan sonuçlar açıklanarak tez çalışması tamamlanmıştır.

25- Bizans'a Sığınan Selçuklu Hanedan Üyeleri⁶²/Danışman: Doç. Dr. İbrahim Balık

117 sayfadan meydana gelen çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, iki toplum arasındaki ilişkilerinin genel seyri siyasi ve kültürel açıdan incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Türkiye Selçukluları döneminde Bizans-Türk ilişkileri, iki toplum arasındaki siyasi ilişkilerin genel seyri, Selçuklu-Bizans ilişkilerinde ilk dostane adımlar gibi konular ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Bizans'a sığınan Selçuklu hanedan üyeleri başlıklı konu kapsamında, Bizans'ı yurt tutanlar, bir süre Bizans'ta yaşayıp tekrar Türkiye Selçuklu Devleti'nin başına geçenler ve yardım talebinde bulunmak ve müttefik olmak için Bizans'a giden hanedan üyeleri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise, Bizans'a sığınmaya zorlayan faktörler kapsamında, siyasi gelişmeler, iç isyanlar, dış baskılar ve kültürel faktörler ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

⁶²Alper Denizli, *Bizans'a Sığınan Selçuklu Hanedan Üyeleri*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

26- Eskişehir'deki Selçuklu Eserleri ve Kitabeleri⁶³/Danışman: Prof. Dr. Kerim Türkmen

123 sayfadan meydana gelen çalışma, giriş, katalog ve değerlendirme olmak üzere toplamda üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; konunun tanımı, amacı ve önemi ile ilgili bilgi verilmekte ve ayrıca Eskişehir'in tarihi hakkında bir kısım bulunmaktadır.

Katalog bölümünde; Eskişehir ilindeki Selçuklu eserleri tespit edilerek bu eserler yerlerinde incelenmiştir. Bu kısımda bu eserler sınıflandırılarak yapılar hakkında bilgi verilmiştir.

Değerlendirme bölümünde; kitabeler hakkında bilgi verilmiş ve Eskişehir ilinde tespit edilen Selçuklu kitabeleri bu bilgilere göre tasnif edilmiştir.

Tezin en son kısmında ise kaynakça ve fotoğraflar bölümüne yer verilmiştir.

27- II. Kılıç Arslan Zamanında Türkiye Selçuklu Devleti'nin Dış Siyaseti (1155-1192)⁶⁴/Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ali Çakmak

152 sayfadan oluşan çalışma giriş bölümü de dahil edildiği zaman toplamda dört bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde, II. Kılıç Arslan'a kadar Selçuklu Devleti'nin durumundan bahsedilmektedir. Devletin genel durumu ile ilgili bilgiler aktarıldıktan sonra yine II. Kılıç Arslan'a kadar Selçuklu dış politikası ve buna yön veren unsurlar üzerinde durulmaktadır.

Birinci bölümde, II. Kılıç Arslan'ın tahta geçişi ve Anadolu'daki faaliyetleri genel konu olarak anlatılmaktadır. Bölüm içinde, II. Kılıç Arslan'ın tahta geçmesi, hakimiyeti ele aldığında Anadolu'nun genel durumu, Anadolu siyaseti ve Anadolu'da bulunan etnik unsurlarla olan ilişkilerine de yer verilmiştir.

⁶³Abdulhamit Avcı, *Eskişehir'deki Selçuklu Eserleri ve Kitabeleri*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

⁶⁴Rifat Dağlı, *II. Kılıç Arslan Zamanında Türkiye Selçuklu Devleti'nin Dış Siyaseti (1155-1192)*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

İkinci bölümde Selçuklu dış siyasetine değinilmiş ve burada özellikle Anadolu'da uzun zamandır hüküm süren Bizans İmparatorluğu'na yer verilmiştir. Bizans'ın Selçuklulara karşı yürüttüğü faaliyetler, izlediği politika ve diğer devletlerle Selçuklu aleyhine girilen ittifaklardan bahsedilmektedir. Bunun yanında Selçukluların da Anadolu'da birliği sağlama çabaları ve bu durumun yabancı devletlerin aleyhine meydana getirdiği gelişmelere de değinilmektedir.

Üçüncü bölümde ise II. Kılıç Arslan zamanının son dönemlerine değinilmektedir. Anadolu'da refah ve huzuru artırma faaliyetleri ile taht kavgalarının önüne geçme çabaları bu bölümde anlatılmaktadır.

28- Isparta - Antalya Arasında Yer Alan Anadolu Selçuklu Hanlarından “İncir Han”⁶⁵/Danışman: Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı

Çalışma 117 sayfa ve beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, “Giriş” adı altında, çalışmanın amacı, yöntem ve içerik ele alınmıştır.

Birinci bölümde, ticari hayat kapsamında, Anadolu Selçuklu döneminde ticaret, yollar, devletlerarası ticari olan ilişkiler, sultanların faaliyetleri gibi konular ele alınmıştır.

İkinci bölümde, İncir Han'ın tanıtılmasıyla ilgili olarak, yapının adının menşei anlatılmaktadır. Yapıyla ilgili olan, birinci ve ikinci el kaynaklardan kitabe, vakfiye, seyahatnameler, yayın ve araştırmaların incelenmelerine de bu bölümde yer verilmiştir. Yapının inşa tarihi, banisinin hayatı ve kişiliği ile ilgili bilgiler verilmiştir. Yapıdaki onarım, kullanım, kazı çalışmaları ve bugünkü durumu hakkında bilgiler, arazi çalışması sonucu çıkarılan yapının plan ve tasviri, yapıda kullanılan malzeme ve uygulaması anlatılarak süsleme programında, bezemelerin türü ve bulunduğu yerler anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, “Değerlendirme” kısmında yapı tipi olarak kervansarayın tanımı, kökeni ve uygulamalarından söz edilerek İncir Han'ın

⁶⁵Abdullah Ş. Duymaz, *Isparta - Antalya Arasında Yer Alan Anadolu Selçuklu Hanlarından “İncir Han”*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1996.

Anadolu'daki benzer plan tipindeki diğer hanlarla karşılaştırılması yapılmaktadır. Plan tipi, malzeme-teknik, süsleme öğeleri karşılaştırılarak, süslemelerin ikonografik çözümlemesine de yer verilmektedir.

Son bölümde ise yapının tanıtılması ve değerlendirilmesi verileri yer almaktadır. Bu kısımda genel bir karşılaştırmaya yönelik olarak elde edilen bulgular değerlendirilmektedir.

29- Kâmûsü'l-A'lâm'daki Selçuklularla İlgili Maddelerin Günümüz Alfabesine Dönüşümü (Son Üç Cilt)⁶⁶/Danışman: Doç. Dr. Hacı Ahmet Özdemir

168 sayfadan oluşan çalışma dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, eserin müellifi Şemseddin Sâmî'nin hayatı, görüşleri ve eserleri incelenmiştir. Bu minval üzere, dönemin tarihi olayları, düşünce hareketleri ve Şemseddin Sâmî ile aile üyelerinin tutum ve davranışları ele alınmıştır. Osmanlı Devri'ndeki önemli bir ansiklopedik eser hüviyetindeki bu kıymetli çalışmanın özelliklerine değinilmiştir.

İkinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerde *Kâmûsü'l-A'lâm*'ın ilgili ciltlerinde geçen Selçuklu tarihi ile ilgili maddelerde başlıca Selçuklu sultanları, dönemin önemli şahsiyetleri, Selçukluların iç ve dış siyasetine dair meseleler, Selçuklular tarafından fethedilen memleketler, önemli Selçuklu şehirleri, Nizamiye Medreseleri gibi konularda bilgiler verilmiştir. Bunların yanı sıra Selçukluklara bağlı olan ve Selçuklu hanedanına mensup kişilerin kurduğu Atabeklikler hakkında bilgiler mevcuttur. *Kâmûsü'l-A'lâm*'da geçen, Selçuklularla ilgili olduğu düşünülen maddelere de çalışmada yer verilmiştir.

Çalışma eserin son üç cildini kapsadığı için, Selçuklularla ilgili bilgiler konu bütünlüğü içinde verilememiştir. İlk üç ciltte yer alan ilgili diğer maddelerin tezin konusu içinde yer almaması bütünlüğü sağlayamamanın bir sebebi olarak

⁶⁶Mustafa Kırış, *Kâmûsü'l-A'lâm'daki Selçuklularla İlgili Maddelerin Günümüz Alfabesine Dönüşümü (Son Üç Cilt)*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

gösterilebilir. Bir diğer sebep ise; eserin sözlük olması hasebiyle, maddelerin alfabetik sırayla verilmesidir.

30-Konya ve Çevresinde Anadolu Selçuklu Dönemi Çinilerinde Kullanılan Bitkisel Motiflerin Dili ve Resim Eğitimi Açısından İncelenmesi⁶⁷/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tahsin Samur

104 sayfadan oluşan çalışma beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde genel olarak çalışmanın amacından, öneminden, kaynaklarından ve sınırlılıklarından bahsedilmektedir.

İkinci bölümde, çini sanatı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Çini sanatının ortaya çıkışı, çini çeşitleri ve yapım teknikleri, çini kullanım alanları, çinilerde kullanılan motifler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, Anadolu Selçuklu Devleti'ne gelinceye kadar Türklerin çini sanatıyla olan ilgileri ve çinilerde kullandıkları motiflere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, Konya ve çevresinde Selçuklu dönemi çinilerde bitkisel Motiflerin sembolik anlamları hakkında bilgiler verilmiş ve bu motiflerden örnekler verilerek açıklamalar yapılmıştır.

Beşinci bölümde, Anadolu Selçuklu dönemi çini eserlerinde kullanılan bitkisel motiflerin resim eğitimi açısından incelenmesi konusunda bilgiler yer almaktadır.

⁶⁷Mustafa Öztürk, *Konya ve Çevresinde Anadolu Selçuklu Dönemi Çinilerinde Kullanılan Bitkisel Motiflerin Dili ve Resim Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Ana Bilim Dalı, Resim - İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

**31- Medrese Tâbirinin İlk Defa Ortaya Çıkışı, Selçuklular Zamanında
Medreselerin Kuruluş Sebepleri ve Medrese Eğitimi⁶⁸/Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Zeki Atçeken**

115 sayfadan oluşan çalışma toplamda yedi bölümden meydana gelmektedir. Birincibölümde, İslâmî dönemde eğitim-öğretim ile medrese öncesi eğitim ve medrese eğitimi konusuyla giriş yapılmıştır. Medreselerin önemine ve yaygınlaştırılmasına yönelik yapılan faaliyetlere yer verilmiştir. Ayrıca İslam dini açısından medreselerin sosyal yönlerine de vurgu yapılmıştır. Devamında ise ilk medreselerin açılması konusuna değinilmiştir.

İkinci bölümde, medreselerin yapı çeşitleri hakkında bilgiler verilmektedir. Medreselerin bölümleri, buralarda bulunan odalar, belirli dersleri alanların nerelerde ders çalıştıkları vb. konularla ilgili bilgiler bu bölümde aktarılmaktadır.

Üçüncü bölümde, Beylikler dönemindeki medreseler konu edilmiştir. Anadolu'da tam anlamıyla siyasi birlik yokken bile medreselerin ne şekilde hizmet verdiğinden ve Türklere medrese kavramına verilen önemden bahsedilmektedir. Bu bölümde beylikler döneminde kurulan medreselerden örnekler de yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, bir önceki bölümde izlenen yöntem izlenerek Selçuklu medreseleri konusunda bilgiler aktarılmıştır.

Beşinci bölümde, medrese kadrosu hakkında bilgiler verilmiştir. Medreselerde ders veren kişilerin nasıl seçildikleri, maaşlarına göre nasıl isimler aldıkları ve yükselmek için izlenen yola ve yöntemlere bu bölümde değinilmektedir.

Altıncı bölümde medreselerin maddî destek kaynağı olan ve bir plân dahilinde çalışması için kurulan vakıflardan bahsedilmektedir.

Yedinci bölüm de ise, medreselerin bozulma nedenleri, bozulmada etkili olan düşünce akımları, ıslah çalışmaları konularına yer verilmiştir.

⁶⁸Şerife Özkan, *Medrese Tâbirinin İlk Defa Ortaya Çıkışı, Selçuklular Zamanında Medreselerin Kuruluş Sebepleri ve Medrese Eğitimi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Burada özellikle beşik ulemalığı olarak tabir edilen uygulamanın Anadolu Selçuklularındaki haline değinilmektedir.

32- Niğde Alaaddin Camii'nin Anadolu Selçuklu Mimarisi İçerisindeki Yeri ve Önemi⁶⁹/Danışman: Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı

Çalışma 150 sayfa ve dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde ilk olarak konu tanımlamasına gidilmiştir. Daha sonra konunun ne şekilde önem taşıdığı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Devamında ise konunun incelenmesi ve aktarılması aşamalarında takip edilen yöntemlerden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde konu hakkında araştırılan kaynaklardan bahsedilmektedir. Bu noktada elde edilen kaynakların neler oldukları ve ne derece öneme sahip oldukları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde Niğde şehrinin genel analizi hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Şehrin coğrafi konumu, yapısı vb. unsurlar aktarıldıktan sonra tarihsel süreçte hangi devletlere ev sahipliği yaptığı ve tarihsel öneminin boyutuna değinilmiştir.

Dördüncü bölümde ise çalışmanın ana konusunu oluşturan Niğde Alaaddin Camii hakkında bilgiler verilmiştir. Caminin inşası, yapı özellikleri, bölümleri, süslemeleri vb. konular hakkında bilgiler bu bölümde yer almaktadır.

33- Ortaçağ'da Denizli (Selçuklu ve İnançoğulları Dönemi)⁷⁰/Yrd. Doç. Dr. İbrahim Balık

130 sayfadan meydana gelen çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Anadolu ve Denizli yöresinin fethinin nasıl gerçekleştiği konusu

⁶⁹Mehmet Ekiz, *Niğde Alaaddin Camii'nin Anadolu Selçuklu Mimarisi İçerisindeki Yeri ve Önemi*, Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1998.

⁷⁰Mustafa Yılmaz, *Ortaçağ'da Denizli (Selçuklu ve İnançoğulları Dönemi)*, Afyon: Afyonkarahisar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

hakkında bilgiler yer almaktadır. Bölümde, Türklerin Anadolu'ya girmeleri, burayı yurt olarak görüp yerleşmeye başlamaları ve topraklarının genişletmek amacıyla yaptıkları fetihler sonucunda Denizli'ye kadar gelmeleri ile ilgili bilgilere de yer verilmektedir.

İkinci bölümde Türklerin bölgeye hâkim olmasında bölgede yerleşik halde bulunan ve muhtemelen önceki idareden hoşnut olmayıp Türk yönetimine sıcak bakan Mavrozomes ailesinin rolü üzerinde durulmuştur. Türklerin, fetih esnasında yerleşik unsurlardan da yararlandığını göstermesi açısından oldukça faydalı bir aktarımdır.

Üçüncü bölümde, Türklerin bölge hâkimiyetinden sonra oluşan siyasi yapılanmaları aktarılmıştır. Meydana gelen yeni yapılanmaların Selçuklu'ya ve Anadolu'ya olan etkileri üzerinde durulmuştur.

Son bölümde ilmi ve dini yapılanmaların nasıl olduğu konusunda bilgiler yer almaktadır.

34-Selçuklu Çini ve Keramik Sanatında İnsan Figürüne İkonografik Açıdan Bir Bakış⁷¹/Danışman: Doç. Dr. Yaşar Çoruhlu

375 sayfadan meydana gelen çalışma altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümü giriş oluşturmaktadır. Giriş bölümü kendi içinde üç alt bölüme ayrılmaktadır. Tarihi coğrafya (Selçuklular ve yayıldıkları ülkeler), tezin amacı, kapsamı, yöntemi ile Selçuklu çini ve keramik sanatının gelişiminden oluşmaktadır.

İkinci bölüm, Selçuklu çini ve keramik sanatında insan figürünün fiziksel ve ikonografik özellikleri başlığı altında Selçuklu insan figürünün İslamiyet'ten önceki kaynakları ile insan figürünün Türk - İslam devirlerindeki durumu ve Selçuklu sanatında insan figürü bölümlerini kapsamaktadır.

⁷¹Seval Usta, *Selçuklu Çini ve Keramik Sanatında İnsan Figürüne İkonografik Açıdan Bir Bakış*, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Türk - İslam Sanatları Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

Üçüncü bölüm, Selçuklu çini ve keramik sanatında insan figürlü kompozisyonlardan oluşmaktadır. Bu bölümde alt başlıklar halinde Selçuklu dönemi çini ve keramikleri üzerinde yer alan konuların başlıcaları olan taht sahneleri, karşılıklı oturan figürlerden oluşan kompozisyonlar, tek figürlerin bir araya getirilmesiyle oluşmuş kompozisyonlar, av sahneleri, eğlence konulu kompozisyonlar, hikâye konulu kompozisyonlar, savaş (mücadele) sahneleri ve diğer ikonografik konulu kompozisyonlar ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde, katalogda çalışmada kullanılan çini ve keramikler üzerinde yer alan insan figürü ile insan figürlü kompozisyonlara örnek verilen eserlerin genel tanımı yer almaktadır.

Beşinci bölümde Selçuklu çini ve keramikleri üzerinde yer alan insan figürü ve insan figürlü kompozisyonlar anlatılmıştır. Aynı devirdeki taş ve alçı, minyatür ve maden sanatları üzerindeki örnekler detaylı açıklanmıştır.

Çalışmanın son bölümünü oluşturan sonuç bölümü ise çalışmada varılan noktayı göstermektedir.

35- Selçuklu Devlet Adamlarından Celalettin Karatay'ın Türk Eğitim Sistemine Katkıları ve Eserleri⁷²/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zeki Atçeken

130 sayfadan oluşan çalışma giriş bölümüyle beraber toplam beş bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde, Türkiye Selçuklularına kadar Türk ve İslam aleminde eğitimin gelişmesi hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde Selçuklulardan önceki Türklerin eğitim - öğretim faaliyetleri hakkında bilgiler verilmekle beraber, İslam aleminde de eğitimin ne denli önemli olduğu ve bu alanda yapılan faaliyetler üzerinde durulmaktadır.

Birinci bölümde, Celâleddin Karatay'ın hayatı, devlet nezdinde bulunduğu görevleri, kişiliği ve ailesi hakkında oldukça detaylı bilgilere yer verilmiştir.

⁷²Ömer Evin, *Selçuklu Devlet Adamlarından Celalettin Karatay'ın Türk Eğitim Sistemine Katkıları ve Eserleri*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Karatay'ın doğumundan, devlet hizmetine girene kadar her türlü bilgi kronolojik olarak sıralı şekilde yer almaktadır.

İkinci bölümde, Alâeddin Keykubad, II. Gıyaseddin Keyhusrev ve üç kardeş döneminde meydana gelen siyasi olaylar ve bu olaylarda Celâleddin Karatay'ın rolü hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde Celâleddin Karatay'ın Türk Eğitim Sistemine katkıları hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler Karatay'ın eğitim hakkındaki görüş ve düşünceleri, eğitim sistemini yapılandırması, oluşturduğu medreselerde verilen eğitim ve çeşitli eğitim alanlarına katkıları şeklinde sınıflandırılmıştır.

Dördüncü bölümde ise Celâleddin Karatay'ın yaptırdığı eserler incelenmiştir. Burada sadece eğitim alanında değil her alanda ortaya koyduğu eserler hakkında bilgiler de yer almaktadır. Sonuç bölümünde de genel bir yargıya varılarak değerlendirme yapılmıştır.

36- Selçuklu Devleti'nde İsyandar⁷³/Danışman: Doç. Dr. Hasan Kurt

171 sayfadan meydana gelen çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, genel anlamda isyan tarifi verilerek isyanları oluşturan temel sebepler ve özeldede Selçuklu devletinde isyanların ortaya çıkmasına zemin teşkil eden faktörler incelenmiştir. Bu faktörler arasında dış devletler ve ülke içi etkenler üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde, Türk hakimiyet anlayışını dayanak kabul ederek saltanat makamında hak iddia eden hânedân üyelerinin sultanlara karşı giriştikleri isyanlar irdelenmiştir. Diğer adıyla taht kavgaları olan bu mücadelelerin devleti nasıl bir duruma düşürdüğü ve genel anlamda yol açtığı gerilemelerden de bahsedilmiştir.

İkinci bölümde, sultanın ölmesiyle boşalan saltanat makamına sahip olmak için yapılan mücadeleler, oynanan oyunlar ve entrikalar incelenmiştir. Bu bölümde ele alınan konu, genel anlamda, ansızın kayıplar sonucunda taht üzerinde hak iddiasında olanların yaptıkları mücadeleler niteliğindedir.

⁷³Nurullah Yazar, *Selçuklu Devleti'nde İsyandar*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Üçüncü bölümde ise, hânedân üyeleri arasında yaşanan taht mücadeleleri sırasında Selçuklu Devleti'nin zayıflamasından istifade ederek durumlarını kuvvetlendiren emirlerin isyanları araştırılmıştır. Burada ele alınan konunun özelliği, devletin güçsüzleşmesinin sadece dış mihraklar tarafından fırsat olarak değerlendirilmediği, devletin kendi içinde kendi yöneticilerinin bile bu durumu bazen fırsat olarak kullanabildiğidir.

37-Selçuklu Devrinde Ani Şehri (1064-1200)⁷⁴/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mahmut Kırkpınar

210 sayfadan oluşan çalışma giriş bölümüyle beraber toplamda üç bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde, çalışmanın önemi, amacı, metodu, içeriği ve kaynakları hakkında bilgi verildikten sonra Selçuklular'ın Anadolu'yu fethetmeden önce Doğu Anadolu'daki siyasi durum, ele alınmıştır.

Birinci bölümde, Anadolu'ya ilk Türk akınları ve bunların sonuçları, Alparslan ve oğlu Melikşah'ın Anadolu-Bizans üzerine seferi, Ani'nin fethi ve Şeddadiler döneminde Ani ele alınmıştır. Şeddadiler dönemi adı altında bir bölümlenmeye gidilmiş ve bu kısımda Şeddadilerin ortaya çıkışı, Şeddadilerin Ani'de uyguladıkları siyaset, yaptıkları imar faaliyetleri ve Ani'nin Gürcüler tarafından işgalleri ele alınmış, ayrıca Gürcü işgalleri karşısında Anadolu Türk Beyliklerinin tepkileri ve Gürcülere karşı verilen mücadeleler işlenmiştir.

İkinci bölümde ise Ani'deki mimari yapılar, bu yapılardaki sanatsal özellikler, yapılarda kullanılan malzemeler, mimari eserlerin hangi döneme ait olduğu ve kimler tarafından yapıldığı ele alınmıştır. Bununla birlikte mimari yapıların özelliklerinden hareketle o dönemin sosyo-kültürel hayatı tasvir edilmeye çalışılmıştır.

⁷⁴Avşar Yıldırım, *Selçuklu Devrinde Ani Şehri (1064-1200)*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

38- Selçuklu Dönemi Akşehir Mescitlerinin Restorasyon Sorunlarının Dört Örnekte İncelenmesi⁷⁵/Danışman: Yrd. Doç. Dr. O. Nuri Dülgerler

195 sayfadan oluşan çalışma giriş bölümüyle beraber toplamda üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm olarak ele alınan giriş bölümünde, genel anlamda çalışma tanıtılmıştır. Bu başlık altında konunun tanımı ve önemi, araştırmanın amacı ve yöntemi gibi klasik başlıklara yer vermenin yanı sıra Anadolu Selçuklu Devleti tarihi ve bu devletin genel mimari özelliklerine de yer verilmiştir.

İkinci bölümde Akşehir ve mescit kavramı genel başlığından hareketle öncelikle Akşehir tanıtılmıştır. Bu tanıtımda şehrin tarihi, coğrafi ve kültürel özelliklerine yer vermekle beraber Anadolu Selçuklu Devleti dönemi, beylikler dönemi ve Osmanlı Devleti dönemindeki durumlarında da yer verilmiştir. Bunun ardından ise mescit kavramı detaylı bir şekilde aktarılmıştır.

Son bölüm ise katalog kısmına ayrılmış ve çalışmaya konu edilen mescitlerin yapıları hakkında bu bölümde bilgiler verilmiştir.

39- Selçuklu Dönemi Alimleri (1040-1092)⁷⁶/Danışman: Prof. Dr. Erdoğan Merçil

133 sayfadan meydana gelen çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde ana hatlarıyla Büyük Selçuklu Devleti'nin ilk devrinin siyasî tarihini ele alınmaktadır. Bu ele alış noktasında amaç bu devirdeki ilmî hayatla ilgili bir kesit sunmak olarak açıklanmaktadır. Ancak bu denli geniş bir alanda yapılan çalışmanın alanı bütünüyle ve tüm beklentilere cevap verecek şekilde karşılaması beklenemez.

⁷⁵Tuğba Demirkıran, *Selçuklu Dönemi Akşehir Mescitlerinin Restorasyon Sorunlarının Dört Örnekte İncelenmesi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

⁷⁶Fatih Sürgit, *Selçuklu Dönemi Alimleri (1040-1092)*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Birinci bölümün ilk kısmında İslâm dünyasındaki ilmî faaliyetler hakkında bilgiler verilmektedir. Bu çerçevede ilim dalları ve bu dallarda yetişen önemli bilginlerin isimlerine yer verilmiştir. Birinci bölümün ikinci kısmında Büyük Selçuklu devlet adamlarının ilmî himayesi ve dini müsamahaları konusunda açıklamalara yer verilmektedir.

İkinci bölümde naklî ilimler konusuna yer verilmektedir. Bu ilim dallarında yetişen bilginlerin hayatları ve eserleri de çalışmanın sınırlarının dışına çıkılmayacak şekilde aktarılmaktadır.

Üçüncü bölümde ise aklî ilimler konusuna yer verilmektedir. Bu ilim dallarında yetişen bilginlerin hayatları ve eserleri de çalışmanın sınırlarının dışına çıkılmayacak şekilde aktarılmaktadır.

40-Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs Dönemi Kaplama Seramiklerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Günümüz Karo Endüstrisine Yansımaları⁷⁷/Danışman: Prof. Dr. Gül Özturanlı

168 sayfadan oluşan çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. Çalışma genelinde Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs dönemi kaplama seramikleri ve bu geleneksel seramik kaplamaların günümüz seramik endüstrisine yansımaları ele alınmıştır.

Birinci bölümde; kaplama seramiklerinin tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs dönemi kaplama seramikleri, dönemlerine göre; form, desen ve teknik açısından ele alınarak görsel örneklerle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

İkinci bölümde; Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs dönemi kaplama seramiklerinin dönemin mimari yapılarında kullanım alanları incelenmiştir. Söz konusu dönemlerin sivil ve dinî mimari yapılarında kaplama seramiklerinin

⁷⁷Seran Kayserilioğlu, *Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs Dönemi Kaplama Seramiklerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Günümüz Karo Endüstrisine Yansımaları*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik ve Cam Tasarımı Ana Sanat Dalı, Seramik Tasarım Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

kullanımı, iç ve dış mekânda olmak üzere, ayrı başlıklar altında örneklendirilmiştir.

Üçüncü bölümde; Türk ve İspanyol seramik karo firmalarının ürünleri başta olmak üzere, günümüz seramik karo endüstrisinde yer alan geleneksel kaynaklardan beslenerek tasarım ve üretimleri gerçekleştirilen karolar; form, desen ve teknik açısından, orijinal kaynakları ile ilişkilendirilerek örneklendirilmiştir.

41- Selçuklular Devrinde Hükümlanlık Anlayışı ve İmgesi⁷⁸/Danışman: Prof. Dr. Gülay Ögün Bezer

125 sayfadan oluşan çalışma iki bölümden meydana gelmektedir. Türklerde İslâmiyet öncesi hükümlanlık anlayışı ve imgesi genel konu başlığı altında Türklerde hükümdarlık anlayışının temelleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu konuda Türklerde hakimiyet kaynağı, bunun ilahi kaynakları ve Türklerde hakimiyetin yayılışı gibi konulara yer verilmektedir.

İkinci bölümde, Türklerde İslâmiyet sonrası hükümlanlık anlayışı ve imgesi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bunun yanı sıra, Karahanlılar devrinde hükümlanlık anlayışının dönüşümü, Selçuklular devrinde hükümlanlık anlayışı ve imgesi, diğer Selçuklu hanedanlarında merkeziyetçilik çabaları, Selçuklular devrinde İslâm inancının Kut anlayışında yol açtığı değişim gibi konulara yer verilmektedir.

⁷⁸Mehtap Yurdusevdi, *Selçuklular Devrinde Hükümlanlık Anlayışı ve İmgesi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

**42- Selçuklular Döneminde Azerbaycan⁷⁹/Danışman: Yrd. Doç. Dr.
Erol Kürkçüoğlu**

128 sayfadan meydana gelen çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak Azerbaycan'ın Selçuklu hakimiyetine girmeden önceki tarihi ve siyasi durumu hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde, X. yüzyıla kadar Azerbaycan'a yapılan Türkmen göçleri ve Buna paralel olarak Selçukluların bu göçmen Türkmenleri kendi lehine kanalize etmeleri işlenmektedir.

Üçüncü bölümde ise Tuğrul-Çağrı Beyler ile Alparslan ve Melikşah'ın Kafkasya siyaseti ve bu bağlamda Azerbaycan fetihleri teferruatlı olarak verilmeye çalışılmıştır. Alanındaki nadir çalışmalardan olduğu cihetiyle kıymetlidir.

**43- Selçuklular Döneminde Gayr-i Müslimler⁸⁰/Danışman: Prof. Dr.
Nadir Özkuyumcu**

Çalışma toplamda 126 sayfadan, iki ana bölümden meydana gelmektedir. İslam toplumunda gayr-i Müslimlerin hukuki statülerini, sosyal hak ve güvencelerini ve İslam devletine karşı ne gibi vazifelerinin olduğu hakkında giriş bölümünde kapsamı belirleyici nitelikte bilgiler yer almaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünü oluşturan “Selçuklulardan Önce Anadolu'nun Siyasi ve Kültürel Yapısı” kısmında ise Anadolu'nun siyasi ve dini kısa tarihi ile Selçuklu fetihlerinden önce bölgenin demografik yapısı üzerinde durulmaktadır.

“Selçuklu Hakimiyeti Altında Gayri- Müslimler” başlığını taşıyan ikinci bölümde bölgeye yapılan ilk Türk akınları ve bu akınlar karşısında bölge halkının ilk tepkileri, Türk fethini kolaylaştıran sebepler ve tezin ana hedefini oluşturan Selçuklu hakimiyetinde yaşayan gayr-i Müslimlerin siyasi, hukuki, idari, ticari ve

⁷⁹Cem Tüysüz, *Selçuklular Döneminde Azerbaycan*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1997.

⁸⁰Hasan Alevnur, *Selçuklular Döneminde Gayr-i Müslimler*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

iktisadi hayatları üzerinde durulmuş, örnek teşkil etmesi açısından gayr-i Müslimlerin yoğun olarak yaşadığı Anadolu'daki bazı şehirler hakkında da bilgiler verilmiştir. Selçuklular döneminde yaşamış gayr-i Müslimlerin, Müslüman idarecilerle temasları, halk ile olan iletişimleri ve bu iletişimin en güzel örneklerinden biri olarak karşılıklı yapılan evlilikler anlatılmıştır. Yeri geldiğinde gayrimüslimler ile Müslümanların aynı orduda omuz omuza mücadele ettiği de yine tezin bu kısmında belirtilmiştir ki birlikte yaşama kültürüne iyi örnek teşkil etmesi bakımından önemlidir.

44- Selçuklular Zamanında Kayseri'de İlmî ve Kültürel Faaliyetler⁸¹/Danışman: Prof. Dr. Mikail Bayram

180 sayfadan oluşan çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde Selçuklular Zamanında Kayseri'nin Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Yapısı başlığı altında, Kayseri'nin Danişmendliler tarafından fethi ile giriş yapılmaktadır. Fetih esnasında meydana gelen olaylar, fetih öncesinde sosyal hayat gibi konulara bu başlık altında yer verilmektedir. Daha sonra Danişmendliler ve Selçuklular dönemlerindeki siyasi, ticari, sosyal ortam açıklanmaktadır. Burada verilen bilgiler daha önce önceki bilgilerle paralellik göstermekte ve bu şekilde bir kıyaslamaya imkan sağlamaktadır.

Selçuklular Zamanında Kayseri'de Bilimsel ve Kültürel Ortam başlıklı ikinci bölümde Kayseri'de dini, tasavvufi ve ilmi yapılanma, kültürel yollar ve kültürel şahsiyetler hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde Kayseri'nin din ve bilim alanında nasıl bir işleyişe sahip olduğuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Selçuklular Zamanında Kayseri'de Bilimsel ve Kültürel Kurum ve Kuruluşların anlatıldığı üçüncü bölümde ise Gevher Nesibe Darü'ş-şifası ve Medresesi, Ahilik ve Bacı Teşkilâtı, Evhadiyye Hareketi ve son olarak da diğer medreseler hakkında bilgi verilmektedir. Bu kurumların işleyişleri ve toplumsal önemleri hakkında da kısmi bilgilere yer verilmiştir.

⁸¹Dilber İlimli Usul, *Selçuklular Zamanında Kayseri'de İlmî ve Kültürel Faaliyetler*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

45-Selçuklularda İç Güvenlik⁸²/Danışman: Yrd. Doç. Dr. İbrahim Balık

114 sayfadan oluşan çalışma giriş bölümü haricinde üç ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, Selçuklulara kadar Türklerde iç güvenlik konusu adı altında ilk Türk devletlerinden Selçuklulara kadar iç güvenlik konusu ve bunun kapsamından bahsedilmektedir. Güvenlik için oluşturulan yapılar ve bunların işleyişlerinden bahsedilmektedir. Devamında ise Selçuklularda iç güvenlik ve iç güvenlik görevlilerinden bahsedilmektedir. Bu görevliler içinden, bir nevi Zabıta görevini yerine getiren muhtesiplerden özellikle bahsedilmektedir. Muhtesibin görevleri, bu görevlilerin asayişi ve güvenliği sağlamadaki rolleri ile ilgili bilgiler çalışmanın birinci bölümünü oluşturmaktadır.

İkinci bölümde Selçuklu Devleti'nin toprak sistemi ve bunun iç güvenlikle olan alakasından hareketle ikta sistemi anlatılmaktadır. Selçuklularda iktâsistemi ve bu sistem içerisinde sipahilerin iç güvenliği sağlamadaki rolleri konusunda detaylı bilgiler bu bölümde yer almaktadır.

Üçüncü bölümde de, Selçuklularda Ahi Teşkilatı ve bu teşkilatın iç güvenliği sağlamadaki rolleri konusu işlenmiştir. Ahilerin toplumsal birlik ve beraberliği sağlama konusundaki rollerine de burada değinilmektedir.

46-Sivas'daki Selçuklu Medreselerinin Taş Bezeme Düzenleri⁸³/Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali Bayhan

Toplamda 287 sayfadan oluşan çalışma giriş bölümüyle beraber beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm olarak değerlendirilen giriş bölümünde, konunun önemi ve amacı, kaynak ve araştırmalar, materyal ve yöntem gibi konulara değinilmektedir.

⁸²Salim Kalyoncuoğlu, *Selçuklularda İç Güvenlik*, Afyon: Afyonkocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

⁸³Şükriye Karadaş, *Sivas'daki Selçuklu Medreselerinin Taş Bezeme Düzenleri*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2002.

İkinci bölümde, çalışmaya konu edilen Sivas şehri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bölümde Sivas şehrinin coğrafi konumu ve tarihçesi ile ilgili kısa bilgiler aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde, Türklerde oymacılığın tarihi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde Karahanlılar, Gazneliler ve Büyük Selçuklular gibi devletlerde oyma sanatının gelişimi örneklendirildikten sonra Anadolu'da bu sanatın genel gelişimi hakkında da bilgiler yer almaktadır.

Dördüncü bölüm, katalog bölümü olarak ayrılmıştır. Sivas şehrinde bulunan ve oymacılığın tipik örneklerinin görüldüğü yapıların fotoğraflarına bu bölümde yer verilmektedir.

Son bölümde ise karşılaştırma ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

47- Sultan III. GıyaseddinKeyhüsrev Devri Selçuklu Tarihi (1266-1284)⁸⁴/Danışman: Prof. Dr. Ali Öngül

Çalışma 89 sayfa ve dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, Anadolu'ya yapılan akınlar, Anadolu'nun durumu, Anadolu'nun Türkleşmesi süreci ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin kuruluş süreci ele alınmıştır.

İkinci bölümde, Sultan III. GıyaseddinKeyhüsrev'in Tahta çıkıncaya kadarki hayatı, tahta çıkışı, Saltanatının ilk yıllarında aldığı eğitimler ve onun zamanında devlet makamlarında görevli kimseler ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, Sultan III. GıyaseddinKeyhüsrev'in Saltanat Dönemi ele alınmıştır. 1266-1284 yılları arasını kapsayan bu süreçte devlet makamları arasındaki ilişkiler, ülke içersindeki karışıklıklar, çatışmalar ve isyanlar, diğer devletlerle olan ilişkiler, seferler, savaşlar, yönetimdeki değişimler ve bu süreç içersinde Anadolu'nun durumu gibi konular incelenmiştir.

⁸⁴Senem Yıldırım, *Sultan III. GıyaseddinKeyhüsrev Devri Selçuklu Tarihi (1266-1284)*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Dördüncü bölümde ise III. GıyaseddinKeyhüsrev'in Saltanattan azli ve öldürülmesi ile birlikte dönemin sonu ele alınmış, bu dönemde yapılan mimari çalışmalar ile sultanın şahsiyetine de kısaca değinilmiştir.

48- Sultan Sencer Devri Selçuklu Dış Siyaseti H. 512-552 / M. 1118-1157⁸⁵/Danışman: Doç. Dr. H. Hüsnü Koyunoğlu

Çalışma 125 sayfadan ve yedi bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm giriş bölümü olup konu ile ilgili elde edilen kaynakların değerlendirilmesi, konunun niteliği ve önemi gibi konulara bu bölüm altında yer verilmiştir.

İkinci bölümde, Selçukluların tarih sahnesine çıkışları, devletin kuruluşu, Sultan Sencer dönemine kadar takip edilen genel dış politika konularına yer verilmiştir.

Üçüncü bölüm özel anlamda Sultan Sencer konusuna ayrılmıştır. Sencer'in doğumu ve çocukluğu, Sencer'in meliklik dönemi, Sencer'in meliklik döneminde takip ettiği genel dışpolitika, Save Savaşı, Sencer'in Selçuklu sultanı olması gibi konulara bu bölümde yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, Irak Selçuklu Devleti'nin hukuki statüsü, tâbi Irak Selçuklu Devleti'nde meşrû hükümdar Mahmud'a karşı ilk isyanlar ve metbû sultan Sencer'in tutumu, Sultan Sencer'in Irak Selçuklu Devleti'nin iç işlerine müdahalesi, Halife Müsterşid ile Selçuklu Beyi Tuğrul mücadelesi ve Sultan Sencer'in tutumu, Abbasi Halifesinin hukuki statüsü, Sultan Sencer'in I. Irak Seferi gibi konulara yer verilmiştir.

Beşinci bölümde, Sultan Sencer dönemi Büyük Selçuklu Devleti'nin Doğu siyaseti, Sultan Sencer'in tâbi Karahanlılar Devleti ile münasebetleri, Sultan Sencer'in tâbi Gazneli Devleti ile münasebetleri, Sultan Sencer'in Gazne'de geçirdiği bir yıl içindeki faaliyetleri ve Behram Şah ile münasebetleri, Sultan Sencer'in Harzemşahlar Devleti ile münasebetleri, Katvan Savaşı ve

⁸⁵Fikret Zerkaya, *Sultan Sencer Devri Selçuklu Dış Siyaseti H. 512-552 / M. 1118-1157*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, İslam Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

KatvanSavaşı sonrası Harzemşah Atsız'ın faaliyetleri ve Sultan Sencer'in tutumu gibi konulara yer verilmektedir.

Altıncı bölümde, Oğuz isyanı ile ilgili bilgiler, yedinci bölümde ise Sultan Sencer döneminde Büyük Selçukluların Kafkasya siyasetine yer verilmiştir.

49- Suyûti'nin "TarihulHulafa" Adlı Eserine Göre XI. ve XIV. Yüzyıllarda Selçuklular (Çeviri - Değerlendirme)⁸⁶/Danışman: Prof. Dr. İlhan Erdem

164 sayfadan meydana gelen çalışma Suyûti'ye ait olan bir eserin çevirisidir. Çalışmada ilk olarak çevirisi yapılan eser tanıtılmıştır. Suyûti'nin "Tarihu'l-Hulafâ" adlı eseri, XVI. yüzyılın hemen başlarında yazılmış olan Arapça bir eserdir ve konusunu, isminden de anlaşılabilceği gibi, Hz. Muhammed'in vefatından itibaren H. 886/M. 1481 yılına kadar tüm halifelerin kapsamlı bir özet şeklinde yazılmış olan tarihleri oluşturmaktadır. Kronik tarzda yazdığı bu eserinde Suyûti, özellikle Halife Mu'tasım ve Vâsık dönemlerinden itibaren Türklerden de haber vermektedir.

Ancak, Selçuklular'ın ilk kez ortaya çıkışları ya da hanedanın kurucusu olan Dukak oğlu Selçuk'un kendisine dair herhangi bir bilgi vermemektedir. Öyle ki, bu konunun en önemli kaynağını oluşturan ve Halife Muktedir Bi'llah'ın İtil Bulgarları'nın lideri Yıltavar (*İlteber*) Almış'ın isteği üzerine 921-22 yılında onlara gönderdiği heyette bulunan İbnFadlan'ın şahsi izlenimlerine dayanarak yazdığı ve Oğuz Türklerinin yanı sıra Volga Bulgarları, Başkırtlar, Hazarlar ve Ruslar gibi diğer kuzey halkları hakkında da çok değerli bilgiler sunduğu "*Rihle*" adlı eserinden bahsetmez bile.

Fakat, XI. yüzyıldan itibaren, özellikle Halife el-Kâimbi'Emri'llah (1031-1075) döneminden başlayarak, Selçuklulardan bahsetmekte ve onların Abbâsi halifeleri ile olan ilişkilerinden haber vermektedir. Özellikle yer verdiği isimse Tuğrul Bey'in kendisidir. Bu sebeple, çalışmaya eserin Halife el-Kâdir

⁸⁶Onur Özatağ, *Suyûti'nin "TarihulHulafa" Adlı Eserine Göre XI. ve XIV. Yüzyıllarda Selçuklular (Çeviri - Değerlendirme)*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

bi'llah(991-1031) döneminden itibaren, Halife el-Mustakfi'nin (1302-1340) iktidar döneminin sonunda kadar olan kısmı da dahil edilmiştir. Ayrıca bu bölümde, Mısır'da Memlûkler'in siyasi otoritesi altında halifeliklerini sürdüren Mısır Abbâsileri'ne de değinilmektedir. Her ne kadar eser, Büyük Selçuklu Devleti ya da Anadolu Selçuklu Devleti'ne ilişkin daha önceden bilinmeyen bir konuyu ortaya çıkarmasa da, yazarın konuya Sünni-Abbâsi taraflı olan bakış açısını doğrudan yansıtmaması bakımından önemlidir ve günümüze kadar da ülkemizde ele alınmamış ve dilimize çevrilmemiştir.

Bunun yanı sıra, eser sadece siyasi tarih nitelikli bir kronik niteliğini taşımamaktadır. Yazar, yıllara göre ele aldığı siyasi olayların yanı sıra, çeşitli hikayeleri de esere katmış ve bunun yanı sıra pek çok şiire de yer vermiştir. Depremler, ilginç astronomik olaylar, iklime ve hava durumuna bağlı çeşitli yerel felaketler, kıtlıklar ve fiyat hareketleri de eserde kendine yer bulmuştur. Bu yönüyle eser VII. ve XV. yüzyıllar arasındaki geniş bir zaman diliminde kültür tarihine ilişkin ip uçlarına da yer vermektedir.

50- Türkiye Selçukluları Dönemi Taht Mücadeleleri (1075-1308)⁸⁷/Danışman: Yrd. Doç. Dr. AbdurrahimTufantoz

91 sayfadan oluşan çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, konu kapsamına uygun olarak kuruluş döneminde meydana gelen taht mücadelelerinden bahsedilmektedir. Bu bağlamda kuruluş dönemi hanedan üyeleri ve bunlar arasında yaşanan taht mücadelelerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde, devletin büyümesiyle birlikte gelişen imkanlar ve bu yönde meydana gelen taht kavgalarından bahsedilmektedir. Dönemin hanedan üyeleri arasında meydana gelen taht kavgalarının yanı sıra meliklerin de mücadelelere katılmaları ve mücadelelerin devlet açısından meydana getirdiği sonuçlara değinilmektedir.

⁸⁷Mehmet Şükrü Velioğlu, *Türkiye Selçukluları Dönemi Taht Mücadeleleri (1075-1308)*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Üçüncü bölümde ise zayıflamaya başlayan devletin bu dönemde maruz kaldığı taht kavgaları ve bunların devleti bu zor durumunda nasıl etkilediğine değinilmiştir.

51- Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar⁸⁸/Danışman: Prof. Dr. Feda Şamil Arık

Çalışma 112 sayfa ve giriş bölümüyle beraber toplam dört bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde konuya giriş babında Anadolu'ya yapılan göçler, fetih hareketleri ve yerleşme faaliyetlerinden bahsedilmektedir.

Birinci bölümde, çalışmanın ana konusu olan Karamanlılar hakkında bilgiler yer almaktadır. Karamanlıların menşei, isimlerinin kökeni, Babailer İsyanı ile olan ilişkileri ve kuruluşlarında rol oynayan NureSûfi hakkında bilgiler verilmektedir.

İkinci bölümde Karamanlıların Anadolu üzerindeki faaliyetlerde aldığı rollerden bahsedilmektedir. Bu bağlamda bahsi geçen dönemde yönetime gelen hükümdarlar ve bunların dönemlerinde meydana gelen siyasi olaylardan bahsedilmektedir.

Üçüncü bölümde, devletleşen Karamanlıların bu süreçteki kurumsallaşmaları ve oluşturulan kurumlarla ilgili bilgiler yer almaktadır. Ayrıca Karamanlıların iktisadi ve ticari hayatları ile ilgili detaylı bilgiler verilmiştir. Son olarak genel anlamda devletlerin somut simgeleri olan mimari konusuna değinilmiş ve ortaya konan mimari eserler hakkında örnekler verilmiştir.

⁸⁸Mehmet Ali Bozkuş, *Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

52- Türkiye Selçukluları Mutfağı⁸⁹ /Danışman: Prof. Dr. Eşref Buharalı

Çalışma 133 sayfa ve beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Selçuklu mutfağında kullanılan aletlere yer verilmiştir. Aletler tek tek tanıtılarak her birinin hangi amaçla veya hangi yemeğin yapımında kullanıldığından bahsedilmiştir.

İkinci bölümde kullanılan besin malzemelerine yer verilmiştir. Burada ilk olarak tahıllar tanıtılmış ve Anadolu coğrafyasından elde edilen tahılların mutfakta ne şekilde kullanıldığından bahsedilmiştir. Devamında baklagiller, sebzeler, meyveler, hayvansal ürünler ve unlu mamuller de tanıtıldıktan sonra baharatlar ve bu baharatların kullanım alanlarından bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde, Selçuklu mutfağına has yemeklerden bahsedilmiştir. Yemeklerin isimleri, yapılış şekilleri ve bu yemeklerde kullanılan malzemelere de bölüm içinde yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, tatlılardan bahsedilmiş ve yapılış şekilleri anlatılmıştır. Beşinci bölümde, içecekler konusuna yer verilmiştir. Son bölümde ise mutfak elemanları ve görevlerinden bahsedilmiştir.

53- Türkiye Selçukluları ve Beylikler Devrinde Kayseri’de Kültürel Hayat⁹⁰/Danışman: Doç. Dr. Mustafa Demir

Çalışma 203 sayfadan ve üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Kayseri’nin Türk hâkimiyetine geçişinden itibaren şehirleşme süreci ele alınmış, şehrin nüfusu, mahalleleri, mahallelerin etnik ve dini durumu, yerleşim açısından önemli unsurlar, Kayseri’nin yerleşim açısından hususiyetleri ve mimari eserleri konuları işlenmiştir.

⁸⁹Eralp Erdoğan, *Türkiye Selçukluları Mutfağı*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

⁹⁰Şenay Yanar, *Türkiye Selçukluları ve Beylikler Devrinde Kayseri’de Kültürel Hayat*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

İkinci bölümde ise sosyal hayatın unsurları olarak meslekler, günlük yaşam, düğün ve eğlenceler, cenaze töreni ve matem, giyim kuşam, sofraya kültürü, dini yaşam ve tarikatlar hakkında bilgi verilmiştir.

Son bölümde ise Kayseri’de Selçuklular döneminde meydana gelen bilim ortamı, Kayseri kültür hayatına katkıda bulunan önemli kişiler, o devirde Kayseri’de yazılan eserler, eğitim hayatı, mimari yapıların sanatsal özellikleri ile yapılarda kullanılan malzemeler üzerinde durulmuş son olarak da Kayserili mimarlardan bahsedilmiştir.

**54- Türkiye Selçuklu Toplumunda Kadın (XI-XIV. yy)⁹¹/Danışman:
Prof. Dr. Gülay Öğün Bezer**

Çalışma 194 sayfadan ve beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde kadının genel anlamda toplumda nasıl bir yeri olduğu konusunda bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda istilalarda ve savaş durumlarında kadının yeriyle ilgili bilgiler aktarılmıştır.

İkinci bölümde, kadının gündelik yaşamdaki yerinden bahsedilmektedir. Bu bölümde, kadının evdeki durumu, mutfak işleri, çocuk bakımı, ev dışındaki yaşantısı, eğitim – öğretim, evliliği, evlilik öncesi hazırlıkları konularına da yer verilmektedir.

Üçüncü bölümde kadın ekonomik açıdan ele alınmaktadır. Bu bölümde kadının iş yaşamında ve meslek hayatında ne şekilde yer aldığından bahsedilmektedir.

Dördüncü bölümde, kadının kültürel hayattaki rolünden bahsedilmektedir. Kültür ve sanat yaşamında, edebiyat ve müzikte kadının nasıl rol aldığıyla ilgili bilgilere yer verilmektedir.

Beşinci bölümde, kadının dini hayattaki rolüne değinilmektedir.

⁹¹Sedat Biçak, Türkiye Selçuklu Toplumunda Kadın (XI-XIV. yy), İstanbul:Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Türk toplumunda kadın ve kadına verilen önem hemen hemen her çalışmada vurgulansa da kadınlara ayrılan müstakil bir çalışma örneği olması bakımından çalışma büyük bir boşluğu doldurmaktadır.

SONUÇ

Devletlerin birbirinin devamı olduğu düşüncesinin bir delili de, insanların hadiseleri bir yerlere not etme alışkanlığını geliştirmesiyle başlayan ve Osmanlı Devleti'nde "vakanüvislik" olarak adlandırılan tarih yazıcılığıdır. Tarih yazıcılığı zamanla devletlerin yaşadıkları dönemlerdeki faaliyetleri not etme şeklinde başlamıştır. Daha sonrasında ise hanedanın devamında yer alan bireylere, geçmişte yaşanan olaylardan ders almaları için birer nasihat eseri olması amacı ile yazılmıştır.

Tarihte yaşanan olayların sebep ve sonuçlarının benzerliği, devletlerin geçmişlerine yönelerek yaşananlardan ders almalarını gerekli kılmaktadır.

Türk tarihinde Orhun Kitabeleri'yle en bariz şekilde görülen açık nasihatname türündeki eserler, zamanla daha bilimsel çalışmalar haline dönüşmüş ve savaş taktiklerinden, mutfak usullerine kadar kültürel miras aktarımı halini almıştır.

Bu alanda yapılan faaliyetler geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Ancak Cumhuriyetin ilanından sonra tarih alanında yapılan girişimler ve Türklerin geçmişlerine yönelik yapılan araştırmalar günümüze kadar sürse de bu alanda yeterli çalışmaların olduğundan bahsetmemiz mümkün değildir. Çalışmamızda da görüleceği üzere daha önce yapılan çalışmaların birçoğu birbirini tekrar eder mahiyette eserlerdir denilebilir. Burada vurgu yapılan esas durum çalışmaların konu anlamında da birbirini takip etmelerinin yanı sıra metod benzerliği de göstermeleridir.

Bu döneme kadar yapılan çalışmalar tek elden çıkmışçasına birbirine benzeyen ürünlerdir. Ayrıca çalışmalarda izlenen yol, yöntem vb. araştırma şekillerinin benzerliği de bunların tek tip bir eğitimin ürünü olduğunu ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle farklı bir düşünce veya yaklaşım sergileyen birey

sayısı gayet azdır. Ancak bahsi geçen eksikliğin bireysel olmaktan ziyade sistemden kaynaklanan genel bir problemin ürünü olduğunun da altını çizmek gerekmektedir.

Yine bu konuda bireysel anlamda yapılabilecek işler olmakla beraber genel anlamda da yapılabilecekler vardır. Araştırma yapacak olan bireylerin giderlerinin karşılanması, araştırma alan/konuları ile ilgili bireylere materyaller sağlanması vb. bunlardan sadece bazılarıdır. Son zamanlarda yeterli olmasa da projeler ile bu destekler yapılmaktadır. Yüksek Öğretim Kurumunun Ulusal Tez Merkezinin daha aktif hale getirilip, akademisyenlerce yapılan çalışmaların bütününe, hiç olmasa özetlerinin burada paylaşılması faydalı olacaktır.

Gerek toplum, gerekse ülke olarak tarihimizde gizli kalmış değerlerimizin aydınlatılmasının milli şura katkılarının farkında olarak hareket etmemiz, bizden önceki toplumların yaşadığı acı tecrübelerden ders çıkarıp, bu tarz olaylara maruz kalmamak için birlikte yaşama tecrübesi açısından Selçuklu örneğinden istifade etmemiz mutlu geleceğe ulaşma sürecini daha da hızlandıracaktır.

KAYNAKÇA

- ADALIOĞLU, Hasan Hüseyin, *Büyük Selçuklu Devleti ile Abbasi Halifeliği Münasebetleri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1996.
- AĞIRNASLI, Nilay, *Selçuklu Hükümdarlarının Başkomutanlık Özellikleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- ALADAĞ, İrfan, *İlk İslâmî Dönemlerde Maraş (İlk Fethinden Selçukluların Gelişine Kadar)*, Kars: Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- ALEVNUR, Hasan, *Selçuklular Döneminde Gayr-i Müslimler*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- ALGAN, Nusret, *Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisi Taş Yüzey Süslemelerinin İncelenmesi ve Seramik Yorumları*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Ana Sanat Dalı, Sanatta Yeterlik Tezi, 2008.
- ARITAN, Ahmet Serim, *Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Sanat Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1992.
- ASLAN, Şenay, *Türk Mimari Süsleme Sanatlarında Mitolojik Kaynaklı Hayvan Figürleri (Orta Asya'dan Selçuklu'ya)*, İstanbul:Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2010.

- AVCI, Abdulhamit, *Eskişehir'deki Selçuklu Eserleri ve Kitabeleri*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- AYÖNÜ, Yusuf, *Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308)*, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2007.
- BAL, Mehmet Suat, *II. İzzeddin Keykavus Dönemi (1246-1262)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi, 2004
- BATMAZ, Şakir, *Türkiye Selçuklularında İktisadi Yapı*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994.
- BEDİRHAN, Yaşar, *Kafkasya ve Büyük Selçuklu Devleti'nin Kafkasya Politikası*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1999.
- BİÇAK, Sedat, *Türkiye Selçuklu Toplumunda Kadın (XI-XIV. yy)*, İstanbul:Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- BOLEKEN, Zeki, *Anadolu Selçuklu Başkentinde Dini Mimaride Devşirme Malzeme Kullanımı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- BOZKUŞ, Mehmet Ali Bozkuş, *Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- BÖKÜ, Aslı, *Biçim Grameri Türetme Yönteminin Anadolu Selçuklu Geometrik Bezemeleri Üzerinde Denenmesi (Örüntü Türetme Yöntemi Olarak Biçim Grameri)*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

- BULUT, Ersin, *Anadolu Selçuklu Devleti Zamanında Kurulan Sosyal Müesseselerin Devlet Yönetimine Etkileri*, Kars: Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- ÇAKMAK, Ali, *Türkiye Selçuklularında Zirai Hayat*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- ÇATAL, Yasemin, *Anadolu Selçuklu Devleti'nde III. GıyaseddinKeyhüsrev Dönemi (1266-1284)*, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- ÇEKER, Semih, *Anadolu Selçukluları Zamanında Gelişen Fütüvvet Teşkilatı ve Bu Teşkilatın Halkın Eğitimine Olan Katkıları*, Konya:Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- ÇEVİK, Adnan, *Sultan Muhammed Sultan Süleymanşah Sultan Arslanşah Devrinde Irak Selçukluları Tarihi (548-572/1153-1176)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1995.
- DAĞLI, Rifat, *II. Kılıç Arslan Zamanında Türkiye Selçuklu Devleti'nin Dış Siyaseti (1155-1192)*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- DAYANDI, Ahmet, *Alparslan Zamanında Büyük Selçuklu Devleti'nin Dini Siyaseti*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- DEMİRKIRAN, Tuğba, *Selçuklu Dönemi Akşehir Mescitlerinin Restorasyon Sorunlarının Dört Örnekte İncelenmesi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

- DENİZLİ, Alper, *Bizans'a Sığınan Selçuklu Hanedan Üyeleri*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- DENKNALBANT, Ayşe, *Anadolu Selçuklu Kervansaray Mescitleri*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- DUMAN, Ülkü, *Anadolu Selçukluları Devrinde Amasya Şehri*, Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Çağ Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- DURŞUN, Şükrü, *Anadolu Selçukluları Dönemi Kayseri Türbelerinde Taş Süslemeciliği*, Konya:Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- DUYMAZ, Abdullah Ş.,*Isparta - Antalya Arasında Yer Alan Anadolu Selçuklu Hanlarından "İncir Han"*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1996.
- EKİCİ, Kansu, *Anadolu Selçuklu Devleti'nde Üç Kardeş Devri (1246-1266)*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- EKİZ, Mehmet, *Niğde Alaaddin Camii'nin Anadolu Selçuklu Mimarisi İçerisindeki Yeri ve Önemi*, Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1998.
- El-Câhiz, *Hilâfet Ordusu Menkıbeleri ve Türklerin Faziletleri*, Çev. Ramazan Şeşen, İstanbul: Yıldız Yayıncılık, 2. Baskı, 2002.
- ERDOĞAN, Eralp, *Türkiye Selçukluları Mutfağı*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- ERKOÇ, Ufuk, *Son Irak Selçuklu Sultanı III. Tuğrul ve Zamanı(1177-1194)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk

Tarihi Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

ERTUĞRUL, Ali, *Anadolu Selçukluları Devrinde Yazılan Bir Kaynak:Niğdeli Kadı Ahmed'in El-Veledü's-ŞefikVe'l-Hâfidü'l-Halîk'iCilt I*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2009.

EVİN, Ömer, *Selçuklu Devlet Adamlarından Celalettin Karatay'ın Türk Eğitim Sistemine Katkıları ve Eserleri*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

GÖKŞEN, Ali, *Anadolu Selçuklu Devleti ve Beylikler Döneminde Çorum Şehri*, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

GÖRÜR, Muhammet, *Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde Aksaray Şehri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1991.

GÜN, Recep, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Yazı Kullanımı*, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1999.

GÜNDÜZ, Sema, *Osmanlı Beyliği Mimarisinde Anadolu Selçuklu Geleneği*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2006.

İLİMLİ USUL, Dilber, *Selçuklular Zamanında Kayseri'de İlmi ve Kültürel Faaliyetler*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

İSKENDERZADE, Lale, *Anadolu Selçuklu Saray Çinilerinde İnsan Figürü*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2010.

KAÇMAZ, Ömer, *Tacü'l-ÂrifinSeyyidEbû'l-Vefâ'nın Tarihsel Yaşamı, Vefâilik Hareketinin (Tarikatının) Anadolu Selçuklu Devleti'nin Yıkılışında ve*

Osmanlı Beyliği'nin Kuruluşundaki Önemi ve Ebü'l-Vefâ Menâkıb-Nâmesi'nin Edisyon-Kritik Metni, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

KALYONCUOĞLU, Salim, *Selçuklularda İç Güvenlik*, Afyon: Afyonkocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

KANCURA, Hamza, *Türkiye Selçuklu Devleti'ndeki Siyasî ve Ticarî Gelişmeler (1192-1220)*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

KARA, Seyfullah, *Anadolu Selçuklularında Din ve Din Kurumları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2002.

KARADAŞ, Şükriye, *Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisinde Bitkisel Bezeme Unsurları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2011.

KARADAŞ, Şükriye, *Sivas'daki Selçuklu Medreselerinin Taş Bezeme Düzenleri*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2002.

KARAOĞLU, Mehmet Cevat, *Büyük Selçuklu Devleti Vezirleri*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

KAYA, Pınar, *Büyük Selçuklular Döneminde Bâtınîler İle Yapılan Mücadeleler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

KAYSERİLİOĞLU, Seran, *Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs Dönemi Kaplama Seramiklerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Günümüz Karo Endüstrisine Yansımaları*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik ve Cam Tasarımı Ana Bilim Dalı, Seramik Tasarım Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

- KIRAÇ, Mustafa, *Kâmûsü'l-A'lâm'daki Selçuklularla İlgili Maddelerin Günümüz Alfabesine Dönüşümü (Son Üç Cilt)*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- KOCA, Salim, *Türk Kültürünün Temelleri, C II*, Ankara: Başkent Matbaacılık, 2. Baskı, 2003.
- MENEKŞE, Ömer, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Yükseliş Devri Fakihleri (1063-10920)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslam Hukuku Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1992.
- ÖRGEN, Ezgi, *Büyük Selçuklu Dönemi Turkuaz Sırlı Seramiklerinin Özellikleri Ve Turkuaz Sırlı Yeni Seramik Tasarımları*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- ÖZATAĞ, Onur, *Suyütü'nin "TarihulHulafa" Adlı Eserine Göre XI. ve XIV. Yüzyıllarda Selçuklular (Çeviri - Değerlendirme)*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- ÖZCAN, Koray, *Anadolu'da Selçuklu Dönemi Yerleşme Modeli ve Kent Sistem(ler)i*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2005.
- ÖZÇAMCA, Salih, *Büyük Selçuklu Şehirleri ve Ulaşım - Ticaretteki Yerleri (Üç kaynağa Göre- El-Belazuri, El-Bundari, Er-Ravendi)*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana.Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- ÖZDAL, Nurullah, *Selçuklu Coğrafyasında Türklerin Savaş Sanatı (XI-XIV. yy.)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- ÖZKAN, Şerife, *Medrese Tâbirinin İlk Defa Ortaya Çıkışı, Selçuklular Zamanında Medreselerin Kuruluş Sebepleri ve Medrese Eğitimi*, Konya:

Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

ÖZTÜRK, Mustafa, *Konya ve Çevresinde Anadolu Selçuklu Dönemi Çinilerinde Kullanılan Bitkisel Motiflerin Dili ve Resim Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Ana Bilim Dalı, Resim - İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

ÖZYURT, Kemal, *İsfahan'da Büyük Selçuklu ve İlhanlı Dönemi Mimari Eserleri*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2005.

PEKER, Ali Uzay, *Anadolu Selçuklularının Anıtsal Mimarisi Üzerine Kozmoloji Temelli Bir Anlam Araştırması*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996.

PİYADEOĞLU, Cihan, *Büyük Selçuklular Döneminde Horasan (1040-1157)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2008.

POLAT, M. Said, *Moğol İstilasına Kadar Türkiye Selçuklularında İçtimaî ve İktisadî Hayat*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1997.

REZAEİ, Davood, *Büyük Selçuklu'dan Günümüze İntikal Eden Mimari Gelenek ve Bunların Günümüz Restorasyonlarında Kullanımı*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.

SAĞLIK, Muzaffer, *Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kuruluşuna Dair Meseleler*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

SAVAŞ, Serap, *İran Selçukluları Döneminde (10.-13.y.y.) İsfahan, Rey, Kaşan ve Samarra' da Yapılmış Olan Seramiklerin Özellikleri ve Günümüze Uyarlanması*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler

- Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1998.
- SOLMAZ, Gürsoy, *Selçuklulardan Osmanlılara Gence*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1997.
- SÜRGİT, Fatih, *Selçuklu Dönemi Alimleri (1040-1092)*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- ŞANES, Mesude Hülya, *Selçuklulardan Yirminci Yüzyıla Kadar Tezhipte, Ciltte ve Mimaride Kullanılmış Zencereklere Üzerinde Motiflerin Kökenlerine İlişkin Bir Araştırma*, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları, Ana Sanat Dalı, Tezhip Bölümü, Sanatta Yeterlik Tezi, 1995.
- TAŞÇI, Nihal, *Anadolu Selçuklularının Batı Anadolu Politikası ve Bizans'la Münasebetleri*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- TEKCAN, Recep, *Anadolu Selçuklu Devleti Merkezi Şehirlerinden Konya ve Kayseri'de Şehir Hayatı*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2012.
- TOPAL, Nevzat, *Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri*, Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2006.
- TURUT, Eyüp, *Arapça ve Farsça Kaynaklardan Türkçeye Çevrilmiş Eserlerde Selçuklu Kültür Tarihi*, Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2003

- TÜYSÜZ, Cem, *Selçuklular Döneminde Azerbaycan*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- TÜZÜN, Gökhan, *Selçuklu Sultanlarının Tahta Çıkış Yöntemleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- UÇMAZ, Abdurrahman, *Selçuklularda Toprak ve İktâ*, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- USTA, Seval, *Selçuklu Çini ve Keramik Sanatında İnsan Figürüne İkonografik Açından Bir Bakış*, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Türk - İslam Sanatları Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- UYGUR, Türker, *Büyük Selçuklular Döneminde Horasan'da Fikri Hayat*, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- ÜREMİŞ, Ali, *Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Siyaseti*, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2001.
- VELİOĞLU, Mehmet Şükrü Velioglu, *Türkiye Selçukluları Dönemi Taht Mücadeleleri (1075-1308)*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- YANAR, Şenay, *Türkiye Selçukluları ve Beylikler Devrinde Kayseri'de Kültürel Hayat*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- YAŞA ŞAHİN, Buket, *Anadolu Selçuklu Devleti İle Harzemşahlar Devleti Münasebetleri*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

- YAVAŞ, Alptekin, *Anadolu Selçuklu Veziri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin Mimari Eserleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2007.
- YAZAR, Nurullah, *Selçuklu Devleti'nde İsyancılar*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- YILDIRIM, Avşar, *Selçuklu Devrinde Ani Şehri (1064-1200)*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- YILDIRIM, Senem, *Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev Devri Selçuklu Tarihi (1266-1284)*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- YILMAZ, Mustafa, *Ortaçağ'da Denizli (Selçuklu ve İnançoğulları Dönemi)*, Afyon: Afyonkarahisar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- YOSKA, Erhan, *Türkiye Selçuklularında XIII. Yüzyıldaki Tıbbî Gelişmeler*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- YURDUSEVDİ, Mehtap, *Selçuklular Devrinde Hükümranlık Anlayışı ve İmgesi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- ZERKAYA, Fikret, *Sultan Sencer Devri Selçuklu Dış Siyaseti H. 512-552 / M. 1118-1157*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, İslam Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

EK KAYNAKÇA

- ACAR, Abdurrahman, *Selçuklu Sultanı Sencer`in din siyaseti (Abbasi Halifeliği ve İslamilerle ilişkileri)* ,Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi,1997
- ACAR, Abdurrahman, *Sultan Melikşah Döneminde Büyük Selçuklu-Abbasi ilişkileri* , Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,1990
- AKABACI, Nuray, *İznik-Bizans İmparatoru 3. İoannesDukasVatetses devri (1222-1254) ve Türkiye Selçuklu Devleti ile ilişkileri* / İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994
- AKTAŞ, Vahap, *Anadolu Selçuklu Devleti`nin siyasi ve sosyal yapısı üzerine bir inceleme (Menakibu`l Arifine göre)* ,Fırat Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,2000
- ALANDAĞLI, Fadime, *Selçuklu Devri savaşlarında sürpriz baskın korku ve panik*, Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012
- ALTA, Orhan, *Selçuklu-Fatımi ilişkileri* / Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1991
- ARSLANHAN, İsmail, *Irak Selçuklu Sultanı 1. Tuğrul (503-529/1109,1110-1134)* / Marmara Üniversitesi / Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1993
- ATİLA, Marina, *XI.- XII. yüzyıllarda (1040-1171) Selçuklu-Fatımi ilişkileri*, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi,1996
- BARAK, Atik, *Nihayetü`l-Ereb'e göre, Selçuklu tarihi (Tuğrul Bey'den Melikşah'a) karşılaştırmalı metin çevirisi*, Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,1998

- DENİZ Erdağı, *Anadolu Selçuklu vakıflarına birkaç örnek* /Kafkas Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,2011
- DOĞAN, Mesut, *Selçuklu ve Beylikler Döneminde Malatya, Sakarya Üniversitesi* / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Bölümü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011
- DÜNDAR, Ali Merthan, *Askeri ve idari teşkilatlanma bakımından Anadolu Selçuklu Devleti'ndeki Orta Asya etkileri*, Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,1999
- EĞİLMEZ, Savaş, *Selçuklu-Gürcü ilişkileri (1060-1157)*,Atatürk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,2002
- ERASLAN, Erdal, *Türkiye Selçuklu Devleti'nin sağlık hizmetleri ve tıp*, Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000
- ERAVCI, Mustafa, *Büyük Selçuklu'ların yıkılışı döneminde Selçuklu-Hilafet ilişkileri* / Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1993
- ERDOĞAN, Coşkun, *Selçuklu Devletlerinde gulam sistemi (tarihsel gelişimi, özellikleri ve uygulanışı)* ,Atatürk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Bölümü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010
- EROĞLU, Haldun, *Siyasetname'deki bilgilerin Selçuklu devrindeki olaylar ile karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997
- GÖK, H. İbrahim,*Mir'atü'z-zaman'a göre Büyük Selçuklu İmparatorluğu Sultan Alparslan devri*/Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,1995
- GÖNEN, Özlem, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda hanedan mücadeleleri (1040-1157)* ,Yüzüncü Yıl Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001

- GÜNLER, Mevlüt, *Türkiye Selçuklu Devleti'nde saltanat mücadeleleri ve devlet ile toplum üzerindeki etkileri*, Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011
- GÜREL, Mehmet Ali, *Anadolu'da Moğol isyanları ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılışı*, Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001
- KAÇIN, Bülent, *Büyük Selçuklu Devleti'nde hanedan üyelerinin evlilikleri*, Marmara Üniversitesi / Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004
- KALELİ, Emrullah, *Anadolu Selçuklu Devri Türk-Haçlı Münasebetleri (1096-1192)*, Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2004
- KARA, Kemal, *Türkiye Selçuklu Devleti'nin siyasi ve sosyal yapısı üzerine bir inceleme (El-Evamirü'lAla'iyefi'l-Umuri'lAla'iyeye göre)* / Fırat Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2002
- KAYA, Abdullah, *Anadolu Selçuklu-Bizans ilişkileri*, Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998
- KAYA, Mustafa, *XII. ve XIII. yüzyılda Türkiye Selçuklu Devleti'nde dış ticaret*, Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004
- KAYA, Selim, *I. Gıyaseddin Keyhüsrev ve II. Süleymanşah Dönemi Selçuklu tarihi / II (1192-1211)*, İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2001
- KILIÇ, Emel, *Türkiye Selçuklu-altın orda ilişkileri-siyasî, ekonomik, sosyo-kültürel (1242-1308)* / Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005
- KIRKIL, Emin, *Selçuklu Dönemi'nde Halep* / Fırat Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999

- KOÇAK, Ramazan, *Türkiye Selçuklu devletinde hükümet teşkilatı* / Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994
- KONAK, Hüsniye, *Vakfiyelere göre Selçuklu şehri*, Niğde Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Bölümü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010
- KORKMAZ, Seyfullah, *Tuğrul Bey zamanında Selçuklu-İslam dünyası ilişkileri* / Erciyes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1991
- KOYUNCUOĞLU, Serpil, *Anadolu Selçuklu Dönemi Türk kültür*, Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002
- KUCUR, Sadi S. ,*Sivas, Tokat ve Amasya'da Selçuklu ve beylikler devri vakıfları, Vakfiyelere göre/* Marmara Üniversitesi / Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü / Tarih Bölümü, Doktora Tezi, 1993
- KUTLU, Mehmet, *Denizli yakınlarında Selçuklu kervansarayları: Han-abad (Çardakhan) ve Akhan*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı / Sanat Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009
- MÜRSELOV, Mehmet, *XX. yüzyılda Azerbaycan'da Selçuklu-Moğol Dönemi tarihçiliği ve tarihçileri*, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2003
- NUROĞLU, Berrin, *Türkiye Selçuklu Devletinin uyguladığı ekonomik politikalar* / Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004
- ÖZAYDIN, Abdülkerim, *Sultan Muhammed Tapar devri Selçuklu tarihi (498-511/1105-1118)* İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 1983
- ÖZDEMİR, Mehmet Nadir, *Abbasi halifeleri ile Büyük Selçuklu sultanları arasındaki münasebetler* / Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998

- ÖZEN, Firdes, *Mengü Han Döneminde (1251-1259) Selçuklu-Moğol ilişkileri*, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Bölümü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010
- ÖZMEN, Fatih, *Türkiye Selçuklu Devleti ve Beylikler Dönemi'nde Ankara* / Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004
- ÖZTUNÇ, Muammer, *Ani Bagratlı Krallığı ve ilk Selçuklu akınları (961-1064)*, Atatürk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000
- ÖZTÜRK, Murat, *Irak Selçuklu Atabegleri/* İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans,2004
- SARICA, Muhsine, *Batı Anadolu'da Selçuklu Bizans kültürel etkileşimi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,2007
- SAV, Hasan, *1240-1256 yılları arasında Anadolu Selçuklu, Moğol ilişkileri*, Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999
- ŞAHİN, Mustafa Kemal, *Anadolu Selçuklu döneminde dikine planlı camiler(Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılışına kadar) 2 cilt* / Ege Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi,2004
- ŞERİF, Mehmet, *Anadolu Selçuklu Dönemi ilmi faaliyetleri ve bu faaliyetlerin Osmanlı Kuruluş Dönemi ilmi faaliyetlerine tesiri* / Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,2002
- TAŞKIRAN, Hasan, *Selçuklu Devletlerinde suikastlar*, Erciyes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi ,2012
- TEMİR, Selver, *Abbasi halifeleri ile Selçuklu sultanları arasındaki ilişkiler*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Bölümü /Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,2010

- TUFANTOZ, Abdürrahim, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu zamanında Musul (1096-1127)*, Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998
- TÜRKOĞLU, Esra, *Büyük Selçuklu devlet adamı Müstevfi Mecdü'l-Mülk, hayatı ve faaliyetleri (1049-1099)*, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005
- TÜTEN, Murat, *Büyük Selçuklu, Irak Selçuklu ve Kirman Selçuklu sultanlarının ölümleri ve gömülü oldukları yerler / Ege Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998*
- UYUMAZ, Emine, *Sultan 1. Alaeddin Keykubat Devri Selçuklu tarihi (1220-1237)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1997
- UZAL, Fatma Hilal, *Anadolu Selçuklu devleti ve beylikler döneminde Uluborlu, Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2004*
- YILMAZ, Sezen, *Büyük Selçuklu Devletinde elçilik kurumu*, Marmara Üniversitesi / Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü / Tarih Bölümü / Türk Tarihi Anabilim Dalı / Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010

ÖZGEÇMİŞ

1974 Trabzon-Araklı'da doğdu.

1987 Akçakoca Devrim İlkokulunda Başladığı eğitimini, Araklı, Kestanelik ilkokulunda tamamladı.

1994 Samsun –LadikAkpınar Anadolu öğretmen Lisesinden mezun oldu.

1998 Samsun,OMÜ Eğitim Fakültesi SBE Tarih Öğretmenliğinden mezun oldu.

1998 Batman Yahya K.B.Lisesinde Tarih Öğretmeni olarak Göreve başladı.

1999 Asteğmen olarak vazifesini yaptı.

2002 Müdür yardımcısı, akabinde Okul Müdürü olarak Batman Atatürk Lisesi ve Kurucu Müdür ve Müdür olarak, Samsun- LadikAnadolu Lisesinde çalıştı.

2010 Iğdır Üniversitesine Daire Başkanı olarak atandı.İdari ve Mali İşler Daire Başkanı, Personel Daire Başkanı ve Bilgi İşlem Daire Başkanı Görevlerini yürüttü.Halen Genel Sekreter Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

2011 Yılında Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Öğrenimine başladı.